

Bosna i Hercegovina

Босна и Херцеговина

Sud Bosne i Hercegovine

Суд Босне и Херцеговине

Predmet br. S1 1 K 018711 15 Kri

Datum: objavljivanja 19.01.2023. godine
pismenog otpravka 20.02.2023. godine

Pred sudskim vijećem u sastavu:

sudija Vesna Jesenković, predsjednik vijeća
sudija Šaban Maksumić, član vijeća
sudija Staniša Gluhajić, član vijeća

PREDMET TUŽILAŠTVA BOSNE I HERCEGOVINE

Protiv

BOBANA INĐIĆA

PRESUDA

Tužilac Tužilaštva Bosne i Hercegovine: Džermin Pašić

Branilac optuženog Bobana Inđića: advokat Senad Kreho

IZREKA	3
I. KRIVIČNI POSTUPAK	
A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES.....	7
B. PROCESNE ODLUKE.....	9
C. DOKAZNI POSTUPAK.....	23
D. ZAVRŠNE RIJEČI.....	24
II. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA.....	26
III. STANDARDI DOKAZIVANJA.....	29
IV. NALAZI SUDA – ODLUKA O KRIVICI.....	31
A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 142. KZ SFRJ.....	32
(i) Djelo mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava.....	34
(ii) Status oštećenih kao zaštićene kategorije.....	35
(iii) Kršenje mora biti u vrijeme rata, oružanog sukova ili okupacije.....	37
(iv) Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom.....	38
(v) Počinilac mora narediti ili počiniti djelo.....	40
B. POJEDINAČNE INKRIMINACIJE U OSNOVI RATNOG ZLOČINA.....	40
a) Utvrđeno činjenično stanje.....	42
b) Polazak sa Okolišta i dokazak na stanicu Štrpci.....	43
c) Škola u Prelovu.....	48
d) Mušiči-ubistvo civila.....	58
e) Svijest, znanje i namjera optuženog.....	63
f) Alibi.....	65
g) Kredibilitet svjedoka i prigovori istaknuti u toku postupka.....	66
h) Naknadna ekshumacija tijela.....	73
C. DIJELOVI OPTUŽNICE KOJI NISU PRIHVAĆENI.....	75
D. ODMJERAVANJE KAZNE.....	77
V. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA	78
VI. ODLUKA O IMOVINSKOPRAVNOM ZAHTJEVU.....	78
VII. ANEX A	79
VIII. ANEX B.....	93

Broj: S1 1 K 041550 21 Kri
Sarajevo, 19.01.2023. godine

U IME BOSNE I HERCEGOVINE!

Sud Bosne i Hercegovine, Odjel I za ratne zločine, u vijeću sastavljenom od sudija Vesne Jesenković, kao predsjednika vijeća, te sudija Šabana Maksumića i Staniše Gluhajića, kao članova vijeća, uz sudjelovanje pravnog savjetnika – asistenta Dženane Sipović, u svojstvu zapisničara, u krivičnom predmetu protiv optuženog Bobana Inđića, zbog krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva 142. stav 1. Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije (KZSFRJ)¹, a u vezi sa članom 22. istog Zakona, koji se pred ovim Sudom vodio po optužnici Tužilaštva BiH, Posebnog odjela za ratne zločine, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14 od 13.04.2015. godine (potvrđena dana 18.05.2015. godine, a uređena dana 10.10.2022. godine), nakon održanog javnog glavnog pretresa, na kojem je djelom bila isključena javnost, održanom u prisustvu optuženog Bobana Inđića, njegovog branioca advokata Senada Krehe, te tužioca Tužilaštva BiH Džermine Pašića, donio je i dana 19.01.2023. godine, u prisustvu optuženog, njegovog branioca, te tužioca Tužilaštva BiH, javno objavio sljedeću:

P R E S U D U

OPTUŽENI BOBAN INĐIĆ, sinu oca Miloša i majke Milke rođ. Filipovac, rođen 22.05.1972. godine u mjestu Pozderčići, opština Višegrad, nastanjen u ..., po nacionalnosti ..., državljanin ..., JMBG ..., po zanimanju ugostitelj, pismen sa završenom SSS- ugostiteljska škola, nezaposlen, oženjen, lošeg imovnog stanja, služio vojni rok u Kovinu, Postojna, Mostar, vodi se u vojnoj evidenciji kod opštine Višegrad, neosuđivan

I

¹U daljem tekstu: KZ SFRJ – Skupština SFRJ je usvojila Krivični zakon Bosne i Hercegovine na sjednici Saveznog vijeća, održanoj dana 28.09.1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ broj 44, od 08.10.1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti BiH, KZ SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja.

K R I V J E

što je:

Za vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini, između Vojske Republike Srpske (VRS) i Armije Bosne i Hercegovine, na području opština Rudo i Višegrad, kao komandir Interventne čete 2. Podrinjske lake pješadijske brigade Višegrad (2.PLPB Višegrad) postupao suprotno pravilima međunarodnog prava, kršeći odredbe člana 3. stav 1. tačka a) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih lica za vrijeme rata od 12.08.1949. godine („Službeni list FNRJ“, br. 24/50), na način da je:

Dana 27.02.1993. godine oko 15,30 časova, vojnim kamionom marke „TAM 150“ dovezao se na željezničku stanicu u mjestu Štrpci, opština Rudo, zajedno sa drugim pripadnicima vojne oružane grupe koju je prethodno okupio zajedno sa M.L., a koju grupu su činili i pripadnici Interventne čete 2.PLPB Višegrad, njih oko 25 vojnika VRS, među kojima su bili i Obrad Poluga, Novak Poluga, Dragan Šekarić, Oliver Krsmanović, Petko Inđić, Radojica Ristić, Mićo Jovičić i Miodrag Mitrašinović, gdje su Boban Inđić i M.L. sa još nekim pripadnicima grupe, uz prijetnju oružjem naredili otpravniku vozova da zaustavi brzi voz Jugoslovenske željeznice broj 671, koji je saobraćao na relaciji Beograd – Bar, dok su se ostali pripadnici grupe, naoružani automatskim puškama rasporedili oko voza, da bi Boban Inđić i M.L sa još nekim pripadnicima grupe ušli u voz, izvršili legitimisanje i izvođenje civila, te su iz voza izveli 20 (dvadeset) civila nesrpske nacionalnosti, od čega 18 (osamnaest) putnika bošnjačke nacionalnosti: *Fevziju Zekovića, Halila Zupčevića, Ilijaza Ličinu, Rasima Ćorića, Nijazima Kajevića, Muhedina Hanića, Ismeta Babačića, Esada Kapetanovića, Senada Đečevića, Safeta Preljevića, Adema Alomerovića, Zvijezdana Zuličića, Šeća Softića, Fehima Bekije, Rafeta Husovića, Jusufa Rastodera, Džafera Topuzovića i Fikreta Memovića* (konduktera u vozu), jednog (1) putnika hrvatske nacionalnosti, *Tomu Buzova*, svi državljani SRJ i jedno (1) *NN lice* nepoznatog državljanstva, arapskog porijekla, koji su potom sa njihovim prtljagom sprovedeni do vojnog kamiona kojim su se i dovezli, gdje im je naređeno da se popnu u transportni dio kamiona, nakon čega su ih svi zajedno u pratnji dva putnička vozila odvezli do osnovne škole „Želimir Đurić Željo“ u mjestu Prelovo, opština Višegrad, u kojoj se nalazila komanda I. Bataljona 2. Podrinjske lake pješadijske brigade Višegrad, gdje su stigli oko 17,30 časova, gdje su civili uz prijetnju oružjem natjerani da u grupama izlaze iz kamiona i uđu u fiskulturnu salu škole, ušli za njima, kojom prilikom je civilima naređeno da se skinu, odlože prtljag koji su ponijeli sa sobom

i izdvoje predmete od vrijednosti, nakon čega su civili tučeni, a zatim su im žicom vezane ruke iza leđa, te su primorani da samo u donjem vešu, krvavi sa vidnim tragovima fizičkog nasilja, izađu iz škole, nakon čega su sve civile ukrcali u isti kamion te su u namjeri da ih liše života, Boban Inđić zajedno sa drugim pripadnicima grupe, iste ponovno u pratnji dva putnička vozila, odvezli u mjesto Mušići ispred spaljene kuće vl. Rasima Polje, gdje su im naredili da izađu iz kamiona, te su svi zajedno, držeći u rukama oružje spremno za upotrebu, okružili mjesto oko kuće, rasporedivši se na način kojim bi spriječili eventualni bijeg, pri čemu su neki od njih u grupama sprovodili civile do kuće gdje su ih sačekivali Boban Inđić i M.L., nakon čega je M.L., u prisustvu Bobana Inđića, pojedinačnim pucanjem iz vatrenog oružja lišio života ukupno 18 (osamnaest) civila, dok su dva civila pucanjem iz vatrenog oružja lišena života pri pokušaju bjega, i to jedan od strane NN pripadnika grupe koji je čuvao stražu, a drugi nakon što je na tog civila pucao iz automatske puške i pogodio ga osuđeni Nebojša Ranisavljević, nakon čega su dana 28.02.1993. godine tijela svih ubijenih civila uklonjena i bačena u rijeku Drinu, od kojih su dijelovi tijela 4 (četiri) civila i to *Halila Zubčevića, Ilijaz Ličina, Rasima Ćorića i Jusufa Rastoder*, pronađena i identifikovana prilikom obavljanja ekshumacije na lokalitetu jezera Perućac.

Čime je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz čl. 142. st. 1., u vezi člana 22 KZ SFRJ.²

pa ga Sud, primjenom članova 33., 38. i 41. KZ SFRJ

O S U Đ U J E

Na kaznu zatvora u trajanju od 15 (petnaest) godina

Optuženom Bobanu Inđiću se u skladu sa članom 50. KZ SFRJ u izrečenu kaznu zatvora uračunava vrijeme koje je proveo u pritvoru u periodu od 05.12.2014 – 06.03.2015. godine, zatim od 13.03.2015 – 13.04.2015. godine i od 20.10.2022. godine pa nadalje, po rješenjima Suda BiH broj: S1 1 K 013061 14 Krn 10 od 06.12.2014. godine, broj: S1 1 K 013061 15 Kv 3 od 05.01.2015. godine, broj: S1 1 K 013061 15 Kv 6 od 05.03.2015. godine, S1 1 K 013061 15 Krž 2 od 13.03.2015. godine, broj: S1 1 K 041550 21 Kri od 21.10.2022. godine i broj: S1 1 K 041550 21 Kri od 19.01.2023. godine.

² U daljem tekstu: KZ SFRJ – Skupština SFRJ je usvojila Krivični zakon Bosne i Hercegovine na sjednici Saveznog vijeća, održanoj dana 28.09.1976. godine i objavila ga u Službenom listu SFRJ broj 44, od 08.10.1976. godine. Nakon proglašenja nezavisnosti BiH, KZ SFRJ je na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom od 22.05.1992. godine preuzet kao zakon Republike Bosne i Hercegovine (uz manje izmjene), a stupio je na snagu danom objavljivanja.

II

Na osnovu člana 188. stav 4. ZKP-a BiH optuženi se oslobađa dužnosti da nadoknadi troškove krivičnog postupka.

III

Na osnovu odredbe člana 198. stav 2. ZKP BiH, oštećeni Sahret Babačić, Ifeta Topuzović, Almir Zeković, Đorđije Vujović, Kaće Preljević, Selma Čolović, Nail Kajević, Etem Softić, Bahto Husović, Alija Kapetanović, Edina Bakija, R.M. i drugi se sa imovinskopravnim zahtjevom upućuju na parnicu.

O b r a z l o ž e n j e

I. KRIVIČNI POSTUPAK

A. OPTUŽNICA I GLAVNI PRETRES

1. Tužilaštvo BiH je dana 13.04.2015. godine podiglo Optužnicu, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14, kojom se optuženi Luka Dragičević, Boban Inđić, Obrad Poluga, Novak Poluga, Dragan Šekarić, Oliver Krsmanović, Petko Inđić, Radojica Ristić, Vuk Ratković i Mićo Jovičić terete za krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. u vezi člana 22. KZ SFRJ, a koja je od strane sudije za prethodno saslušanje ovog suda potvrđena dana 18.05.2015. godine.

2. Statusna konferencija na kojoj je dogovoren način i dinamika izvođenja dokaza u ovom predmetu je održana dana 24.08.2015. godine, da bi nakon toga glavni pretres počeo dana 12.10.2015. godine, čitanjem optužnice Tužilaštva i iznošenjem uvodnih izlaganja tužioca. U uvodnom izlaganju tužilac je naveo da će saslušanjem svjedoka i vještaka, kao i ulaganjem materijalnih dokaza, dokazati da su optuženi počinili inkriminacije koje im se potvrđenom optužnicom stavlja na teret.

3. Iako je Vijeće u skladu sa članom 260. stav 3. ZKP BiH³ pružilo mogućnost odbrani, da iznese uvodna izlaganja, odbrana optuženog Inđića se očitovala da neće davati uvodnu riječ i iznositi koncept odbrane.

4. U toku trajanja postupka, spojen⁴ je postupak koji se vodio protiv optuženog Miodraga Mitrašinovića, dana 07.11.2016. godine razdvojen je postupak u odnosu na optuženog Miću Jovičića, obzirom da je isti sklopio sporazum o priznanju krivnje sa Tužilaštvom BiH, a razdvojen je postupak i u odnosu na optuženog Vuka Ratkovića, rješenjem od 15.04.2021. godine, kako bi okončao postupak u odnosu na istog, obzirom da je preminuo, te je u konačnici Rješenje, broj: S1 1 K 040171 21 Kri od 15.04.2022. godine obustavljen postupak.

³Član 260. Stav 3. ZKP BiH propisuje: „(3) optuženi ili njegov branilac mogu nakon toga izložiti koncept odbrane“.

⁴ Na osnovu rješenja broj: S1 1 K 018711 15 Kri od 03.11.2016. godine, koje je doneseno iz razloga: Odredbom člana 25. stav 1. ZKP BiH, u relevantnom dijelu, propisano je da će „Sud, po pravilu, odlučiti da se provede jedinstveni postupak i donese jedna presuda u slučaju kada je ista osoba optužena za više krivičnih djela ili kada je više osoba učestvovalo u izvršenju istog krivičnog djela.“ Slijedom navedene odredbe, a imajući u vidu da se u konkretnom slučaju pred Sudom vode odvojeni postupci za istovrsno krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1., u vezi sa članom 22. Krivičnog zakona SFRJ, počinjeno u istom vremenskom periodu, od juna do decembra 1995. godine i na istom lokalitetu, mjesto Štrpci, općina Rudo i Višegrad, odnosno, preciznije, obzirom da je riječ o istom događaju, Sud je, na prijedlog Tužilaštva BiH, ocijenio da će vođenje jedinstvenog postupka i donošenje jedne presude, doprinijeti ekonomičnosti i efikasnosti ovog krivičnog postupka, uz istovremeno očuvanje svih procesnih garancija i prava optuženih, slijedom čega je prijedlog Tužilaštva BiH prihvaćen kao osnovan.

5. Kada je u pitanju optuženi Boban Inđić, isti je bio u ranijem predmetu sve do 01.11.2021. godine, kada je Vijeće donijelo rješenje,⁵ kojim je razdvojen postupak u odnosu na optuženog Bobana Inđića, zbog privremene nedostupnosti ovog optuženog organima gonjenja u BiH, obzirom da je isti osuđen u postupku koji se vodio u R Srbiji. Postupak u odnosu na ovog optuženog je mirovao, sve do njegovom povratka u Bosnu i Hercegovinu, kada je održana statusna konferencija dana 22.09.2022. godine, a početak glavnog pretresa dana 06.10.2022. godine, a na kojem pretresu su stranke i branilac iskazali saglasnost da se ranije provedeni dokazi u postupku koji se vodio pod poslovnim brojem, broj: S1 1 K 018711 15 Kri, a koji su provedeni do razdvajanja postupka, koriste i u nastavku predmetnog krivičnog postupka.

6. Imajući u vidu da se u ovom postupku sudi samo optuženom Bobanu Inđiću, Tužilaštvo BiH je dana 10.10.2022. godine dostavilo uređenu optužnicu, sa kojom se odbrana saglasila, obzirom da se radi o samo činjenično uređenoj optužnici.

7. Glavni pretres u ovome predmetu je okončan dana 01.12.2022. godine, iznošenjem završnih riječi odbrane.

8. Obzirom da se postupak u odnosu na optuženog Bobana Inđića vodio pod brojem S1 1 K 018711 15 Kri zajedno sa drugim optuženim iz tog predmeta sve do 01.11.2021. godine, kada je razdvojen postupak u odnosu ovog optuženog, to će Vijeće analizirati sve prigovore i dokaze koji su isticali odnosno provedeni kako od strane svih optuženih u tom predmetu do momenta razdvajanja postupka.

⁵ Označeno rješenje je doneseno iz razloga: Odredbom člana 26. stav 1. ZKP BiH je propisano: „*Sud može iz važnih razloga ili iz razloga cjelishodnosti do završetka glavnog pretresa odlučiti da se postupak za pojedina krivična djela ili protiv pojedinih optuženih razdvoji i posebno dovrši*”. Navedena zakonska odredba ne precizira jasno koji su to razlozi koji mogu dovesti do razdvajanja postupka u odnosu na optuženog, što znači da su isti ostavljeni na diskrecionu ocjenu Sudu. Imajući u vidu novonastalu procesnu situaciju, odnosno nemogućnost optuženog Inđića da u narednom periodu prisustvuje suđenjima u postupku koji se pred Sudom BiH vodi protiv njega i još osam optuženih, Sud je u smislu odredbe člana 26. ZKP BiH, a po saslušanju stranaka, donio odluku da se postupak u odnosu na optuženog Bobana Inđića razdvoji. Naime, Sud je cijenio da je u ovom slučaju evidentno postojanje važnih razloga i razloga cjelishodnosti koji opravdavaju donošenja odluke o razdvajanju postupka, imajući u vidu neizvjesnost u pogledu činjenice kada bi optuženi Inđić mogao biti dostupan Sudu BiH radi nastavka glavnog pretresa, te nalazeći da će se na ovaj način omogućiti efikasno vođenje i okončanje krivičnog postupka u odnosu na ostalih osam optuženih, a sve u skadu sa primarnom obavezom predviđenom članom 13. stav 1. ZKP BiH i članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima, koja propisuje pravo optuženih na suđenje bez odlaganja. Osim navedenog, bitno je napomenuti da se radi o predmetu koji zbog svoje obimnosti i kompleksnosti traje duži vremenski period, da su pretresi u više navrata odlagani radi bolesti i smrti pojedinih optuženih, te da u periodu od 13.03.2020. godine, pa do 11.06.2021. godine, zbog epidemiološke situacije uzrokovane pandemijom COVID-19, Sud, u skladu sa Preporukom VSTV-a i Naredbom predsjednika Suda, nije bio u mogućnosti da održava ročišta za glavne pretrese u predmetima sa više od pet optuženih.⁵ Imajući u vidu neizvjesnost kada će optuženi Inđić biti pušten na slobodu u R Srbiji, a u kojoj državni mu je i određen pritvor obzirom da se radi o stranom državljaninu koji nema nikakve stvarne veze sa tom državom, to je Sud cijeneći obavezu suđenja u razumnom roku u odnosu na preostale optužene, u skladu sa članom 26. ZKP BiH, donio odluku kao u dispozitivu rješenja.

A. PROCESNE ODLUKE

(a) Objava presude – član 286. stav 1. ZKP BiH (vrijeme i mjesto objavljivanja presude)

9. Članom 286. stav 1. ZKP BiH, propisano je : „Pošto je presuda izrečena, Sud će je odmah objaviti. Ako sud nije u mogućnosti da istog dana po završetku glavnog pretresa izrekne presudu, odložiti će objavljivanje presude najviše za tri dana i odrediti će vrijeme i mjesto objavljivanja presude“.

10. Dana 01.12.2022. godine, održano je ročište na kojem je odbrana iznijela završnu riječ, a obzirom da Vijeće nije bilo u mogućnosti na istom ročištu izreći presudu, objavljivanje presude je uz saglasnost stranaka i branioca, odloženo za 19.01.2023. godine, iz razloga što Vijeće, zbog obimnosti i složenosti predmeta, nije bilo u mogućnosti izreći presudu u zakonom predviđenom roku od tri dana. Vijeće napominje da stranke ni branilac nisu imali prigovore na takvu odluku Vijeća.

(b) Zahtjev za izuzeće Vijeća

11. Na nastavku glavnog pretresa održanog dana 23.12.2016. godine, odbačen je zahtjev odbrana za izuzeće sudije Vesne Jesenković kao predsjednika vijeća, te sudija Staniše Gluhajića i Šabana Maksumića, kao članova vijeća. Naime, o istovjetnom zahtjevu za izuzeće već je odlučeno rješenjem vanpretresnog vijeća br. S1 1 K 018711 16 Kv 13 od 05.12.2016. godine, sa kojom odlukom su stranke i odbrana upoznate imajući u vidu da je istim blagovremeno i uručena. Odbrana je potom, 23.12.2016. godine, u 12,55 sati (dakle, 5 minuta prije početka nastavka glavnog pretresa), ponovo Sudu dostavila istovjetan zahtjev za izuzeće, suštinski navodeći da je stav odbrane da je o prvobitnom zahtjevu za izuzeće trebala odlučiti Opšta sjedica Suda, a ne vanpretresno vijeće. Stoga, Vijeće nalazi da se u konkretnom radi o podnesku koji je upravljen na odugovlačenje ovog krivičnog postupka, a ne o zahtjevu za izuzeće shodno odredbama procenog zakona, što dalje upućuje na kršenje načela savjesnog korištenja procesnih ovlaštenja svih stranaka u postupku. Budući da je predsjednik vijeća dužan da se stara u toku cijelog postupka, da se ne krše načela krivičnog postupka, odnosno da se onemogući svaka zloupotreba prava, koja pripadaju osobama koje učestvuju u krivičnom postupku, to je Vijeće nastavilo zakazati glavni pretres. Stoga, činjenica da je odbrana nezadovoljna donesenom odlukom u tom slučaju, odnosno pitanjem funkcionalne nadležnosti njenog donosioca (obzirom da je o zahtjevu za izuzeće odlučilo vanpretresno vijeće (shodno odredbi člana 32. stav 4. ZKP BiH u vezi sa članom 29. tačka f) ZKP BiH), a ne Opšta sjedica Suda kako je to odbrana smatrala ispravnim), po ocjeni sudećeg vijeća, ne predstavlja osnov za izuzeće, zbog čega je podneseni zahtjev odbrane odbijen.

(c) **Ponovno otpočinjanje glavnog pretresa (član 251.stav 2. ZKP BiH)**

12. Na ročištima za glavni pretres održanim dana dana 22.01.2016. godine, 18.04.2016. godine, 05.09.2016. godine, 28.10.2016. godine, 25.08.2017. godine, 02.03.2018. godine, 16.03.2018. godine, 06.07.2018. godine, 14.09.2018. godine, 29.03.2019. godine, 30.08.2019. godine, 20.12.2019. godine, 17.01.2020. godine, 11.06.2021. godine,⁶ 06.10.2022. godine i 01.12.2022. godine, Vijeće je, obzirom da je odgađanje glavnog pretresa trajalo duže od trideset dana, donijelo odluku da glavni pretres, u skladu sa odredbom člana 251. stav 2. ZKP BiH, počinje iznova. Vijeće je odlučilo da se svjedoci neće ponovo pozivati i saslušavati i da će se koristiti njihovi iskazi dati na prethodno glavnom pretresu, kao i da će se koristiti svi uloženi materijalni dokazi, kako od strane Tužilaštva, tako i od strane odbrane.

(d) **Prigovori zakonitosti na iskaz svjedoka Krste Papića i ne davanje saglasnosti za korištenje njegovih iskaza prilikom ponovnog otpočinjanja glavnog pretresa**

13. Branilac optuženog Novaka Poluge je prilikom svakog novog otpočinjanja glavnog pretresa, za vrijeme dok je i optuženi Boban Inđić bio u postupku, počevši od 29.03.2019. godine, isticao da je saglasan sa korištenjem provedenih dokaza u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP BiH, izuzev u odnosu na korištenja iskaza svjedoka Krste Papića datog na ročištima za glavne pretrese dana 28.10.2016. godine i 07.11.2016. godine, putem videokonferencijske veze sa Višim sudom u Beogradu, R Srbija, kao i korištenje zapisnika o ispitivanju ovog svjedoka koji je te prilike korišten, a koji je svjedok dao dana 29.04.2014. godine u prostorijama Ambasade Bosne i Hercegovine u Beogradu, te uloženi kao dokaz⁷, ističući da se radi o nezakonitim iskazima, koji kao takvi ne mogu biti dokaz u postupku.

14. Detaljnom analizom navedenih prigovora odbrane optuženog Novaka Poluge, sa kojim prigovorima su se saglasile i ostale odbrane, evidentno je da se kroz ne davanje saglasnosti za korištenja iskaza svjedoka Krste Papića zapravo prigovara zakonitosti njegovog iskaza, kako sa glavnog pretresa tako i iz istrage, pri čemu osim navedenog prigovora, nije istaknut niti jedan razložan argument zašto bi navedeni dokaz trebalo ponovo izvesti pred Sudom. Naime, ovaj je svjedok u dva navrat saslušan pred ovim vijećem putem videokonferencijske veze sa Beogradom i tom prilikom je bio podvrgnut detaljnom ispitivanju kako od strane tužioca, tako i od strane svih odbrana i samog sudećeg vijeća. U tom smislu, obzirom da se radi o prigovorima koji su od strane ove odbrane kontinuirano isticani, Vijeće je iste razmotrilo i našlo da su isti neosnovani.

⁶ U postupku koji se vodio pod poslovnim brojem S1 1 K 018711 15 Kri

⁷ T-5- Zapisnik o saslušanju svjedoka Papić Krsto, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14 od 29.04.2014. godine

15. Naime, što se tiče prigovora odbrane na zakonitost iskaza svjedoka Krste Papića datog putem videokonferencijske veze sa Višim sudom u Beogradu na glavnim pretresima održanim dana 28.10.2016. godine i 07.11.2016. godine, prigovor je istican u smislu odluke Ustavnog Suda BiH, broj: U – 5/16 u pogledu neustavnosti odredbi o imunitetu, pozivajući se pri tome na činjenicu da se u ovom slučaju radi o svjedoku koji je dobio imunitet od krivičnog gonjenja za radnje koje su, između ostalog, predmet i ovoga krivičnog postupka.

16. Vijeće ističe da je navedena odluka Ustavnog suda usmjerena isključivo na preciznost same odredbe o imunitetu i u skladu sa tim bolje zaštite i sigurnosti osoba kojima se daje imunitet, te kao takva ne može uticati na zakonitost iskaza svjedoka Krste Papića, pri čemu je Vijeće ukazalo da je u skladu sa navedenom odlukom Ustavnog suda donesen Zakon o izmjena i dopunama ZKP-a BiH od 17.09.2018. godine, a koji je stupio na snagu dana 29.09.2018. godine u kojem je u članu 7.⁸ navedeno da će se u svim predmetima u kojim je donesena naredba o provođenju istrage do stupanja na snagu ovog zakona, postupak nastaviti po odredbama ranijeg ZKP-a BiH, što je svakako i ovdje slučaj.

17. Branilac optuženog Novaka Poluge isticao je i prigovor zakonitosti iskaza svjedoka Krste Papića koji je dat u istrazi u prostorijama Ambasade BiH u Beogradu, R Srbija, u smislu da se radi o zapisniku koji nije pribavljen u skladu sa Ugovorom o pružanju međunarodne pravne pomoći, odnosno da nije ispoštovana procedura (da nije upućena zamolnica putem Ministarstva pravde BiH), u skladu sa Ugovorom između BiH i Srbije i Crne Gore. Međutim, Vijeće nije našlo osnovanim ni ovaj prigovor, obzirom da je svjedok dao iskaz organima gonjenja BiH u prostorijama Ambasade BiH u Beogradu, koja u skladu sa principom eksteritorijanosti čini dio teritorije BiH, dakle radi se o svjedoku čiji je iskaz uzet od strane tužioca Tužilaštva BiH na teritoriji BiH i u skladu sa ZKP BiH iz kojeg razloga se ne radi o dokazu koji podliježe proceduri pravne pomoći u skladu sa Ugovorom o pružanju međunarodne pravne pomoći iz kog razloga je i ovaj prigovor zakonitosti odbijen. Dakle, u smislu svega navedenog, Vijeće je donijelo odluku da je iskaz svjedoka Krste Papića u svojoj sveukupnosti, tačnije njegov iskaz dat na ranije navedenim glavnim pretresima, kao i koji je dat u istrazi, zakonit i da se kao takav neće iznova izvoditi nego će se koristiti i na glavnom pretresu, a čiju će ocjenu Vijeće dati u skladu sa svim provedenim dokazima.

18. Također, iz prednje navedenih razloga u pogledu saslušanja svjedoka Krste Papića u ambasadi BiH u Beogradu, R Srbija, Vijeće nije našlo osnovanim ni prigovor branioca

⁸ Član 7. U predmetima u kojima je donesena naredba o provođenju istrage do stupanja na snagu ovog zakona, postupak će se nastaviti po odredbama Zakona o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13)."

optuženog Miodraga Mitrašinića, advokata Miloša Perića, koji je prigovorio na zakonitost iskaza⁹ svjedoka Nebojše Ranisavljevića koji je dat u Ambasadi u Beogradu, R Srbija.

19. Osim ovog kontinuirano isticanog prigovora u vezi iskaza svjedoka Krste Papića, branilac optuženog Novaka Poluge je nakon ponovnog otpočinjanja glavnog pretresa nakon pauze u suđenju uzrokovane pandemijom COVID 19, odbio dati svoju saglasnost za korištenje ranijih iskaza svjedoka Papića u smislu odredbe člana 251. stav 2. ZKP-a BiH insistirajući da se navedeni svjedok ponovo pozove i sasluša pred Sudom, navodeći da je od ranijeg saslušanja ovoga svjedoka prošao dugi vremenski period, te da su u međuvremenu saslušani brojni svjedoci koji su na različit način svjedočili o samom događaju. Branilac optuženog Dragičevića je podržao ove navode.

20. Vijeće nije našlo osnovanim ovakav prijedlog odbrana, cijeneći da odbrane nisu dale razložan argument na osnovu kojeg traže ponovno izvođenje ovih dokaza. Naime, u toku trajanja ovog postupka, ročišta za glavni pretres se nisu održavala u kontinuitetu iz objektivnih razloga, tačnije zbog pandemije uzrokovane virusom COVID-19, kao i bolesti pojedinih optuženih, kao i branilaca, kao i zbog nedostupnosti optuženog Bobana Inđića, te bolesti i smrti optuženog Vuka Ratkovića, uslijed čega nije postojala objektivna mogućnost da se ročišta održavaju u kontinuitetu. Prilikom donošenja odluke da ne dozvoli ponovno saslušanje svjedoka Krste Papića, Vijeće je imalo u vidu prava optuženih na suđenje u razumnom roku, kao i načelo efikasnosti i ekonomičnosti postupka. Vijeće smatra da navedenom odlukom ni na koji način nije povrijeđeno pravo optuženih na pravično suđenje niti princip neposrednosti, niti su optuženi na bilo koji način dovedeni u nepovoljniji položaj. Naime, kako je to već ranije istaknuto, svjedok Krsta Papić je u dva navrata saslušan putem videokonferencijske veze i podvrgnut je detaljnom direktnom i unakrsnom ispitivanju i njegovo ponovno saslušanje ne bi doprinijelo boljem razjašnjenju stvari nego bi nepotrebno odugovlačilo ovaj krivični postupak. Činjenica da su pojedini svjedoci davali drugačije iskaze nije okolnost koja bi mogla opravdati ponovno saslušanje ovoga svjedoka.

21. Također, Vijeće je dužno u toku postupka voditi računa sa jedne strane o pravima optuženih, kao i o pravima svjedoka i paziti na obavezu da se svjedoci ne izlažu nepotrebnim saslušanjima, što bi se u konkretnom slučaju i desilo, obzirom da se radi o izuzetno složenom i zahtjevnom predmetu. Vijeće cijeni, obzirom na navedeno, da bi ponovo pozivanje svjedoka Krste Papića, odugovlačilo predmetni postupak i prouzrokovalo dodatne troškove, te je podsjetilo braniocima da se mogu podsjetiti na sadržinu iskaza svjedoka kroz preslušavanje audio

⁹ T-61- Zapisnik o saslušanju svjedoka Ranisavljević Nebojše broj T20 0 KTRZ 0008767 14 od 20.10.2017.godine i T-61a- Zapisnik o saslušanju svjedoka Ranisavljević Nebojše broj T20 0 KTRZ 0008767 14 od 31.10.2017.godine

zapisa i čitanje dostavljenih transkripata. Imajući u vidu naprijed navedeno, Vijeće je u skladu sa članom 251. stav 2. ZKP BiH, donijelo odluku da glavni pretres počne iznova, te da će se na istom koristiti svi ranije provedeni dokazi, kako iskazi svjedoka, tako i uložena materijalna dokumentacija.

(e) **Mjere zaštite za svjedoke**

(i) *Mjere zaštite za svjedoka „ST-1“*

22. Tužilaštvo Bosne i Hercegovine dostavilo je Sudu dana 07.05.2015. godine, dopunjenog 12.05.2015. godine, prijedlog za određivanje mjera zaštite prema svjedoku ST-1”, obzirom da se radi o svjedoku, neposrednom očevicu predmetne inkriminacije koji je zbog saznanja koje ima i spremnost da o tome svjedoči, zabrinut za svoju i sigurnost svoje porodice.

23. Nakon izvršenog uvida u spis i ispitivanja prijedloga Tužilaštva BiH, Sud je ocjenio da je prijedlog Tužilaštva BiH za određivanje mjera zaštite osnovan. Tražene mjere odnose se na zaštitu identiteta i svih ličnih podataka svjedoka, što je predviđeno članom 12. Zakona o zaštiti svjedoka, pa je Sud u skladu s tim i razmatrao opravdanost izricanja tih mjera. Naime, iz iskaza svjedoka za koje se mjere zaštite traže očigledno je da se radi o očevicu inkrimisanih događaja koji se stavljaju na teret osumnjičenim. Obzirom na informacije kojima svjedok raspolaže i koje je dao Tužilaštvu BiH, opravdano je očekivati, da bi u slučaju objelodanjivanja njegovog identiteta, osumnjičenima ili javnosti, svjedok bio izložen ponovnoj traumatizaciji.

24. Sud je prilikom odlučivanja o prijedlogu vodio računa da se osiguraju potrebni uslovi koji bi omogućili da se obezbijede svi relevantni dokazi, a da se pri tome ne ugroze prava osumnjičenih lica. Sud je utvrdio da je Tužilaštvo BiH postupilo u skladu sa odredbom člana 12. stav 2. Zakona o zaštiti svjedoka i o podnesenom prijedlogu obavijestilo odbrane osumnjičenih.

25. Sud je vodeći računa o interesima odbrane u ovom predmetu odredio da će se braniocima u skladu sa članom 12. stav 8. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, blagovremeno, a najkasnije 15 dana prije nego svjedok da svoj iskaz na suđenju otkriti dovoljno detalja kako bi se pripremili za ispitivanje svjedoka kojem su ovim rješenjem određene mjere zaštite.

(ii) *Prijedlog za mjere zaštite za svjedoka Dušana Božića*

26. Prije svjedočenja svjedoka Dušana Božića 06.03.2017. godine, postupajući tužilac je izjavio da ima saznanja da svjedok traži mjere zaštite. Predsjednik vijeća je isključila javnost kako bi se kako bi se čuli razlozi zbog kojih svjedok traži određivanje mjera zaštite. Međutim,

svjedok je izjavio da on ne traži da mu se odrede mjere zaštite, nego samo da mu se lik i sadržina iskaza ne objavljuje u medijima. Vijeće je donijelo odluku da se ne objavljuje lik i sadržaj iskaza ovog svjedoka, dodjeljen je kod.

(f) **Isključenje javnosti**

27. Na nastavku glavnog pretresa održanom 03.02.2017. godine i 17.02.2017. godine, djelimično je isključena javnost, a radi provjere autentičnosti potpisa svjedoka „ST-1“ na predocnim zapisnicima, budući da se radi o svjedoku pod mjerama zaštite, za koju odluku Vijeća nije bilo protivljenja od strane stranaka i odbrane optuženih.

28. Nadalje, na nastavku glavnog pretresa održanom 06.03.2017. godine, djelimično je isključena javnost u cilju razmatranja prijedloga Tužilaštva za određivanje mjera zaštite za svjedoka Božić Dušana. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 11.05.2018. godine i 14.09.2018. godine, na prijedlog odbrane optuženog Luke Dragičevića, a po saslušanju ostalih odbrana i stranaka, djelimično je isključena javnost. Naime, branilac optuženog Dragičevića je Sudu iznio određena procesna pitanja u pogledu statusa svjedoka iz prijedloga odbrane provooptuženog pod rednim brojem 12, a vezano za ranije mjere zaštite koje je svjedok imao u postupcima pred MSKJ. Nalazeći razloge koje je odbrana navela osnovanim, Vijeće je u smislu odredbe člana 235. ZKP BiH djelimično isključilo javnost na navedenom nastavku glavnog pretresa kako bi na djelu sjednice zatvorene za javnost saslušalo razloge odbrane u povodu kojih je i traženo isključenje javnosti.

29. Također, na nastavcima glavnog pretresa održanim dana 23.11.2018. godine i 07.12.2018. godine, na prijedlog odbrane optuženog Luke Dragičevića, a po saslušanju ostalih odbrana i stranaka, isključena je javnost za vrijeme svjedočenja svjedoka Dragičević Mladena i LD-1, cijeneći da su ispunjeni uslovi iz člana 235. ZKP BiH, a radi zaštite interesa svjedoka. I na nastavku glavnog pretresa održanog dana 18.01.2019. godine, isključena je javnost za vrijeme razmatranja okolnosti koje se tiču svjedočenja odnosno statusa svjedoka Radivoja Tanovića, a u cilju zaštite interesa tog svjedoka.

30. Osim toga i na nastavku glavnog pretresa održanog 30.08.2019. godine, isključena je javnost za vrijeme razmatranja okolnosti koje se tiču svjedočenja svjedoka Željka Matovića, isključena je javnost i na nastavku glavnog pretresa održanog dana 27.09.2019. godine, kako bi branilac Petko Pavlović iznio razloge u vezi svjedočenja predloženog svjedoka, dok je na nastavku glavnog pretresa održanog 25.10.2019. godine, a po saslušanju stranaka i odbrane, djelimično je isključena javnost za vrijeme svjedočenja svjedokinje G.G., zbog specifičnosti porodične veze svjedokinje sa jednim od zaštićenih svjedoka, odnosno radi zaštite interesa svjedoka.

31. Vijeće je prilikom odlučivanja imalo u vidu i prava javnosti na pravilno i pravovremeno informisanje, jer u skladu sa pozitivnim zakonskim propisima isključenje javnosti predstavlja izuzetak propisan ZKP-om. U konkretnom slučaju, Vijeće je ocijenilo da se isključenjem javnosti postiže željeni cilj, a to je sprječavanje štetnih posljedica po svjedoke, dok će se informisanje javnosti omogućiti na drugi, prihvatljiviji način.

(g) **Utvrđene činjenice**

32. Branilac optuženog Dragana Šekarića, advokat Nina Kisić je dana 16.04.2018. godine podnijela Sudu prijedlog za prihvatanje utvrđenih činjenica na osnovu člana 4. Zakona o ustupanju (Prijedlog). Prijedlog sadrži ukupno 16 činjenica. Činjenice koje odbrana predlaže izvorno potiču iz presuda pretresnih vijeća MKSJ donesenih u predmetima: *Tužilac protiv Mitra Vasiljevića*, br. IT-98-32 od 29.11.2002. godine, *Tužilac protiv Milana i Sredoja Lukića* br. IT-98-32 od 20.7.2009. godine, *Tužilac protiv Rasima Delića*, br. IT-04-83 i *Tužilac protiv Momčila Perišića* br. IT-04-81-T od 6.9.2011. godine. U Prijedlogu se navodi da predložene činjenice zadovoljavaju kriterije po kojim presuđena činjenica može biti prihvaćena kao dokazana, da se iste predlažu na opšte okolnosti, te da iste treba u cjelosti prihvatiti posebno radi svrhe člana 4. Zakona o ustupanju predmeta-efikasnost i ekonomičnost sudskog postupka.

33. Sud je dana 11.05.2018. godine, dostavio Tužilaštvu i odbranama svih optuženih podneseni prijedlog na izjašnjenje. Branioci optuženih koji su u ostavljenom roku dostavili svoja izjašnjenja na predmetni prijedlog su branilac optuženog Ristić Radojice, advokat Rubež Nenad, Mitrašinić Miodraga, advokat Perić Miloš i Poluga Obrada, advokat Petko Pavlović. Saglasan prijedlog ovih odbrana je da se prihvate sve predložene činjenice. Tužilaštvo BiH u ostavljenom roku nije dostavilo izjašnjenje na predmetni prijedlog.

34. Članom 15. ZKP BiH propisano je da pravo Suda (...) da ocjenjuje postojanje ili nepostojanje činjenica nije vezano ni ograničeno posebnim formalnim dokaznim pravilima (slobodna ocjena dokaza). Prihvatanje utvrđene činjenice kao dokazane u sebi sadrži pretpostavku pravne valjanosti takve činjenice. Ona, naime, predstavlja dokaz u postupku čime je podložna diskvalifikaciji od suprotne strane, dok će se po provedenom dokaznom postupku, a slijedom slobodne ocjene dokaza u smislu citirane odredbe iz člana 15. ZKP BiH, i vrednovati.

35. Međutim, Zakon o ustupanju je u konkretnom slučaju *lex specialis*, i to član 4. Zakona o ustupanju *in concreto*, koji propisuje da Sud može, nakon saslušanja stranaka, na vlastitu inicijativu ili na prijedlog jedne od stranaka (što je u konkretnoj situaciji i slučaj), odlučiti da prihvati kao dokazane činjenice koje su utvrđene pravosnažnom odlukom u drugom postupku pred MKSJ-om, ili da prihvati pisani dokazni materijal iz postupaka pred MKSJ-om ako se odnosi na pitanja od značaja u tekućem postupku.

36. Glavni cilj prihvatanja utvrđenih činjenica dokazanim je osiguranje efikasnosti i ekonomičnost postupka s jedne strane, uz istovremenu zaštitu prava optuženog na pravično suđenje, s druge strane. Štaviše, time će se sprječava ponovna traumatizacija svjedoka, budući da će se isti poštediti ponovnog svjedočenja o istim događajima. Na koncu, ovakvim postupanjem se također osigurava pravo optuženog na suđenje u razumnom roku, kako je to zagarantovano članom 13. ZKP BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima i osnovnim slobodama (EKLJP).

37. Nadalje, članom 3. Zakona o ustupanju predmeta, propisano je da dokazi pribavljeni u skladu sa Statutom i Pravilnikom o postupku i dokazima MKSJ mogu se koristiti u postupcima pred sudovima u BiH, međutim, sudovi ne mogu zasnivati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na prethodnim iskazima svjedoka koji nisu dali usmeni iskaz na glavnom pretresu. Analognim tumačenjem navedene odredbe, a vezano za okolnosti u konkretnoj situaciji, Sud ne može zasnovati osuđujuću presudu isključivo ili u odlučujućoj mjeri na dokazima, u konkretnom slučaju činjenicama, koji nisu neposredno izvedeni na glavnom pretresu. Tako Sud ne krši prezumpciju nevinosti optuženog po članu 3. stav 1. ZKP BiH i članu 6. stav 2. EKLJP.

38. Član 4. Zakona o ustupanju, kao ni ZKP BiH ne daju smjernice na koji način Vijeće treba cijeliti takve činjenice. Međutim, u predmetu *Tužilac protiv Momčila Krajišnika*¹⁰, navedeni su kriteriji prihvatljivosti predloženih utvrđenih činjenica dokazanim, koji kriteriji su prihvaćeni praksom ovog suda, a koje u konkretnom slučaju prihvata i ovo Vijeće.

39. Činjenica mora biti uzeta iz jedne ili više određenih tačaka presude pretresnog ili žalbenog vijeća MKSJ i ne smije biti nejasno ili uopćeno vezana za presudu. Ona mora biti razumljiva sama po sebi, tj. i onda kada je izvučena iz konteksta. Formulacija činjenice mora biti slična izvornoj tački, ali da bi se osigurala razumljivost, ona može biti neznatno izmijenjena. Vijeće konstatuje da predložene činjenica pod r. br. 4, ne zadovoljava ovaj kriterij, zbog čega istu nije ni prihvatilo.

40. Vijeće, nadalje, nalazi da predložene činjenice pod r.br. 5, 8, 10, 11, 12, 14, ne zadovoljavaju kriterij relevantnosti, zbog čega iste nije ni prihvatilo. Isto tako, Vijeće je našlo da činjenice pod r.br. 1. i 13. suštinski predstavljaju ponavljanje onog što je činjenicom r.br. 3. navedeno, a koju je Vijeće ovim rješenjem prihvatilo kao dokazanu. Shodno navedenom, činjenice pod r. br. 1. i 13. nisu prihvaćene.

¹⁰ Predmet br. IR-00-39-T, Rješenje po prijedlozima optužbe za prihvatanje činjenica o kojima je presuđeno i za prihvatanje pisanih izjava svjedoka shodno Pravilu 92 bis, od 28.02.2003;

41. Za sve činjenice koje je sud prihvatio Vijeće je, nakon izvršenog uvida u prvostepene i drugostepene presude u predmetima *Tužilac protiv Rasima Delića* i *Tužilac protiv Momčila Perišića*, ustanovilo da ispunjavaju i kriteriji da činjenica čini dio originalne presude na koju nije izjavljena žalba, koja je pravosnažno riješena po žalbi, ili potpada pod pitanja koja nisu sporna u toku apelacije.

42. Vijeće je utvrdilo da činjenice ne potječu iz presuda koje se zasnivaju na sporazumu o potvrdnom izjašnjanju o krivnji.

43. Vijeće nije našlo da neka od predloženih činjenica ispunjava kriterij da mogu biti činjenice razumnog spora među strankama, zbog čega iste nije ni prihvatilo.

44. Vijeće nije ustanovilo da je ijedna od predloženih odnosno prihvaćenih činjenica u suprotnosti sa kriterijem da se činjenice ne smiju odnositi na radnje, ponašanje ili psihičko stanje optuženog, niti je Vijeće ustanovilo da je ijedna od predloženih činjenica u suprotnosti sa ovim kriterijem.

45. Vijeće nalazi da činjenica pod r.br. 2 ne zadovoljava kriterij da činjenica mora biti ograničena na zaključke o činjenicama i ne sadržavati pravne karakterizacije, zbog čega istu nije ni prihvatilo.

(h) **Prigovori na materijalne dokaze**

46. Prilikom ulaganja materijalnih dokaza Tužilaštva na nastavku glavnog pretresa održanog dana 15.09.2017. godine, odbrane optuženih Dragičevića i Šekarića su prigovarale zakonitost i autentičnost dokumenata označenih od T-11 – T-23, obzirom da Tužilac nije prezentirao dokaz da li su navedeni dokumenti pribavljeni putem međunarodne pravne pomoći, kao i da su pojedini dokumenti uloženi u kopiji. Te prilike postupajući tužilac je naveo da je te dokaze, kao takve, zaprimio putem međunarodne pravne pomoći iz sudskoj spisa Višeg suda u Bijelom polju, Crna Gora, broj K.br.5/08 protiv Nebojše Ranisavljevića, a što je Tužilaštvo kroz dalji tok postupka i dostavili u sudski spis¹¹, uslijed čega je Vijeće odbilo prigovore date u tom pravcu.

47. Nadalje, Tužilaštvo je uz optužnicu predložilo ulaganje materijalnih dokaza u konačnici označenih u sudskom spisu kao T-35 – T-49, ali je iste dokaze predložio da se ulože u kopiji, koji nose samo haški broj, a ne i ovjeru. Predsjednik vijeća nije dopustila da se na taj način

¹¹ Zamolnica Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14 od 22.12.2014. godine upućena nadležnom pravosudnom organu Republike Crne Gore, Akt Ministarstva pravde BiH, broj: MFA-BA-RPZ 08/3-21-14-4-74/15 pov od 19.05.2015. godine, Akt Ambasade Bosne i Hercegovine Podgorica, broj: 146-03-05-1-307/15 od 08.05.2015. godine, Akt Ministarstva vanjskih poslova i evropskih integracija Generalnog direktorata za konzularne poslove Crne Gore, broj: Pov 09/8-16/2 od 06.05.2015. godine Akt Ministarstva pravde BiH, broj: 04/2-128-K/15 od 30.04.2015. godine, te Akt Višeg suda u Bijelom polju, pom-i br.13/15 od 27.04.2015. godine

ulože dokazi, uslijed čega je Tužilaštvo, kao dodatni dokaz T-62¹² kojim je potvrdio zakonitost i autentičnost tih dokumenata.

48. Prilikom ulaganja dokaza odbrane optuženog Obrada Poluge, na nastavku glavnog pretresa održanog dana 20.12.2019. godine, tužilac se usprotivio ulaganju službenih zabilješki, obzirom da na glavnom pretresu nisu saslušane osobe koje su sačinile te zabilješke iz kojih razloga se te službene zabilješke ne mogu koristiti ni kao materijalni dokaz. Vijeće je odbilo prigovor, te uložilo dokaze sa oznakom od O3-7 – O3-9, obzirom da su predmetne službene zabilješke sačinjenje u zakonom zadovoljavajućoj formi od strane nadležnog organa, a koje su i potpisane od strane lica koja su ih sačinili, pa one same po sebi nisu nezakonite, a Vijeće će njihovu dokaznu snagu cijeliti u sklopu svih provedenih dokaza.

(i) **Odbijanje prijedloga za uvođenje i prezentiranje dokaza**

49. Na nastavku glavnog pretresa održanog dana 27.03.2017. godine, Vijeće je odbilo Prijedlog Tužilaštva da se izvodi dokaz saslušanjem audio snimka sačinjenog prilikom uzimanja iskaza¹³ svjedoka Dušana Božića, obzirom da je isti sačinjen u suprotnosti sa odredbom člana 155. ZKP BiH, koja propisuje da je obaveza tužioca ili ovlaštene službene osobe da prethodno obavijesti osobu da se snima. Naime, prilikom uzimanja iskaza ovog svjedoka u istrazi, svjedok nije prethodno obaviješten o snimanju njegovog iskaza audio vizuelnim sredstvima, niti je taj dokaz predložen u optužnici.

50. Na nastavku glavnog pretresa održanog 16.01.2017. godine, odbijen je zahtjev odbrana optuženih Novaka Poluge i Dragana Šekarića, za korištenje, odnosno prezentovanjaiskaza od 17.12.2014. godine koju je Mićo Jovičić dao u svojstvu osumnjičenog, obzirom da je postupak u odnosu na Miću Jovičića (u vrijeme donošenja ove procesne odluke) razdvojen i okončan pod drugim brojem (zaključio sporazum o priznanju krivnje za isti krivično pravni događaj), tako da Mićo Jovičić u ovom postupku ima isključivo status svjedoka a ne i osumnjičenog, slijedom čega za njegovo ispitivanje važe ista pravila¹⁴ o ispitivanju (direktnom i unakrsnom) kao i za sve ostale svjedoke. Prilikom donošenja odluke u konkretnom slučaju, Vijeće je imalo u vidu da procesni zakon predviđa različite procesne garancije, odnosno pouke i upozorenja u situaciji kada se određena osoba pojavljuje u ulozi svjedoka i u ulozi osumnjičenog odnosno optuženog,

¹² T-62, T-62 A i T-62 B - Akt Ministarstva pravde BiH od 16.02.2022. godine broj 08-14-5-9251/21 sa prilozima (Akt Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije broj MP-134/21 od 28.01.2022. godine, Izveštaj MUP-a Republike Srbije-Policajska uprava Užice br. 03.39.2.1 EA/22 od 18.01.2022. godine, Naredba Višeg suda u Beogradu o određivanju uviđaja u opštini Bajina Bašta-jezero Perućac br. Kri.Po.2-1439/2010 od 05.08.2010. godine, Izveštaj o realizovanim aktivnostima u predmetu Perućac-MUP Republike Srbije-Služba za otkrivanje ratnih zločina br. 230-3528/10 od 20.09.2010. godine., Akt Komisije za nestala lica Republike Srbije sa popisom lica čiji su posmrtni ostaci nađeni br. 021-01-01/2011-01/05 od 17.02.2011. godine, Obavijest Višeg suda u Beogradu o utvrđivanju identiteta posmrtnih ostataka za 11 lica br. Kri Po2 1439/10 od 18.02.2011. godine); CD sa foto i video dokumentacijom (kopija)-Jezero Perućac od 2010. Godine; Potvrda Haškog Tribunala od 15.04.2015. godine o autentičnosti CD-a sa foto i video dokumentacijom-Jezero Perućac.

¹³ T-8 i T-9

¹⁴ Član 262. stav 1. i 2. ZKP BIH

slijedom čega predočavanje svjedoku iskaza iz istrage koji je dao u svojstvu osumnjičenog i to za iste događaje koje su predmetom ovog postupka, nije u skladu sa relevantnim odredbama procesnog zakona, obzirom da ista osoba u isto vrijeme ne može biti u istom krivičnom postupku osumnjičeni, odnosno optuženi i svjedok. Razlog zabrane kumulacija funkcija optuženog i svjedoka jeste inkopatibilnost njihovih procesnih uloga, odnosno različitost, pa čak i kontradiktornost njihovih prava i obaveza.

51. Vijeće, napominje da navedeni dokaz, sam po sebi, nije dokaz koji ne ispunjava zakonom propisane elemente, nego ga nije moguće koristiti na opisani način, odnosno, na način na koji su pomenute odbrane insistirale (čitanjem dijelova iskaza), s tim da je Vijeće dozvolilo da odbrane postavljaju pitanja svjedoku u vezi njegovog iskaza u svojstvu osumnjičenog i da na taj način riješe eventualne sporne dijelove njegove iskaza, ali bez prezentovanja odnosno čitanja tih djelova nadenog zapisnika. U konačnici, Vijeće je dozvolilo da se kao materijalni dokaz uloži ovaj zapisnik, kao dokaz da je ovaj svjedok imao status osumnjičenog za isti krivično pravni događaj, što je, na koncu, i učinila odbrana¹⁵ optuženog Miodraga Mitrašinovića. Iz naprijed navedenih razloga, Vijeće nije dozvolilo da Tužilaštvo, tokom davanja iskaza svjedoka Nebojše Ranisavljevića na nastavcima glavnih pretresa održanih na dane 10.05.2019. godine i 07.06.2019. godine, koristi i uloži iskaz¹⁶ ovog svjedoka dat pred Višim sudom u Bijelom polju, Crna Gora.

52. Na koncu, Vijeće je odbilo i Prijedlog Tužilaštva za prezentaciju iskaza svjedoka Krste Papića datog u istrazi na zapisnik Tužilaštva za ratne zločine R Srbije od 30.12.2014. godine, imajući u vidu da se radi o svjedoku koji je dobio imunitet od krivičnog gonjenja od strane Tužilaštva BiH vezano za događaj koji je predmet ovoga krivičnog postupka, dok nije imao imunitet od gonjenja od strane Tužilaštva R Srbije pred kojim je davao iskaz koji mu se želio prezentovati, pa u cilju zaštite interesa svjedoka Krste Papića i eventualnih zloupotreba prezentovanih dijelova toga iskaza, Vijeće nije dozvolilo prezentovanje njegovog iskaza datog pred Tužilaštvom Srbije, uz dozvolu da se eventualne razlike i nedoumice mogu riješiti postavljanjem pitanja ovome svjedoku, bez citiranja dijelova toga zapisnika. Korištenje zapisnika dozvoljeno samo u dijelu kojim se pobijaju navodi svjedoka da osim izjave u Ambasadi BiH u Beogradu nije davao druge izjave o ovome događaju. Vijeće je iz navedenih razloga odbilo i Prijedlog odbrane Novaka Poluge da se, kao materijalni dokaz, uloži navedeni zapisnik.

¹⁵ O-VII-1- Zapisnik o ispitivanju osumnjičenog Miće Jovičića od strane TBiH broj:T20 0 KTRZ 0008767 14 datom TbiH od 17.12.2014. godine.

¹⁶ Zapisnik o ispitivanju okrivljenog Nebojše Ranisavljevića, Viši sud u Bijelom Polju, broj: Ki 31/96 od 22.10.1996. godine, Zapisnik o ispitivanju okrivljenog Nebojše Ranisavljevića, Viši sud u Bijelom Polju, broj: Ki 31/96 od 08.11.1996. godine i Zapisnik o ispitivanju okrivljenog Nebojše Ranisavljevića, Viši sud u Bijelom Polju, broj: Ki 31/96 od 11.11.1996. godine

53. Odbrana optuženog Mitrašinovića je predložila, kao dokaz, izlazak na lice mjesta, ali je Vijeće to odbilo, obzirom da su spisu egzistira dovoljno dokaza koji se ogledaju u fotodokumentaciji i video snimcima koji obuhvataju predloženi lokalitet Mušića i Osnovnu školu u Prelovu, pa Vijeću nije neophodan izlazak na lice mjesta da bi stekli utisak u vezi okolnosti koje su predložene od strane odbrane ovog optuženog.

(j) **Izuzetak od neposrednog provođenja dokaza iz člana 273. stav 2. ZKP BiH**

54. Na nastavku glavnog pretresa održanog dana 16.05.2016. godine, u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, na prijedlog Tužilaštva BiH od 18.04.2016. godine, a uz saglasnost odbrana i optuženih, pročitani su iskazi svjedoka Koviljke Buzov, Misina Rastoder i Zejne Ćorić. Naime, imajući u vidu da se radi o svjedocima - oštećenim čiji iskazi bi bili pročitani samo na okolnost postavljenog imovinsko-pravnog zahtjeva, koji su nastanjeni Srbiji, kao i da su u pitanju starije osobe narušenog zdravstvenog stanja, uz saglasnost odbrana i optuženih, pročitani su iskazi navedenih svjedoka u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH imajući u vidu da je dolazak istih pred Sud znatno otežan iz navedenih uzroka, a istovremeno se radi o svjedocima koji su i predloženi samo na okolnost postavljenog imovinsko-pravnog zahtjeva u svojstvu oštećenih.

55. Na nastavku glavnog pretresa održanom dana 02.03.2018. godine odbrane optuženih su se protivile prijedlogu Tužilaštva za čitanje iskaza svjedoka Dragog Obradovića, Zorana Bogetića, Radenka Grujičića, Zorana Udovičića i Goluba Bulatovića u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, ističući da iskazi svjedoka nisu sačinjeni u skladu sa odredbama procesnog zakona BiH (ZKP BiH), odnosno da nisu pribavljeni u skladu sa odredbama o međunarodnoj pravnoj pomoći, što ih u ukupnosti, prema zajedničkom stajalištu odbrane, čini nepodobnim za prihvatanje u skladu sa članom 273. stav 2. ZKP BiH. Slijedom navedenih prigovora, Sud je konačnu odluku o predmetnom prijedlogu Tužilaštva odgodio do dostavljanja dokaza Sudu i odbrani na okolnost pribavljanja predloženih dokaza prema pravilima međunarodne pravne pomoći, a što je Tužilaštvo i učinilo podneskom¹⁷ od 09.03.2018. godine. U tom smislu odbranama optuženih je dato dodatno vrijeme za upoznavanje sa dostavljenim dokazima, nakon čega odbrane optuženih nisu imale dodatne prigovore u tom pravcu.

56. U daljem toku postupka, Sud je pokušao da pozove ove svjedoke, odnosno da iste sasluša putem videokonferencijske veze. Međutim, sa svjedocima Golubom Bulatovićem i Zoranom Bogetićem se, u konačnici, nije uspio ostvariti kontakt, dok je svjedok Dragi Obradović istakao da se ne želi miješati u ovaj predmet, i zamolio je da ga se više ne kontaktira, što je

¹⁷ Zamolnica Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14 od 22.12.2014. godine upućena Tužilaštvu za ratne zločine Republike Srbije, Podnesak Ministarstva pravde R Srbije, pov. broj: 10/2015 od 20.02.2015. godine, Podnesak Tužilaštva za ratne zločine R Srbije, broj: kti-2/14 od 13.02.2015. godine, Podnesak Ministarstva pravde BiH, broj:MFA-BA-RPZ 08/3-21-14-4-74/15 pov od 19.05.2015. godine

učinio i svjedok Zoran Udovčić, pravdajući ovakav zahtjev narušenim zdravstvenim stanjem. Na koncu i svjedok Radenko Grujičić je postavio uslove svjedočenja na Sudu BiH, koji nisu u skladu sa zakonskom odredbom.

57. U skladu sa navedenim, Sud je prihvatio prijedlog Tužilaštva od 05.02.2018. godine, da se kao dokazi Tužilaštva, a u smislu odredbe člana 273. stav 2. ZKP BiH, pročitaju iskazi, obzirom da je Sud zaključio da je dolazak ovih svjedoka pred Sud nemoguć, odnosno znatno otežan iz važnih uzroka.

58. U skladu sa navedenim Vijeće je na nastavku glavnog pretresa održanog dana 16.03.2018. godine prihvatilo prijedlog Tužilaštva za čitanje iskaza svjedoka Dragog Obradovića, Zorana Bogetića, Radenka Grujičića, Zorana Udovičića i Goluba Bulatovića u skladu sa odredbom člana 273. stav 2. ZKP BiH, kojom je propisano je da se, izuzetno, zapisnici o iskazima svjedoka iz istrage, mogu po odluci sudije, odnosno vijeća, pročitati i koristiti kao dokaz na glavnom pretresu u slučaju ako je dolazak svjedoka pred Sud nemoguć, odnosno znatno otežan iz važnih uzroka, a što je situacija u konkretnom slučaju. Imajući u vidu dokaznu snagu navedenih dokaza, slijedom citirane odredbe, Vijeće je vodilo računa da se na navedenim dokazima, ne može, u odlučujućem dijelu, zasnivati presuda. Odbranama je, pri tome, data mogućnost da se izjasne u pogledu pitanja koja bi postavili navedenim svjedocima da su svjedoci neposredno svjedočili pred Sudom.

(k) Izmjena redoslijeda izvođenja dokaza

59. Dana 02.12.2016. godine, Tužilaštvo je predložilo da se izmjeni redoslijed izvođenja dokaza, te da se sasluša svjedok Mićo Jovičić, kao dodatni dokaz Tužilaštva, obzirom da se radi o svjedoku u odnosu na koga je postupak razdvojen jer je isti u toku trajanja ovog postupka potpisao sporazum o priznanji krivnje i pristao da svjedoči. Odbrane su se usprotivile ovom prijedlogu, čiji je jedinstveni stav iznijela branilac optuženog Dragana Šekarića, advokat Nina Kisić, ukazujući da se protive iz razloga što odbrane nisu zaprimile sporazum o priznanju krivnje iz kojih razloga ne mogu pratiti direktno ispitivanje svjedoka, niti pristupiti unakrsnom ispitivanju, pojašnjavajući da je odbrana nepoznata pravna kvalifikacija koja je stavljena na teret u tom sporazumu, te da li se u istom konstatuje učešće ostalih optuženih u događaju. Osim ovog prigovora, pojedine odbrane su prigovarale i na kratkoću vremena koju su imale da se pripreme za ovaj pretres, obzirom da im je tužilac dostavio zapisnik o ispitivanju svjedoka 6 ili 7 dana pred ročište. Međutim, Vijeće je donijelo odluku smislu odredbe člana 261. stav 2. ZKP-a BiH, da će se izmijeniti redoslijed izvođenja dokaza i da će se saslušati svjedok Mićo Jovičić. Naime,

Vijeće je odluku donijelo u cilju ekonomičnosti i efikasnosti postupka, jer je prije svega u interesu svih optuženih da se svjedok sasluša na tom ročištu za glavni pretres i u ovoj fazi provođenja dokaza Tužilaštva obzirom da će na taj način i optuženi i njihovi branioci ukoliko eventualno budu smatrali da trebaju pobijati iskaz ovog svjedoka imati više vremena da pripreme svoju odbranu u tom pravcu, odnosno da provedu dokaze u fazi provođenja redovnog dokaznog postupka odbrane, tako i eventualnih replika i dodatnih dokaza

60. Osim toga, kada je u pitanju prigovor pojedinih odbrana da nisu imali dovoljno vremena da se sprema za ročište, obzirom da su zaprimili zapisnik sedam dana prije ročišta, predsjednik vijeća je istakla da će se na tom glavnom pretresu direktno saslušati svjedoka Jovičić od strane Tužilaštva, a ukoliko odbrane nakon toga ne budu spremne za unakrsno ispitivanje, Vijeće će odložiti ročište kako bi se odbrane dodatno spremile za ispitivanje. Međutim, nakon toga su odbrane istakle zahtjev za izuzeće pretresnog vijeća, koji je odlukom vanraspravnog vijeća, broj: S1 1 K 018711 16 Kv 13 od 05.12.2016. godine, odbačen, kao neodpušten, nakon čega je ovaj svjedok saslušan na nastavcima glavnih pretresa održanim dana 23.12.2016. godine i 16.01.2017. godine.

61. Prilikom izvođenja dokaza odbrane u nekoliko navrata je vršena izmjena redoslijeda izvođenja dokaza sa čime su se saglasile sve stranke i branioci. Pa tako na glavnom pretresu održanom dana 18.04.2019. godine, iako dokazni postupak odbrane optuženog Bobana Indića nije okončan, prešlo se na izvođenje dokaza odbrane optuženog Obrada Poluge, da bi potom, odbrana optuženog Bobana Indića nastavila sa izvođenjem svojih dokaza na glavnom pretresu održanom dana 24.05.2019. godine. Na koncu i tokom ulaganja materijalnih dokaza na nastavku glavnog pretresa održanog dana 19.11.2021. godine izvršena je izmjena redoslijeda izvođenja dokaza, pa je tako prvo materijalne dokaze uložila odbrana optuženog Mitrašinića, nakon čega je to učinila odbrana optuženog Šekarića.

B. DOKAZNI POSTUPAK

62. Tokom predmetnog postupka saslušani su brojni svjedoci i vještaci, te su uvedeni obimni materijalni dokazi, koji su pobrojani u Aneksu A ove presude.

63. Tužilaštvo BiH je u toku postupka saslušalo 37 svjedoka, te uložilo u spis 62 materijalnih dokaza. Nakon okončanja dokaznog postupka odbrane, Tužilaštvo je predložilo da se kao dva

dodatna dokaza ulože dokaz,¹⁸ sa kojim prijedlogom se i odbrana saglasila, pa je Vijeće dozvolilo da se ulože navedeni dokazi.

64. Odbrana optuženog Bobana Inđića je u toku postupka saslušala 9 svjedoka, od kojih su dva svjedoka dodatni dokazi, te je uložila dva materijalna dokaza.

65. Za vrijeme dok je optuženi Inđić bio u predmetu koji se vodio protiv optuženih Luke Dragičevića i dr., odbrana optuženog Luke Dragičevića je u toku postupka saslušala 10 svjedoka, 1 vještaka i uložila 3 materijalna dokaza, odbrana optuženog Obrada Poluge je saslušala 12 svjedoka, te uložila 23 materijalna dokaza, odbrana optuženog Novaka Poluge je saslušala 3 svjedoka i uložila 1 materijalni dokaz, odbrana optuženog Olivera Krsmanovića je saslušala 3 svjedoka i uložila 2 materijalna dokaza, odbrana optuženog Radojice Ristića je saslušala 3 svjedoka, dok su odbrane optuženih Miodraga Mitrašinovića i Vuka Ratkovića saslušala po dva svjedoka.

C. ZAVRŠNE RIJEČI

(a) Završno izlaganje Tužilaštva BiH

66. Postupajući tužilac Tužilaštva BiH je završnu riječ u postupku koji se vodi protiv optuženog Bobana Inđića izložio na nastavku glavnog pretresa održanom dana 27.10.2022. godine. Tom prilikom, tužilac se osvrnuo na dokaz T-24, citirajući sadržajno naredbu, izvodeći zaključak da je ista imala oznaku vrlo hitno i da je sadržinom i prirodom dostavljanja nužno bila dostavljena Interventnoj četi Višegradske brigade, odnosno na izvršenju njenom komadantu Bobanu Inđiću, kojem je neposredno nadređeni Luka Dragičević. Slijedom izvedenih dokaza, Tužilaštvo je izvelo zaključan da je van razumne sumnje dokazalo da su u gradu postojale grupe koje su imale različite nazive, uključujući i Osvetnike Milana Lukića, kao i Garavi sokak, te da su sve formalno pripadale Interventnoj četi Višegradske brigade.

¹⁸ T-62- Akt Ministarstva pravde BiH od 16.02.2022. godine broj 08-14-5-9251/21 sa priložima (Akt Tužilaštva za ratne zločine Republike Srbije broj MP-134/21 od 28.01.2022. godine, Izvještaj MUP-a Republike Srbije-Policajska uprava Užice br. 03.39.2.1 EA/22 od 18.01.2022. godine, T-62A- CD sa foto i video dokumentacijom, Naredba Višeg suda u Beogradu o određivanju uviđaja u opštini Bajina Bašta-jezero Perućac br. Kri.Po.2-1439/2010 od 05.08.2010. godine, Izvještaj o realizovanim aktivnostima u predmetu Perućac-MUP Republike Srbije-Služba za otkrivanje ratnih zločina br. 230-3528/10 od 20.09.2010. godine., Akt Komisije za nestala lica Republike Srbije sa popisom lica čiji su posmrtni ostaci nađeni br. 021-01-01/2011-01/05 od 17.02.2011. godine, Obavijest Višeg suda u Beogradu o utvrđivanju identiteta posmrtnih ostataka za 11 lica br. Kri Po2 1439/10 od 18.02.2011. godine), T-62 B CD-a međunarodnog suda ICTY (Haški dokumenti) od 14.04.2015. godine.

67. Analizirajući dokaze, Tužilac je izveo zaključak da je optuženi Luka Dragičević zadatak za izvršenje naređenja povjerio komandiru Interventne čete Bobanu Inđiću, te da je Tužilaštvo van razumne sumnje dokazalo da je optuženi Dragičević bio svjestan da izvršenje naređenja neminovno dovodi do radnji izvršenja krivičnog djela, što proizilazi kako iz samog sadržaja koji se odnosi na lišenje slobode civila, odnosno Muslimana porijeklom iz Sandaka, tako i stvarnog njegovog svojstva i stvarne njegove uloge nadzora nad svim oružanim formacijama u sastavu brigade. Kada su u pitanju pojedinačne inkriminacije, Tužilaštvo je istaklo da je krivicu svih optuženih, pa tako i optuženog Inđića dokazalo sa najmanje dva iskaza svjedoka uz iskaz i svjedoka pokajnika Miće Jovičića, a koji iskazi su u potpunoj podudarnosti. Po stavu Tužilaštva, svi su optuženi kao učesnici inkriminisanog događaja od stanice u Štrpcima pa do mjesta Mušići i likvidacije civila, viđeni i opisane su njihove radnje izvršenja od strane najmanje dva neposredna očevidca. Tužilac je osvrnuo i na mijenjanje iskaza svjedoka Krste Papića i Dušana Božića, do kojih je došlo po stavu Tužioca kao plod pritiska ili potrebe da pogoduju optuženim u ovom predmetu, ističući da su njihovi iskazi iz istrage saglasni sa iskazima koji nisu odstupili od istinitog kazivanja.

68. Također, događaje u školi i zlostavljanje civila su, po ocjeni Tužilaštva, saglasno opisali svjedok „ST-1“, Krsta Papić i Dušan Božić, kao i Mićo Jovičić, čiji iskazi su saglasni sa fotografijama Osnovne škole u Prelovu, obzirom da se njihovo opisivanje lokacije pojedinih događaja u školi poklapa sa fotografijama prostorija u školi. Događaji koji su nastupili nakon boravka civila i optuženih u školi i njihove konačne likvidacije u Mušićima, su, po stavu Tužilaštva, također vanrazumne sumnje dokazani. Tužilaštvo je istaklo da su odbrane u toku postupka pokušale da oslobode krivične odgovornosti svoje branjenike ističući da su to počinile paravojne formacije, kao i da su optuženi u to vrijeme boravili na drugom mjestu. Međutim, Tužilaštvo, a cijeneći iskaze svjedoka „ST-1“ i Miće Jovičića, da su poduzimane radnje koje jasno upućuju da je prikrivanje zločina i odgovornih od njegovog počinjenja do kraja ovog postupka dio organizovane i planirane strategije koja je podrazumijevala instruiranje i pritisak na svjedoke i koja je prevazilazila odbranu strategije u ovom predmetu, a čiji je instrument bila boračka organizacija u Višegradu, u čijim su se strukturama nalazili optuženi.

69. Na kraju je Tužilac naveo da očekivanom osuđujućom presudom oštećene porodice članova koji su danas živi, sigurno neće doživjeti moralnu niti bilo kakvu drugu satisfakciju, te da kazna neće umiriti bol, ali će dati potvrdu pravde bez obzira na protek vremena. Istakao je da za ovakav zločin kazna mora biti maksimalna za propisana djela, obzirom na surovost i izražen oblik mržnje zbog kojeg je i počinjeno djelo.

(b) Završno izlaganje odbrane optuženog Bobana Inđića

70. Na nastavku glavnog pretresa održanog dana 01.12.2022. godine, odbrana optuženog Bobana Inđića je iznijela svoju završnu riječ. Na početku iznošenja završne riječi, branilac optuženog je u svoje ime i u ime optuženog Inđića izrazio saosjećanje svim žrtvama proteklog rata, posebno porodicama lica stradalih u Višegradu nakon otmice putnika iz voza u Štrpcima dana 27.02.1993. godine. Osvrćući se na provedeni postupka, branilac je istakao da u sumnju u pravno relevantne činjenice unose tri ključne okolnosti i nekoliko dodatnih, odnosno kredibilitet iskaza svjedoka Miće Jovičića, „ST-1“, Duška Božića i Krste Papića, uzajamna protivrječnost dokaza Tužilaštva i zakonitost istrage u smislu načina na koji su dokazi prikupljeni u fazi istrage. Kada je u pitanju (ne)zakonitost istrage, branilac je iznio stav da je Tužilaštvo raspolagalo materijalnim dokazima prije nego što su isti na legalan način dostavljeni Bosni i Hercegovini, a i veliki broj svjedoka koji su saslušavani u R Srbiji su saslušani na način koji ne predviđa ZKP R Srbije. Osvrnuo se i na status oštećenih, ukazujući da su svi bili državljani SRJ, a koja u vrijeme počinjenja inkriminacije nije bila strana u sukobu, a tvrdi i da nije dokazano da je ovom optuženom povjeren zadatak od Komande TG Višegrad, kako se to optužnicom implicira.

71. Posebnu pažnju u završnom obraćanju, branilac je poklonio iskazima svjedoka Miće Jovičića i „ST-1“ nazivajući iskaz svjedoka „ST-1“ neistinitim, dat zbog materijalnih motiva, pritisaka i naučenosti, a iskaz svjedoka Jovičića motivisanim ličnom pogodnosti za zaključenje sporazuma, ističući da je iskaz jednog, u odnosu na iskaz drugog apsolutno isključujući i ne doprinosi utvrđivanju istine van razumne sumnje. S druge strane, po stavu ove odbrane, iskaz svjedoka Nebojše Ranisavljevića, koji je svjedočio kao svjedok ove odbrane i tvrdio da optuženi Inđić nije sudjelovao u događaju, po stavu branioca, nema nikakav lažni motiv, opterećenje jer nije ucjenjen, niti su mu data materijalna obećanja, obzirom da je sam pravosnažno osuđen za učešće u predmetnom događaju.

72. Branilac je analizirao i iskaze svjedoka Krste Papića i Dušana Božića, ukazujući na dijelove njihovih iskaza iz istrage koji su prema tvrdnji svjedoka dati pod pritiskom. Takođe, branilac se osvrnuo na iskazsupruga svjedoka „ST-1“ koja je svjedočila na okolnosti davanja iskaza svjedoka „ST-1“. Za ovu odbranu su od značaja i iskazi svjedoka odbrane optuženog Obrada Poluge, svjedoka Radivoja Pljevaljčića, Mome Lorića, Slobodana Tešovića, Radovana Joksimovića i Milana Komada, u kontekstu boravka optuženog Bobana Inđića na Sjemeću u kritično vrijeme.

73. Na koncu, branilac je detaljno analizirao iskaze svih svjedoka ove odbrane, dovodeći iste u vezu sa iskazom svjedoka Nebojše Ranisavljevića, te izveo zaključak da su isti međusobno saglasni u pogledu nesporne činjenice, da je na dan 27.02.1993. godine, optuženi

Indić bio na povjerenom mu zadatku na Sjemečkoj visoravni – Brdine. Stoga, imajući u vidu da Tužilaštvo nije van razumne sumnje dokazalo krivicu optuženog za predmetne inkriminacije, predložio je da Vijeće donese oslobađajuću presudu.

74. Optuženi Boban Indić se saglasio sa navodima branioca, te nije imao ništa posebno za dodati.

II. PRIMJENA MATERIJALNOG PRAVA

75. Vijeće je prvo razmotrilo primjenu materijalnog prava, te je prvenstveno imalo u vidu da iz optužnice proizilazi da je inkriminisano djelo počinjeno tokom 1993. godine, u kojem periodu je na snazi bio KZ SFRJ, koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni KZ SFRJ.

76. Odlučujući o primjeni materijalnog zakona i pravne kvalifikacije djela, Vijeće je imalo u vidu načela propisana članovima 3. i 4. Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (KZ BiH), te članom 7. stav 1. Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLJP), pa je primjenom navedenih odredbi utvrdilo da je optuženi Boban Indić počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ, za koje ga je i oglasilo krivim.

77. Član 3. KZ BiH propisuje načelo legaliteta, odnosno da nikome ne može biti izrečena kazna ili druga krivičnopravna sankcija za djelo koje, prije nego što je učinjeno, nije bilo zakonom ili međunarodnim pravom propisano kao krivično djelo i za koje zakonom nije bila propisana kazna (*nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege*). Međutim, članovi 3 i 4. istog Zakona ne sprječavaju suđenje ili kažnjavanje bilo kojeg lica za bilo koje činjenje ili nečinjenje koje je u vrijeme kada je počinjeno predstavljalo krivično djelo u skladu sa opštim načelima međunarodnog prava (član 4a. KZ BiH).

78. U članu 7. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (Konvencija) na sličan način propisuje se princip legaliteta i glasi:

“Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela. Ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema opštim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda.”

79. Navedene zakonske odredbe propisuju da se, po pravilu, na učinioca krivičnog djela prvenstveno primjenjuje zakon koji je bio na snazi u vrijeme učinjenja.

80. Od ovog principa moguće je odstupiti jedino u interesu optuženih lica, i to u situaciji kada se nakon izvršenja djela zakon izmijenio tako da je izmijenjeni zakon blaži za učinioca. Sud procjenjuje u svakom konkretnom slučaju koji je zakon blaži za učinioca. Vijeće je, imajući u vidu praksu Ustavnog suda BiH, u pogledu primjene materijalnog prava, našlo nužnim primijeniti KZ SFRJ, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela, nalazeći da je u konkretnom slučaju on blaži po učinioca, uzevši u obzir kaznu propisanu za ovo djelo.

81. Jednostavno poređenje tekstova zakona na konkretan slučaj može dati siguran odgovor samo u slučaju ako je novi zakon dekriminisao nešto što je po ranijem zakonu bilo krivično djelo, jer je tada novi zakon očigledno blaži. U situaciji kada je krivično djelo kažnjivo po oba zakona, potrebno je utvrditi sve okolnosti koje su relevantne za izbor blažeg zakona u konkretnom slučaju, uzimajući u obzir sve odredbe koje se odnose na kažnjavanje. Pri tome, treba imati u vidu odredbe o propisanim krivičnopravnim sankcijama, vrstama i mjerama, njihovom odmjerkavanju, odnosno ublažavanju, mjerama sigurnosti, sporednim kaznama, mjerama koje predstavljaju supstitute kazni i drugim relevantnim odredbama u pogledu izricanja krivičnopravne sankcije.

82. Međutim, nije dovoljno utvrditi koji zakon daje veće mogućnosti za povoljniju presudu, već koji od njih omogućava povoljniji ishod u konkretnom slučaju, prema konkretnom učiniocu, a što jasno proizilazi iz zakonskih odredbi člana 4. stav 2. KZ BiH, koji kaže da će se primijeniti zakon koji je „*blaži za učinioca*”. Prema tome, nije isključena mogućnost da zakon sa težom kaznom bude za učinioca na kraju povoljniji, jer primjena nekih njegovih drugih odredbi dovodi do povoljnijeg rješenja za učinioca.

83. Budući da i preuzeti KZ SFRJ kao zakon koji je bio na snazi u vrijeme obuhvaćeno optužnicom i KZ BiH, propisuje isto krivično djelo sa istim zakonskim obilježjima (Ratni zločin protiv civilnog stanovništva), Vijeće je bilo u obavezi cijeniti koji od navedenih zakona je blaži po učinioca.

84. Pored navedenog, Vijeće se u konkretnom slučaju prvenstveno rukovodilo stavom ESLJP u predmetu *Maktouf i Damjanović protiv Bosne i Hercegovine*, na čijim zaključcima je kasnije Ustavni sud BiH utemeljio svoja utvrđenja u pogledu retroaktivne primjene KZ-a BiH na predmete ratnih zločina.

85. Za razliku od ESLJP, Ustavni sud BiH je u brojnim predmetima ratnog zločina, kod utvrđivanja koji je zakon blaži za počinioca, rukovodio isključivo kriterijem upoređivanja opšteg

zakonskog minimuma i maksimuma zapriječene kazne, ne uzimajući u obzir konkretne okolnosti svakog predmeta pojedinačno, čime je napušten ranije izneseni stav Ustavnog suda u predmetu Abdulhadhim Maktouf¹⁹.

86. Tako prilikom ocjene blažeg zakona po učinioca, Ustavni sud kao argumentaciju navodi da je smrtna kazna eliminisana iz sistema krivičnopravnih sankcija, i da je stoga, u smislu odredbe člana 38. stav 2. KZ SFRJ („za krivična djela za koja je propisana smrtna kazna sud može izreći i zatvor od 20 godina”), u situaciji kada više nije moguće izreći istu, moguće da se „...izrekne maksimalna zatvorska kazna u trajanju od 20 godina (koja se prema odredbama tog zakona dosuđivala kao zamjena za smrtnu kaznu) ili zatvorska kazna u trajanju od 15 godina (koju taj zakon predviđa kao maksimalnu zatvorsku kaznu)“.

87. Dakle, stav Ustavnog suda BiH predviđa da se primjena blažeg zakona po učinioca neće preispitivati za svaki slučaj pojedinačno, već će se u svim slučajevima, u kojima oba zakona propisuju ista obilježja krivičnog djela ratnog zločina, na učinioca biti primijenjen KZ SFRJ.

88. Stoga, u pogledu primjene materijalnog prava nužno je primijeniti KZ SFRJ, koji je preuzet na osnovu Zakona o primjeni Krivičnog zakona R BiH i Krivičnog zakona SFRJ (u daljem tekstu: Preuzeti KZ)²⁰, kao zakon koji je važio u vrijeme izvršenja krivičnog djela i kao zakon koji je prema stavu Ustavnog suda BiH, blaži prema optuženom, a kako je to i kvalifikovano predmetnom optužnicom.

III. STANDARDI DOKAZIVANJA

¹⁹Predmet *Abdulhadhim Maktouf*, Odluka Ustavnog suda BiH o dopustivosti i meritumu, broj AP 1785/06 od 30.03.2007. godine, paragraf 68. „U praksi, ni u jednoj državi bivše Jugoslavije u zakonodavstvu nije postojala mogućnost izricanja doživotnog zatvora niti dugotrajnih zatvorskih kazni, a što je Međunarodni krivični sud za zločine na području bivše Jugoslavije često činio (slučaj Krstić, Galić itd.). Istovremeno, koncept KZ SFRJ je bio takav da nije predviđao postojanje dugotrajnog niti doživotnog zatvora nego je za najteža krivična djela propisivao smrtnu kaznu, a za lakše oblike maksimalne zatvorske kazne do 15 godina zatvora. Dakle, jasno je da se ne može odvojiti jedna sankcija od cjelokupnosti cilja koji se želio postići kaznenom politikom u vrijeme važenja tog zakona“. i 69. „U vezi s tim, Ustavni sud smatra da nije moguće jednostavno «odstraniti» jednu sankciju i primijeniti druge, blaže sankcije i time praktično ostaviti neadekvatno sankcionirana najteža krivična djela“.

²⁰Uredba sa zakonskom snagom o primjeni Krivičnog zakona Republike Bosne i Hercegovine i Krivičnog zakona Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije koji je preuzet kao republički zakon za vrijeme neposredne ratne opasnosti ili za vrijeme ratnog stanja (Sl.list RBiH broj 6/92) i Zakon o potvrđivanju uredbi sa zakonskom snagom (Sl. list RBiH broj 13/94)

89. Prilikom razmatranja i ocjene dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, Vijeće se rukovodilo nekim osnovnim načelima propisanim u ZKP BiH, kao i u Konvenciji, a koji će u nastavku biti navedeni.

90. Član 3. stav 1. ZKP BiH određuje da se svako smatra nevinim dok se ne utvrdi njegova krivica za krivično djelo koje mu se stavlja na teret.

91. Svrha sudskog postupka je da se osigura da niko nevin ne bude osuđen, a da se učinitelju krivičnog djela izrekne krivično pravna sankcija pod uslovima propisanim Krivičnim zakonom BiH i u zakonom propisanom postupku (član 2. stav 1. ZKP BiH).

92. Nadalje, na tužitelju leži odgovornost dokazivanja krivice optuženog i optužba to mora utvrditi van svake razumne sumnje, jer u slučaju da postoji bilo kakva sumnja u pogledu postojanja činjenica koje čine navodno krivično djelo, donesena odluka mora ići u prilog optuženog (član 3. stav 2. ZKP BiH).

93. Vijeće je imalo u vidu i odredbu člana 14. stav 2. ZKP BiH, koja propisuje da je sud dužan razmatrati i ocjenjivati dokaze koji idu u korist optuženog, sa jednakom pažnjom kao i dokaze koji ga terete.

94. Vijeće, također, podsjeća na član 15. ZKP BiH, kojim se rukovodilo i u kojem je sadržan jedan od temeljnih principa krivičnog zakonodavstva – *princip slobodne ocjene dokaza*, koji je ograničen jedino *principom zakonitosti dokaza*²¹, što znači da je ocjena dokaza oslobođena formalnih pravnih pravila koja bi određivala vrijednost pojedinih dokaza. Uspostavljajući ovaj princip, zakonodavac je dao neophodnu slobodu sudskoj vlasti i pokazao povjerenje u prosudbenu moć sudija.

95. Vijeće je imalo u vidu i praksu ESLJP²², prema kojoj se sud, iako je obavezan dati razloge za svoju odluku, ne mora detaljno baviti svakim argumentom koji je iznijela neka od strana u postupku.

96. Član 6. stav 1. EKLJP nameće obavezu svim sudovima da “*ukažu dovoljno jasno na osnove na kojima oni zasnivaju svoju odluku*”.²³ Iako priznaje primat domaćih sudskih organa u davanju ocjene šta je relevantno i prihvatljivo, član 6. stav 1. EKLJP nameće domaćim sudovima obavezu da na odgovarajući način izvrše ispitivanje podnesaka, argumenata i dokaza

²¹ Član 10. ZKP BiH (Zakonitost dokaza): „*Sud ne može zasnovati svoju odluku na dokazima pribavljenim povredama ljudskih prava i sloboda propisanih ustavom i međunarodnim ugovorima koje je Bosna i Hercegovina ratifikovala, niti na dokazima koji su pribavljeni bitnim povredama ovog zakona.*“

²² ESLJP, *Garcia Ruiz v. Spain*, No. 30544/96, 21. januara 1999. godine.

²³ ESLJP, *Georgiadis protiv Grčke*, paragraf 606.

koje su podnijele strane.²⁴ U vezi s tim, sudovi moraju razmotriti i raščistiti sve značajne nepodudarnosti u iskazima strana u postupku, ukazati da li je neki od osporenih dokaza neprihvatljiv, te ako jeste, po kom osnovu.²⁵

97. Osim toga, Vijeće je razmatralo i cijeni sve dokaze izvedene na glavnom pretresu, kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj vezi, u skladu sa članom 281. ZKP BiH²⁶, ali u nastavku presude će navesti samo one dokaze koji su relevantni za donošenje odluke, te obrazlagati i iznositi zaključke samo o činjenicama koje su od suštinske važnosti za odluku Suda.

98. Prilikom ocjene iskaza saslušanih svjedoka Vijeće je nastojalo sagledati njihovo svjedočenje u cjelini, cijeneći pri tome kako sadržinu samog iskaza, tako i držanje i ponašanje svjedoka tokom davanja iskaza. U tom smislu, Vijeće je cijeni praksu MKSJ i stav Žalbenog vijeća zauzet u predmetu *Nahimana i dr.*, u kojem Žalbeno vijeće podsjeća da: „*Pretresno vijeće ima puno diskreciono pravo da odmjeri koju će težinu i vjerodostojnost pripisati iskazu nekog svjedoka. Pri tome, pretresno vijeće mora uzimati u obzir relevantne faktore u zavisnosti od konkretnog slučaja, uključujući i ponašanje svjedoka u sudnici, njegovu ulogu u datim događajima, uvjerljivost i jasnoću njegovog iskaza, pitanja da li ima protivrječnosti ili nedosljednosti u njegovim uzastopnim izjavama ili između njegovog svjedočenja i drugih dokaza, ranije primjere lažnog svjedočenja, motivaciju za davanje lažnog iskaza, te odgovore tog svjedoka tokom unakrsnog ispitivanja.*“²⁷

99. Vijeće je imalo u vidu da pouzdanost iskaza jednog svjedoka zavisi od njegovog poznavanja činjenica, ali i da na pouzdanost iskaza u velikoj mjeri može uticati protek vremena, nestalnost ljudske percepcije, kao i traumatičnost samog događaja o kome se svjedoči. Nedosljednosti u iskazu svjedoka ne znače, same po sebi, da sudsko vijeće koje postupa razložno, to svjedočenje mora odbaciti kao nepouzdanost.²⁸ Slično tome, faktori kao što su vremenski razmak između događaja i svjedočenja, mogući uticaj trećih lica, druge nepodudarnosti, ili stresne okolnosti u vrijeme inkriminisanog događaja, ne isključuju automatski mogućnost da se vijeće osloni na takav iskaz. Konkretno, Vijeće je uporedilo činjenice o kojima određeni svjedok svjedoči sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih

²⁴ ESLJP, *Van de Hurk protiv Nizozemske*, paragraf 59.

²⁵ ESLJP, *Khamidov protiv Rusije*, paragraf 173.

²⁶ Član 281. ZKP BiH (Dokazi na kojima se zasniva presuda): „*Sud zasniva presudu samo na činjenicama i dokazima koji su izneseni na glavnom pretresu. Sud je dužan savjesno ocijeniti svaki dokaz pojedinačno i u vezi s ostalim dokazima i na osnovu takve ocjene izvesti zaključak je li neka činjenica dokazana.*“

²⁷ MKSR, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Nahimana i dr.* (ICTR-99-52-A), paragraf 194.

²⁸ MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *Čelebić*, paragraf 485 i 496 – 498.

svjedoka, te materijalnim dokazima, a sve kako bi se utvrdilo da li su njegovi navodi potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu.

100. Vijeće je prilikom ocjenjivanja dokazne snage iskaza saslušanih svjedoka razmotrilo razlike u iskazima svjedoka datim na glavnom pretresu i u ranijim fazama postupka, kao i razlike u izjavama o određenim činjenicama, datim u različito vrijeme i pred različitim organima, kao i pojašnjenja o uzrocima tih razlika datim na glavnom pretresu, analiziralo i cijeno za svaki pojedini slučaj konkretno, te u njihovoj povezanosti sa drugim dokazima, a zatim odlučilo o njihovoj vjerodostojnosti, o čemu će detaljnije biti obrazloženo u nastavku, prilikom analize dokaza u odnosu na činjenični supstrat optužnice.

IV. NALAZI SUDA – ODLUKA O KRIVICI

101. Vijeće je na temeljnom ocjenom svih provedenih dokaza, kako pojedinačno tako i u međusobnoj vezi, došlo do nesumnjivog zaključka, da je optuženi Boban Indić, radnjama pobliže opisanim u izreci presude, ostvario sva bitna obilježja krivičnog djela iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ, u vezi sa članom 22. istog zakona, na načina da je kao komandir Interventne čete 2. podrinjske lake pješadijske brigade – Višegrad zajedno sa drugim pripadnicima vojno oružane grupe, koju je prethodno okupio zajedno sa Milanom Lukićem, za vrijeme oružanog sukoba u Bosni i Hercegovine, na području opština Rudo i Višegrad, između VRS i Armije BiH, postupao protivno pravilima međunarodnog humanitarnog prava tako što je postupajući kao saizvršilac počinio ubistvo 20 civila nesrpske nacionalnosti, a koja lica su u trenutku počinjenja krivičnog djela uživala zaštitu prema odredbama člana 3. stav 1. tačka a) Ženevske konvencije o zaštiti civilnog stanovništva za vrijeme rata od 12.08.1949. godine.

A. OPŠTI ELEMENTI KRIVIČNOG DJELA RATNI ZLOČIN PROTIV CIVILNOG STANOVNIŠTVA IZ ČLANA 142. KZ SFRJ

102. Kako je to utvrđeno u izreci presude, krivica optuženog je procjenjivana u kontekstu krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ. Drugim riječima, Vijeće je analiziralo da li su radnjama optuženog ostvarena sva bitna obilježja bića krivičnog djela iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ koje glasi:

“Ko kršeći pravila međunarodnog prava za vreme rata, oružanog sukoba ili okupacije naredi da se izvrši napad na civilno stanovništvo, naselje, pojedina

civilna lica ili lica onesposobljena za borbu, koji je imao za posljedicu smrt, tešku tjelesnu povredu ili teško narušavanje zdravlja ljudi; napad bez izbora cilja kojim se pogađa civilno stanovništvo; da se prema civilnom stanovništvu vrše ubistva, mučenja, nečovječna postupanja, biloški, medicinski ili drugi naučni eksperimenti, uzimanje tkiva ili organa radi transplatacije, nanošenja velikih patnji ili povreda telesnog integriteta ili zdravlja...”

kaznit će se zatvorom najmanje pet godina ili smrtnom kaznom.“

103. Iz citirane zakonske odredbe proizilaze sljedeći **opšti elementi krivičnog djela** Ratni zločin protiv civilnog stanovništva:

(i) Djelo počinioca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava;

(ii) Počinjenje djela mora biti usmjereno protiv civilnog stanovništva, dakle, osoba koje ne učestvuju u oružanom sukobu ili su položile oružje ili su onesposobljene za borbu, odnosno osoba koje su zaštićene odredbama Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12. augusta 1949. godine;

(iii) Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije;

(iv) Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom;

(v) Počinilac mora narediti ili počiniti djelo;

104. Osim toga, optužnicom je Tužilaštvo teretilo optuženog Inića da je navedeno krivično djelo počinio kao saizvršilac u smislu odredbe člana 22. KZ SFRJ koji glasi: „*Ako više lica, učestvovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način, zajednički učine krivično djelo, svako od njih kaznit će se kaznom propisanom za to djelo.*“

105. Prema tome, saizvršilaštvo podrazumijeva učestvovanje više lica, pri čemu svako pojedinačno doprinosi ostvarenju zabranjene posljedice.

106. Saizvršilaštvo treba posmatrati u objektivno - subjektivnom smislu. Ono postoji ako su ispunjena dva uslova i to: prvo, učesće u radnji izvršenja ili na drugi način zajedničko izvršenje krivičnog djela kao objektivni elemenat, i drugo, svijest o zajedničkoj saradnji kao element subjektivne prirode. Učesnici u izvršenju krivičnog djela mogu učestvovati sa različitim ulogama, a da se ipak smatraju saizvršiocima, ali je nužno da radnje svih učesnika imaju takav karakter da se imaju smatrati radnjama koje predstavljaju radnju izvršenja u smislu člana 22. KZ SFRJ (saizvršilaštvo). Njihove radnje moraju biti u tolikoj mjeri prisutne i zajedničke da se

može reći da tok izvršenja djela i ostvarivanje postojećeg, zavise upravo od doprinosa svakog od optuženih.

107. Postojanje dogovora za izvršenje krivičnog djela ne mora biti konkretizovano, ili dato usmenim putem, to mogu predstavljati i konkludentne radnje saizvršilaca.

108. U konkretnom slučaju, optuženi Boban Inđić je učestvovao u izvršenju krivičnog djela na način da je poduzimao radnje svjestan da će iste rezultirati ubistvom civila, na koji način je, kao saizvršilac učestvovao u izvršenju krivičnog djela koje mu je optužnicom stavljeno na teret.

109. Slijedom izvedenih dokaza, Vijeće je utvrdilo da je radnje iz izreke presude, optuženi počinio zajedničkim djelovanjem sa drugim pripadnicima grupe, odnosno da je djelovao kao saizvršilac, tako što je svojim radnjama doprinio zajedničkom ostvarenju djela i nastupanju zabranjene posljedice, a što će biti detaljno obrazloženo u nastavku presude.

110. Osim toga, Vijeće nalazi da je optuženi prilikom preduzimanja navedenih radnji izvršenja postupao sa direktnim umišljajem, odnosno da je bio svjestan da svojim radnjama može uzrokovati zabranjenu posljedicu i da je htio nastupanje takve posljedice, jer nije preduzeo niti jednu radnju kako bi spriječio njen nastanak.

111. Dakle, u konkretnom slučaju je krivica optuženog Bobana Inđića je kvalifikovana kao Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142.stav 1. KZ SFRJ u vezi sa članom 22. istog zakona.

(i) **Djelo počinioaca mora biti počinjeno suprotno pravilima međunarodnog prava**

112. Za postojanje citiranog krivičnog djela nužno je da radnje izvršenja predstavljaju kršenje pravila međunarodnog prava, što ukazuje na blanketni karakter ovog krivičnog djela. Stoga, za utvrđivanje ovog elementa predmetnog krivičnog djela, bilo je neophodno konsultovati odgovarajuće odredbe međunarodnih konvencija u konkretnom slučaju zajedničku odredbu člana 3. stav 1. tačka c) Ženevske konvencije o zaštiti civilnih osoba za vrijeme rata od 12.08.1949. godine.

113. Pri tome, slijedom odredbe iz člana 142. KZ SFRJ, nije neophodno (nije uslov postojanja samog djela) da počinilac zna ili ima namjeru da krši međunarodnu normu (nije nužno da kršenje blanketnih propisa bude obuhvaćeno sviješću učinioca), već je dovoljno da posjeduje svijest o opštoj protivpravnosti djela, dok se kod preduzimanja konkretnih, pojedinačnih radnji izvršenja, svakako mora cijeliti subjektivni odnos počinioaca prema djelu, što će detaljno biti elaborirano u daljem obrazloženju osuđujućeg dijela ove presude.

114. Odredba člana 142. KZ SFRJ se, između ostalog, temelji i na Ženevskoj konvenciji o zaštiti građanskih lica za vrijeme rata od 12. augusta 1949. godine (Konvencija) pri čemu se optuženi tereti da je postupao suprotno odredbama zajedničkog člana 3. navedene Konvencije. Pravila sadržana u članu 3. Konvencije smatraju se međunarodnim običajnim pravom i predstavljaju minimum standarda od kojeg zaraćene strane nikada ne bi trebale odsupiti.

115. *Da bi se utvrdilo kršenje odredbe zajedničkog člana 3. Ženevskih konvencija, potrebno je analizirati njen sadržaj, te domen primjene na konkretan predmet.*

116. Pravila sadržana u članu 3. Konvencije, a koja se i temeljem aneksa 6. Deytonskog mirovnog sporazuma primjenjuju i u Bosni i Hercegovini, propisuju da:

„U slučaju oružanih sukoba koji nemaju međunarodni karakter, a koji izbiju na području jedne od visokih strana ugovornica, svaka zaraćena strana dužna je primjenjivati barem sljedeće odredbe:

1) Prema licima koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, uključujući pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i osobe izbačene iz stroja zbog bolesti, rana, lišenja slobode ili bilo kojeg drugog razloga, u svakoj će se prilici postupati čovječno, bez ikakvog nepovoljnog razlikovanja utemeljenog na rasi, boji kože, vjeroispovijesti ili uvjerenju, spolu, rođenju ili imovinskom stanju ili bilo kojem drugom sličnom mjerilu.

U tom cilju, zabranjeni su i ubuduće se zabranjuju, u svako doba i na svakom mjestu, prema gore navedenim licima, između ostalih i sljedeći postupci:

a) nasilje što se nanosi životu i tjelesnom integritetu, osobito sve vrste ubistava, sakaćenja, okrutnosti i mučenja;“

117. Dakle, svrha citiranog člana Konvencije, jeste propisivanje minimuma prisilnih normi, kao i ukazivanje na opšteprihvaćene humanitarne principe na kojima se u potpunosti zasnivaju sve konvencije. Član 3. Konvencije se smatra odredbom običajnog prava i obavezujući je za sve strane u sukobu, bilo nemeđunarodnom ili međunarodnom.

118. Navedeni član je zajednički za sve Ženevske konvencije, odnosno isti je inkorporiran u sve četiri Ženevske konvencije od 12. augusta 1949. godine. Njegova suština jeste, osim što se primjenjuje u svim vrstama sukoba (međunarodni i nemeđunarodni), da svim osobama koje ne učestvuju direktno u neprijateljstvima garantuju određena prava, odnosno prema kojima se

garantuje čovječno postupanje i zabranjuju određeni postupci taksativno nabrojani u tačkama člana 3. Konvencije

119. S obzirom da je u predmetnom postupku, zaključeno, a što će u nastavku detaljno biti obrazloženo, da su radnje za koje je optuženi Indiđ oglašen krivim počinjene za vrijeme oružanog sukaba na teritoriji Bosne i Hercegovine, na području opština Rudo i Višegrad, između VRS-a i A RBiH, to je opravdano zaključiti, da je zajednički član 3. Konvencija imao biti primjenjivan sve vrijeme trajanja tog oružanog sukoba.

(ii) **Status oštećenih kao zaštićene kategorije stanovništva**

120. Da bi se utvrdilo kršenje pravila međunarodnog prava, neophodno je bilo da se utvrdi protiv koga je počinjenje bilo usmjereno, odnosno da li je djelo bilo usmjereno protiv posebne kategorije osoba koje su zaštićene članom 3. stav 1. Konvencije.

121. Prema definiciji iz člana 3. stav 1. Konvencije, u zaštićenu kategoriju spadaju „*lica koja ne učestvuju neposredno u neprijateljstvima, podrazumjevajući tu i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje i lica onesposobljena za borbu usljed bolesti, rana, lišenja slobode ili iz bilo kojeg drugog razloga*“.

122. Za bolje razumijevanje definicije „civila“ date u zajedničkom članu 3. Konvencija i razumijevanje termina „neposredno u neprijateljstvima“, Vijeće je uzelo u obzir i praksu MKSJ gdje se navedena sintagma definiše. Shodno praksi MKSJ, osoba aktivno sudjeluje u neprijateljstvima kada učestvuje u ratnim dejstvima koji će „*po svom karakteru ili svrsi, vjerovatno nanijeti stvarnu štetu ljudstvu ili materijalno – tehničkim sredstvima oružanih snaga neprijatelja*“.

123. Kako je evidentno da zajednički član 3. Ženevskih konvencija pruža jednake garancije i zaštitu za obje navedene kategorije lica, Vijeće je imalo u vidu i poktrepljujuće stanovište Suda Bosne i Hercegovine u predmetu *Nikola Andrun*, u kojem je Apelaciono vijeće jasno stavilo do znanja da u kontekstu nemeđunarodnog oružanog sukoba pojam „civilni“ obuhvata sva lica „*koja ne učestvuju u neprijateljstvima, uključujući i pripadnike oružanih snaga koji su položili oružje, odnosno lica van borbenog stroja*.“²⁹

124. U konkretnom slučaju, Vijeće je, na osnovu provedenih dokaza, nesumnjivo zaključilo da su oštećeni Fevzija Zeković, Halil Zupčević, Ilijaz Ličina, Rasim Ćorić, Nijazim Kajević,

²⁹*Andrun*, X-KRŽ-05/42 (Sud BiH), Drugostepena presuda, 19. avgust 2008, (16) (kurziv naknadno dodan) (poziva se na zajednički član 3. Ženevskih konvencija).

Muhedin Hanić, Ismet Babačić, Esad Kapetanović, Senad Đečević, Safet Preljević, Adem Alomerović, Zvijezdan Zuličić, Šećo Softić, Fehim Bekija, Rafet Husović, Jusuf Rastoder, Džafer Topuzović, Fikret Memović, Tomo Buzov i NN lice arapskog porijekla, prema kojim je optuženi poduzeo radnju za koju je oglašen krivim, imali svojstvo zaštićenih lica prema pravilima međunarodnog humanitarnog prava, odnosno da su isti bili civili.

125. Naime, u toku postupka su saslušani članovi porodica identifikovanih oštećenih, Ragib Ličina, Alija Kapetanović, Edin Bakija, R.M., Selma Čolović, Nail Kajević, Etem Softić, Bahto Husović, Sahret Babačić, Ifeta Topuzović, Izudin Hanić, Almir Zeković, Kaće Preljević i Đorđija Vujović, koji su izjavili da su oštećeni bili civili koji su sa teritorije R Srbije dana 27.02.1993. godine krenuli na put prema Crnoj Gori vozom koji je saobraća na relaciji Beograd-Bar. Odbrana optuženog Inđića, u toku postupka nije sporila da su oštećeni bili civili.

126. Stoga, imajući u vidu naprijed izneseno u vezi sa zaštićenom kategorijom lica prema odredbi člana 3. Ženevske konvencije, valjalo je radnje optuženog, koje se tiču njegovog postupanja prema oštećenim kvalifikovati kao Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. Krivičnog zakona SFRJ.

(iii) **Kršenje mora biti počinjeno u vrijeme rata, oružanog sukoba ili okupacije**

127. Nadalje, odredba člana 142. stav 1. KZ SFRJ, kao opšti uslov postojanja djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva propisuje i postojanje rata, oružanog sukoba ili okupacije, pri čemu se ne insistira na karakteru samog sukoba, odnosno, ne pravi se distinkcija između internih i međunarodnih sukoba.

128. U međunarodnoj sudskoj praksi smatra se da oružani sukob postoji *“svuda gdje se pribjelo oružanoj sili između država ili produženom oružanom nasilju između vlasti i organizovanih naoružanih grupa, ili pak između takvih grupa unutar jedne države.”*³⁰

129. Dovodeći kršenje odredbi međunarodnog prava u vezu sa postojanjem oružanog sukoba, treba naglasiti da se međunarodno humanitarno pravo i dalje primjenjuje *„na čitavoj teritoriji zaraćenih država, odnosno, u slučaju unutrašnjih oružanih sukoba, na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se na tom mjestu stvarno vode borbe,*

³⁰ *Tužilac protiv Dragoljuba Kunarca, Radomira Kovača i Zorana Vukovića, predmet br. IT-96-23 i IT-96-23/1-A, Presuda od 12.6. 2002. godine (Kunarac i drugi. Presuda po žalbi, odjeljak 56*

sve do zaključenja mira ili, u slučaju unutrašnjih sukoba, sve dok se ne pronađe mirno rješenje”.³¹

130. Dakle, evidentno je da se poštivanje opće prihvaćenih principa pravila i običaja ratovanja, te garancija datih u zajedničkom članu 3. Ženevskih konvencija odnosi kako na sukobe koji se smatraju sukobima međunarodnog karaktera, tako i na one koji su po svom karakteru interni sukobi unutar jedne države.

131. Stoga, kada se utvrđuje postojanje elemenata djela iz člana 142. KZ SFRJ, a na osnovu kršenja zajedničkog člana 3. Konvencija, kao u ovom slučaju, nebitno je, da li je oružani sukob po svom karakteru bio međunarodni ili unutrašnji.³²

132. Vijeće je na osnovu iskaza saslušanih svjedoka, kao i uložene materijalne dokumentacije našlo utvrđenim da je u vrijeme događaja obuhvaćenih optužnicom, postojao oružani sukob u Bosni i Hercegovini, na području opština Rudo i Višegrada između VRS-a i Armije BiH.

133. Naime, iz iskaza saslušanih svjedoka³³, pripadnika Vojske Republike Srpske, proizilazi da je u periodu od 1992 – 1995. godine u Bosni i Hercegovini, na području opština Rudo i Višegrad bio oružani sukob. Naime, ovi svjedoci su svjedočili o svojoj pripadnosti Vojsci Republike Srpske, te su potvrdili postojanje oružanog sukoba i odvijanje borbenih dejstva i tokom 1993. godine na navedenom području. Svjedoci su opisivali svoje odlaske na borbene linije, koje su se nalazile u opštinama Rudo i Višegradu, svoje učešće u borbenim dejstvima i ostale aktivnosti koje su vršili u ratnim okolnostima. Dakle, iz iskaza ovih svjedoka Vijeće je zaključila da je za vrijeme oružanog sukoba jedna zaraćena strana u sukobu bila VRS.

134. Da je druga strana u sukobu bila Armija BiH, proizilazi iz provedenih dokaza pa tako i iskaza svjedoka Slobodana Pavlovića i Radivoja Pljevaljića. Naime, svjedok Slobodan Pavlović je izjavio da je polovinom februara 1993. godine bilo upada od strane Armije BiH, uslijed čega se trebao popunuti prostor između zone odgovornosti Rogatičke i Višegradske brigade, tačnije plato Sjemeč. Svjedok Radivoje Pljevaljić je, također, svjedočio o napadima

³¹ *Kunarac et al. presuda žalbenog vijeća*, odjeljci 57 i 64. U odjeljku 64. Žalbeno vijeće smatra: “da dužnost tužioca nije bila da postojanje oružanog sukoba dokazuje za svaki kvadratni centimetar tog područja. Postojanje oružanog sukoba nije ograničeno samo na dijelove teritorije na kojima se konkretno odvijaju borbe već postoji na čitavoj teritoriji pod kontrolom zaraćenih strana.”

³² Tužilac protiv *Duška Tadića*, predmet br. IT-94-1-AR-72, Rješenje o interlokutornom prigovoru odbrane na nadležnost od 2.10. 1995. (Rješenje o nadležnosti u predmetu *Tadić*), odjeljak 137; Presuda žalbenog vijeća u predmetu *Čelebići* odjeljak 140. i 150.

³³ Svjedoci Dragoljub Čarkić, Kostadin Ilić, Dragan Simić, Damjan Mitrašinović, Krste Papića, Miće Jovičića, „ST-1“, Dušan Božić, Milan Ilić, Bogoljub Zarić, Dragomir Jovanović, Srpkio Baranac, Valjko Savić, Srđan Glibić, „ST-2“, Žarko Krsmanović, Dragoslav Matović, Slobodan Pavlović, Nebojša Ranisavljević, Radivoje Pljevačić

Armije BiH na njihove položaje širom reona Međeđe tokom 1993. godine, dok su drugi saslušani svjedoci Armiju BiH nazivali muslimanskim snagama.

135. Da je u vrijeme počinjenja predmetne inkriminacije odvijala ratna dejstva na ovom području, proizilazi i iz materijalnih dokaza. Naime, iz Depeše³⁴ proizilazi da komadant 2. podrinjske Ipbr, Luka Dragičević, dana 30.01.1993. godine, obavještava Komandu Drinskog korpusa o planovima izvođenja aktivnih borbenih dejstava za taj period.

136. Dakle, nakon što je analiziralo iskaze saslušanih svjedoka, kako optužbe, tako i odbrane, a koji su iskazi potkrijepljeni materijalnom dokumentacijom, Vijeće je istim poklonilo vjeru, te cijeni da su iskazi ovih svjedoka u ovom dijelu vjerodostojni, objektivni, te je Vijeće van svake razumne sumnje utvrdilo da su pripadnici VRS-a bili jedna od strana u sukobu koji se dešavao na teritoriji opština Rudo i Višegrad, a da su pripadnici Armije BiH bili druga zaraćena strana na teritoriji ovih opština, te da je oružani sukob trajao i u vrijeme počinjenja predmetne inkriminacije.

(iv) **Djelo počinioca mora biti povezano sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom**

137. Sljedeći opšti element postojanja predmetnog krivičnog djela zahtijeva postojanje nexusa radnji optuženih sa ratom, oružanim sukobom, odnosno da djelo počinioca mora biti u vezi sa ratom, oružanim sukobom ili okupacijom. Da bi se utvrdilo postojanje navedenog elementa, neophodno je bilo sagledati status optuženog u inkriminisanom periodu, te postojanje uzajamnosti i zavisnosti izvršenja djela u odnosu na postojanje oružanog sukoba.

138. Oružani sukob ne treba da bude uzrok počinjenju krivičnog djela za koje se optuženi tereti, ali je morao igrati značajnu ulogu u sposobnosti počinioca da poćini ta krivićna djela. Ovdje, također, nije neophodno, da su se stvarna oružana neprijateljstva dešavala u opštinama Rudo i Višegrad, u vrijeme kada su se radnje navedene u izreci presude i desile, da bi norme međunarodnog humanitnog prava bile primjenjive. Dovoljno je da su navedene radnje usko povezane sa neprijateljstvima u ovim opštinama ili u drugim dijelovima teritorije pod kontrolom strana u sukobu.

139. U konkretnom slučaju, Vijeće je ispitivalo „*da li je postojanje oružanog sukoba u znatnoj mjeri utjecalo na sposobnost počinioca da poćini zloćin, njegovu odluku da ga poćini, naćin poćinjenja zloćina ili cilj sa kojim je poćinjen.*“³⁵.

³⁴ T-25- Depeša, Komanda 2. Podrinjske Ipbr, broj: str. Pov. broj 01/102 od 30.01.1993.godine

³⁵ Tužilac protiv Kunarca i drugih, predmet broj: IT-96-23 & IT-96-23/1-A presuda 12.06.2002. godine, stav 58.

140. Ovaj uslov je ispunjen ako je zločin počinjen kao podrška ili barem pod izgovorom situacije koja je proistekla iz oružanog sukoba.³⁶

141. U tom smislu, u predmetu Dragoljub Kunarac i dr., je po ovom pitanju zauzet sljedeći stav:

„...Humanitarno pravo primjenjuje se i dalje na čitavoj teritoriji pod kontrolom jedne od strana, nezavisno od toga da li se konkretne borbe vode na mjestu na kojem su se odigrali dotični događaji. Stoga je dovoljno to što su zločini bili u tijesnoj vezi s neprijateljstvima koja su trajala na drugim dijelovima teritorije pod kontrolom strana u sukobu. Uslov da dato djelo bude u tijesnoj vezi sa oružanim sukobom zadovoljen je ukoliko su, kao u ovom slučaju, zločini počinjeni kao posljedica borbi, a prije prekida oružanih aktivnosti na određenom području, te ako su počinjeni radi postizanja nekog cilja ili iskorištavanja situacije nastale uslijed borbi...“³⁷

142. Ocjenom provedenih dokaza, Vijeće je zaključilo da su radnje optuženog za koje je oglašen krivim, bile u dovoljnoj mjeri povezane sa ratnim dešavanjima. Tužilaštvo je u spis uložilo VOB-8³⁸ na ime optuženog Bobana Inđića iz koje proizilazi da je bio pripadnik VP 7158 Višegrad u periodu od 09.05.1992. godine do 07.09.1993. godine, dakle u vrijeme počinjenja predmetne inkriminacije.

143. Da je ovaj optuženi bio i komandir Interventne čete 2. podrinjske Ipbr Višegrad, proizilazi iz skoro svih iskaza saslušanih svjedoka među kojim su svjedoci Mićo Jovičić, „ST-1“, Krsta Papić, a što su potvrdili i svjedoci odbrane ovog optuženog Dragomir Jovanović, Radivoje Tanović, Slobodan Pavlović i Dragoslav Matović, koji su svjedočili i o akcijama u kojim je učestvovao za vrijeme oružanog sukoba i uložio optuženog u svojstvu komandira čete.

144. Dakle, optuženi Boban Inđić je bio u potpunosti svjestan oružanog sukoba i okolnosti pod kojima se inkriminirani događaj desio, uslijed čega je i stekao osjećaj nadmoći koji su otvoreno demonstrirao nad oštećenim, koristeći upravo pripadnost VRS-u, i komandira Interventne čete 2. Ipbr Višegrad, kao osnov koji mu je omogućio učešće u radnjama za koje je oglašen krivim.

³⁶MKSJ, presuda Žalbenog vijeća u predmetu *DragoljubKunarac i dr.*, paragraf 58-59.

³⁷MKSJ, presuda Pretresnog vijeća u predmetu *DragoljubKunarac i dr.*, paragraf 568;

³⁸ T-26- Podaci vojnih obveznika VOB 8, Ministarstvo rada i boračko invalidske zaštite – Odjeljenje za vojne evidencije učesnika, broj 16-03/3.2 – 1 – 835 -732/14 od 11.06.2014. godine sa prilogom (20str.)

(v) **Počinitelj mora narediti ili počiniti djelo**

145. Konačno, peti i posljednji opšti element postojanja krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva jeste taj da je počinitelj izvršio nezakonito djelo ili je naredio izvršenje nezakonitog djela. U tom pogledu Vijeće je, nakon ocjene relevantnih dokaza, zaključilo da je ispunjen i ovaj element predmetnog krivičnog djela, obzirom da je optuženi Boban Inđić, kao saizvršilac počinio ubistvo 20 civila nesrpske nacionalnosti, te da je postupajući sa direktnim umišljajem ostvario sva bitna obilježja djela za koje je oglašen krivim.

146. Postojanje navedenog elementa, Vijeće je elaboriralo u nastavku, kroz identifikovanje i obrazlaganje relevantnih dokaza, navođenje njihovog sadržaja, dovođenja u pojedinačnu i međusobnu vezu, te, konačno, njihovom slobodnom ocjenom.

B. POJEDINAČNE INKRMINACIJE U OSNOVI RATNOG ZLOČINA

147. Sljedeći uslov koji mora biti ispunjen da bi se osoba oglasila krivom za počinjenje krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. KZ SFRJ, jeste da su ispunjeni elementi pojedinačne inkriminacije u osnovi zločina.

148. Vijeće je nakon provedenih dokaza nesporno utvrdilo da je optuženi Boban Inđić, radnjama opisanim u izreci presude, koje su u vezi sa članom 22. KZ SFRJ, ostvario i sva bitna obilježja krivičnog djela ubistvo iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ.

149. Prilikom ocjene dokaza, Vijeće je imalo u vidu pojedinačne elemente navedene inkriminacije u osnovi zločina koja predviđa postojanje sljedećih elemenata:

- da je osoba lišena života
- da je lišenje izvršeno iz direktnog umišljaja, jer je optuženi bio svjestan svoje radnje izvršenja i htio je učinjenje te radnje.

150. Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju i Međunarodni krivični sud za Ruandu sistematski su definisali *ubistvo* kao „*smrt žrtve do koje je došlo usljed djela ili propusta koje je optuženi počinio sa namjerom da žrtvu liši života ili da nanese teške tjelesne povrede, za koje je razumno trebao znati da bi mogle prouzročiti smrt.*“³⁹

³⁹ *Tužilac protiv Radilsava Krstića*, Predmet . IT-98-33 (Pretno veće), 2. avgust 2001.para. 485.

151. Elementi definicije „ubistva“ po međunarodnom običajnom pravu su sljedeći: smrt žrtve, smrt je uzrokovana radnjom ili propustom optuženog, odnosno osobe ili osoba za čije radnje i propuste optuženi snosi krivičnu odgovornost. Radnja ili propust optuženog, odnosno osobe ili osoba za čije radnje ili propuste on snosi krivičnu odgovornost, počinjeni su s namjerom: „lišavanja života, ili nanošenja teške tjelesne povrede, ili nanošenja teške ozljede sa razumnom mogućnošću o tome da će takav čin ili propust vjerovatno uzrokovati smrt.“⁴⁰

152. U tom kontekstu, korisno je ukazati i na praksu pretresnog vijeća MKSJ u predmetu *Krnojelac* gdje je zaključeno da se „Činjenica smrti žrtve može izvesti posrednim zaključivanjem na osnovu ukupnih dokaza koji su predočeni (...) vijeću. Dovoljno je utvrditi da je jedini razuman zaključak koji se može izvesti iz raspoloživih dokaza taj da je smrt žrtve nastupila kao posljedica djela ili propusta optuženog ili jedne ili više osoba za koje je optuženi krivično odgovoran.“⁴¹

153. Slijedom navedenog, Vijeće ističe da je nesporno da lišavanje druge osobe života, naročito na način kako je opisano u dispozitivu presude, predstavlja namjerno i teško uskraćivanje prava na život - temeljnog ljudskog prava svakog pojedinca, kao što je nesporno da je takvo činjenje suprotno i nacionalnom i međunarodnom pravu

(a) **Utvrđeno činjenično stanje**

154. Prije same analize konkretnih radnji izvršenja i krivične odgovornosti optuženog za iste, Vijeće će ukratko ukazati na pojedine okolnosti koje su prethodile događaju za koje je optuženi oglašen krivim.

155. Obzirom da su svjedoci Mićo Jovičić i Nebojša Ranisavljević svjedoci koji su zajedno sa optuženim i drugim pripadnicima vojne oružane grupe učestvovali u svim aktivnostima i događajima kritičnog dana, Vijeće će se, prije svega ukratko osvrnuti na dijelove njihovih iskaza u kojima oni opisuju događaje koji su prethodili samim radnjama izvršenja, odnosno kojim opisuju svoj dolazak u Višegrad na ratište u Bosnu i Hercegovinu i dolazak u kasarnu na Okolištima gdje je bilo sjedište Višegradske brigade, a sve u cilju upoznavanja jedne šire slike tih dešavanja, te u cilju sveobuhvatnije analize njihovih iskaza.

156. Opisujući svoj dolazak na ratište u Bosni i Hercegovini svjedok Mićo Jovičić je naveo da je negdje u januaru 1993. godine došao kao dobrovoljac iz Srbije zajedno sa Nebojšom Ranisavljevićem, da su se javili Luki Dragičeviću koji je u to vrijeme bio komandant Višegradske

⁴⁰ Tužilac protiv *Mitra Vasiljevića* presuda predmet IT 98-32 Pretresnog vijeća IT , 29. novembar 2002., para. 205.

⁴¹ Vidjeti i Tužilac protiv Tadića, *Mišljenje i presuda od 7. V 1997. god.*, MKSJ, IT-94-1-T, §240; Tužilac protiv Kvočke i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 02. XI 2001. god.*, MKSJ, IT-98-30/1-T, §260. i Tužilac protiv Mrkšića i dr, *Presuda pretresnog vijeća od 27. IX 2007. god.*, MKSJ, IT-95-13/1-T, §486.

brigade, te su raspoređeni u interventnu četvu Višegradske brigade koja je imala 4. voda (Višegradski vod, Goraždanski vod, dobrovoljci iz Srbije i dobrovoljci iz Rusije). Komandir Interventne čete je bio Boban Inđić Boban.⁴² Dalje navodi da je tokom akcije u Rudom u januaru 1993. godine upoznao Bobana Inđića i druge pripadnike interventne čete:⁴³

157. Saglasno je svoj dolazak sa dobrovoljcima iz Srbije opisao i svjedok Nebojša Ranisavljević koji je potvrdio da je zajedno s Mićom Jovičićem i još nekim licima došao početkom 1993. godine na područje Višegrada. Potvrđuje da su kao dobrovoljci pridodati Interventnoj četi Višegradske brigade tokom akcije u Rudom i od tada su, kako navodi, stalno priključivani Interventnoj četi, odnosno da su pripadali toj jedinici čiji komandir je bio Boban Inđić.⁴⁴

158. Nadalje, iz provedenih dokaza nesporno proizilazi da je dana 27.02.2022. godine, na relaciji Beograd– Barsaobraćao brzi voz Jugoslovenske željeznice 671.⁴⁵ U vozu su bili putnici, civili, koji su sa teritorije R Srbije, krenuli na teritoriju Crne Gore. Među tim civilima su bili i oštećeni Fevzija Zeković, Halil Zupčević, Ilijaz Ličina, Rasim Ćorić, Nijazim Kajević, Muhedin Hanić, Ismet Babačić, Esad Kapetanović, Senad Đečević, Safet Preljević, Adem Alomerović, Zvijezdan Zuličić, Šećo Softić, Fehim Bekija, Rafet Husović, Jusuf Rastoder, Džafer Topuzović, Fikret Memović, Tomo Buzov i NN lice arapskog porijekla, kao i saslušani svjedoci Zoran Pantović, R.J., Željko Radojčić, Vladan Tucović, M.P., Igor Lakić, Milan Koković i Hadija Mujović-Kurgaš. Osim što je voz kasnio, ništa drugo se nije neobično dešavalo, sve do momenta zaustavljanja voza u Štrpcima, na stanici na kojoj se prema redu vožnje nije trebao zaustavljati. Do zaustavljanja voza je došlo od strane vojno oružane grupe kojoj je pripadao i optuženi Inđić.

159. Kada su u pitanju inkriminacije koje su optuženom Inđiću stavljene na teret, Vijeće je izvršilo detaljnu analizu provedenih dokaza, te je iste dovelo u međusobnu i logičnu vezu, nakon čega je našlo, van razumne sumnje dokazanim da je optuženi Inđić, zajedno sa drugim pripadnicima oružane vojne grupe, koju su činili i pripadnici Interventne čete 2. PLPB Višegrad, čiji je on bio komandir, a koju grupu je prethodno okupio zajedno sa Milanom Lukićem, učestvovao u svim dešavanjima koja su prethodila ubistvu civila kritičnog dana, te da je u konačnici, kao saizvršilac učestvovao u ubistvu istih.

(b) **Polazak sa Okolišta i dolazak na stanicu u Štrpci**

⁴² Transkript od 23.12.2016. godine, str. 13 i od 16.01.2017. godine, str 25

⁴³ Transkript od 23.12.2016. godine, str 6 – 15.

⁴⁴ Transkript od 10.05.2019. godine, str 8

⁴⁵ Navedeno proizilazi iz iskaza svjedoka Željka Radojčića i Hadije Mujović-Kurtgaš

160. Vijeće će se prije svega osvrnuti na iskaze svjedoka Miće Jovičića i Nebojše Ranisavljevića obzirom da se radi o svjedocima koji su imali neposredna saznanja o svim dešavanjima toga dana, jer su kao pripadnici oružane grupe kojoj je pripadao i optuženi učestvovali u svim radnjama, od samog polaska iz kasarne u Okolištima, pa sve do dolaska pred napuštenu kuću u selu Mušići i ubistva civila.

161. Iskazi ova dva svjedoka su saglasni u pogledu opisa svih dešavanja kritičnog dana i ubistva civila, te su saglasni u pogledu činjenice da su svi pripadnici vojne oružane grupe koja kreće sa Okolišta i učestvovali u istim. S tim, što za razliku od svjedoka Jovičića koji jasno navodi konkretne okolnosti i događanja u kojima je te prilike učestvovao Bobam Inđić, svjedok Ranisavljević, koji je svjedočio kao svjedok odbrane optuženog Inđića, tvrdi da optuženi Inđić nije bio među pripadnicima grupe koja taj dan kreće sa Okolišta, te samim tim negira njegovo učešće u svim dešavanjima kritičnog dana.

162. Opisujući dešavanja na dan 27.02.1993. godine, svjedoci Mićo Jovičić i Nebojša Ranisavljević su na saglasan način potvrdili da su se toga dana vratili u Višegrad iz Beograda, gdje su bili na kratkom odmoru, te su došli u kasarnu na Okolištima gdje je bila stacionirana Višegradska brigada, gdje im je odmah po dolasku rečeno da se sprema jer treba da idu u akciju. Govoreći o navedenom, svjedok Mićo Jovičić je izjavio da je tada ispred zgrade na Okolištima vidio Bobana Inđića i Milana Lukića koji su im rekli: „...*momci, spremite se, uzmite oružje idete u akciju*“⁴⁶. I svjedok Ranisavljević je potvrdio da im je čim su došli na Okolišta od strane Milana Lukića i još dva lica rečeno „*ajde spremite se, idete u akciju*“ što je on shvatio kao naređenje jer je Milan Lukić bio osoba kojoj se nije smjelo odbiti⁴⁷, s tim što ovaj svjedok ne navodi ime optuženog Inđića kao lice koje ih poziva da idu u akciju nego navodi da su to bili Milan Lukić, Željko Marjanović i misli još jedno lice ali se ne može sjetiti o kome se radilo. Dakle, oba ova svjedoka su na saglasan način opisala okolnosti i način njihovog okupljanja s tim što svjedok Ranisavljević u potpunosti negira prisustvo optuženog Inđića navedenim dešavanjima. Vijeće nije poklonilo vjeru iskazu svjedoka Ranisavljevića u tom dijelu, obzirom da njegov iskaz u tom smislu u suprotnosti sa iskazom svjedoka Miće Jovičića koji jasno i uvjerljivo opisuje okolnosti i način na koji ih optuženi Inđić zajedno sa Milanom Lukićem okuplja i poziva u akciju, kao i sa iskazima drugih saslušanih svjedoka koji jasno, precizno i uvjerljivo opisuju kada i u kojim okolnostima vide optuženog Inđića kritičnog dana, a o čemu će biti više govora u nastavku presude.

⁴⁶ Transkript od 23.12.2016. godine, str 17.

⁴⁷ Transkript od 10.05.2019. godine, str. 11

163. Nadalje, svjedoci Jovičić i Ranisavljević su saglasno potvrdili da je, nakon što su okupili grupa od nekih 20-ak vojnika, pred kasarnu na Okolištima došao kamion Goraždanske brigade sa ceradom u koji ulaze pripadnici okupljene vojne oružane grupe i kreću prema Štrpcima. Navedeno je potvrđeno i iskazom svjedoka Damjana Mitrašinića, tadašnjeg komadanta Goraždanske brigade koji je potvrdio da su kritične prilike kod njega u komandu došli njemu nepoznati uniformisani vojnici, za koje mu je Mićan Jakić rekao da su iz Višegradske brigade, a bilo i i pripadnika Lukićevih „Osvetnika“, i rekli da im je potreban kamion jer je na Rujištima ubačena grupa boraca iz Žepe. Svjedok im je, kako navodi, dao kamion 150-tka obzirom da je pripadnike Višegradske brigade i „Osvetnika“, smatrao pripadnicima VRS-a.

164. Govoreći o licima koja je vidio prilikom polaska kamiona sa Okolišta prema Štrpcima svjedok Jovičić je naveo imena pojedinih pripadnika grupe koje je vidio te prilike, navodeći da mu se urezalo u sjećanje da je kamion te prilike vozio Dragan Šekarić zvani „Pive“ s kojim su u kabini bili optuženi Boban Inđić i Milan Lukić, dok je on ušao pozadi pod ceradu kamiona zajedno sa Nebojšom Ranisavljevićem, a Obrad Poluga sjedio preko puta njih. Takođe ovaj svjedok je izjavio da su na polasku sa Okolište ispred kamiona išla dva putnička vozila, misli da se radilo o Pasatu i Ladi,⁴⁸ te navodi da im te prilike, na polasku niko nije rekao gdje idu i zašto, samo je negdje tokom puta na motoroli koju je imao upaljenu Nebojša Ranisavljević čuo da Milan Lukić koji je sjedio u kabini zajedno sa Inđić Bobanom, govori da idu da zaustave neki voz i preuzmu putnike, te navodi da su se tada on, Nebojša i Obrad Poluga samo pogledali, slegli ramenima i ništa nisu komentarisali.⁴⁹ Svjedok Ranisavljević je i u odnosu na ovu okolnost negirao prisustvo optuženog Inđića, te je na drugačiji način opisao rapored vojnika u kamionu.

165. Nadalje, svjedoci Mićo Jovičić i Nebojša Ranisavljević su saglasno svjedočili o samom dolasku na stanicu u Štrpcima, zaustavljanju voza, izvođenju civila i njihovog sprovođenja do kamiona te su na saglasan način opisali navedena dešavanja. Njihovi iskazi se i u odnosu na ove okolnosti razlikuju jedino u pogledu prisustva optuženog Inđić Bobana istim.

166. Tako je svjedok Jovičić opisao da su svi vojnici, pripadnici oružane vojne grupe koja je krenula sa Okolišta, došli do stanice u Štrpcima. Navodi da su svi bili u uniformama i naoružani automatskim puškama, te da im je, po izlasku iz kamiona, Milan Lukić naredio da se rasporede duž pruge, nakon čega je Boban Inđić sa Milanom Lukićem sa i još jednim licem, ušao u staničnu zgradu gdje se nalazio otpravnik vozova, da bi nakon određenog vremena isti izašli iz stanične zgrade i ušli u voz. Opisuje da je kroz stakla na voz u vidio da idu od kupea, do kupea, pa navodi „*valjda su tražili lične karte, dokumente, ne znam šta su tražili, ali u kratkom*

⁴⁸ Transkript od 23.12.2016. godine, str 17-20

⁴⁹ Transkript od 23.12.2016. godine, str 19

vremenu su počeli izlaziti putnici, mi smo ih prihvatili i stavljali u kamion.“⁵⁰ Dalje svjedok opisuje da su vojnici koji su bili ispred voza prihvatili te civile i sprovodili ih do kamiona. Opisuje da je jedan od civila pitao zašto ga izvode govoreći da on samo ide u posjetu i na zakletvu sinu koji mu je u vojsci, te ističe da je među civilima bilo i jedno lice tamne pute, koje mu je ličilo na Arapa. Prema njegovoj procjeni te prilike je iz voza izvedeno i sprovedeno do kamiona oko dvadeset civila.⁵¹

167. Prema navodima svjedoka Jovičića, nakon što su civili iz voza ubačeni u kamion, svi vojnici, pripadnici grupe su ušli za njima u kamion i nastavili put dalje.⁵²

168. Saglasno svjedoku Jovičiću, svjedok Nebojša Ranisavljević, je potvrdio da su kamionom sa Okolišta došli pred stanicu u Štrpcima gdje ih je Milan Lukić rasporedio duž pruge i rekao ko treba šta da radi kada dođe voz, navodeći da su napravljene grupe, tako da su neki vojnici ušli u voz da izvrše legitimisanje putnika, a drugi su ostali ispred voza i prihvatili su civile koji su izvođeni i sprovodili su ih do kamiona I ovaj svjedok je potvrdio da su svi civili koji su izvedeni iz voza ubačeni u kamion, nakon čega su svi vojnici pripadnici grupe zajedno sa njima nastavili put dalje.⁵³

169. Kako je već navedeno, svjedok Ranisavljević je u potpunosti negirao prisustvo optuženog Inđića u dešavanjima kritičnog dana, pa je samim tim negirao i njegovo prisustvo na stanici u Štrpcima, s tim što je potvrdio da su kod otpravnika voza ušla trojica vojnika, navodeći da se radilo Milanu Lukiću i još dvojica vojnika, od kojih je jedan Željko Marjanović, a za drugog se ne sjeća ko je to bio.

170. Nadalje, o deševanju na stanici u Štrpcima i zaustavljanju voza, iskazi svjedoka Jovičića i Ranisavljevića potvrđeni su iskazom svjedoka S.I. koji je bio I ovaj svjedok je potvrdio da su kritičnog dana u staničnu zgradu ušli njemu nepoznati vojnici, prvo su ga legitimisali, a potom su tražili da zaustavi voz koji koji je saobraćao na relaciji Beograd – Bar, na šta im je on rekao da to ne smije uraditi jer to nije stanica na kojoj se taj voz prema redu voznje zaustavlja, da bi mu oni zaprijetili i rekli da to mora uraditi i da se „ne igra sa životom“, nakon čega ih je on u strahu poslušao.

171. Svjedok S.I. je opisao da su svi vojnici koji su došli na stanicu bili raspoređeni oko voza, da su neki ušli u voz, a da su drugi prihvatili civile koji su izvođeni i odvodili ih do kamiona koji je bio parkiran pored stanične zgrade. Svjedok je naveo da je izvedeno oko 20 lica, među kojima

⁵⁰ Transkript od 23.12.2016. godine, str 23

⁵¹ Transkript od 23.12.2016. godine, str 22-26

⁵² Transkript od 23.12.2016. godine, str 22,26,36

⁵³ Transkript od 10.05.2019. godine, str 18,20

je prepoznao svog kolegu Fikreta Memovića koji mu se obratio sa molbom da mu pomogne nakon čega je jedan od vojnika odgurnuo svjedoka, opsovao mu i rekao „*hoćeš i tebe da vodimo*“⁵⁴

172. I ovaj svjedok je potvrdio da su svi civili koji su izvedeni iz voza ukrcani u kamion i da su svi vojnici koji su došli na stanicu otišli zajedno sa njima, potvrđujući da niko od tih vojnika nije ostao na stanici.⁵⁵

173. O legitimisanju putnika u vozu i izvođenju civila svjedočili su i svjedoci koji su bili putnici u vozu. Tako je svjedok M.P. izjavio da su mu se vojnici koji su ušli u voz obratili sa pozdravom: „*pomoz' Bog*“, pa nakon što im je on odgovorio na pozdrav, jedan od vojnika mu je rekao „*tako brate Srbije*“.⁵⁶ Svjedoci Željko Radojčić, Vladan Tucović, Igor Lakić, Milan Koković i Hadije Mujović-Kurgaš su svjedočili kako su vojnici u maskirnim uniformama ušli u kupe i legitimisali muškarce, nakon čega su pojedine muškarce izdvojili, te je po kazivanju svjedoka Igora Lakića jednom od izdvojenih civila vojnik rekao: „*treba da izađete iz voza da vas popišemo i onda ćemo vas vratiti na sledeći voz*“.⁵⁷ Te prilike jedno uniformisano lice je reklo svjedoku R.J. da u vozu traže njihove dezetere. Svjedok Hedija Mujović-Kurgaš je posvjedočila da su legitimisali samo muškarce, te da iz njenog kupea nisu izveli nijednog muškarca, ali je čula da su iz susjednog izveli čovjeka koji im je rekao da je Hrvat iz Tiva. Svjedok M.P. je izjavio da su iz voza izveli dječaka iz Bara, potom Fikreta Memovića, koje je bio ... i lice zv Šeća, dok je svjedok R.J. opisao da je jedno lice iz grupe „Crnogoraca“ prokomentarisalo kako je tu bilo lice koje se predstavljalo kao Dragan, a da je ustvari bio „Turčin“ i da kada su vojnici doista utvrdili njegov identitet, istog, također izveli, dok je svjedok Zoran Pantović izjavio da je iz njegovog kupea izveden samo Ismet Babačić. Za oštećenog Fikreta Memovića je, po kazivanju svjedoka Vladana Tucovića, ... rekao vojnicima: „*nemojte, to mi je kolega*“, na šta su je jedan vojnik rekao: „*ćuti dok i ti nisi s njim pošao*“⁵⁸, a što je potvrdio i svjedok S.I., opisujući da u trenutku kada je htio da pomogne kolegi Memoviću, da ga je jedan od vojnika odgurnuo i rekao mu: „*p.... ti materina...hoćeš i tebe da vodimo*“⁵⁹.

174. Iz saglasnih iskaza navedenih svjedoka nesporno je utvrđeno da je kritične prilike iz voza izvedeno 20 civila, i to: Fevzija Zeković, Halil Zupčević, Ilijaz Ličin, Rasim Ćorić, Nijazim Kajević, Muhedin Hanić, Ismet Babačić, Esad Kapetanović, Senad Đečević, Safet Preljevića Adem Alomerović, Zvijezdan Zuličić, Šeć Softić, Fehim Bekij, Rafet Husović, Jusuf Rastoder,

⁵⁴ Transkript od 01.02.2016. godine, str 18

⁵⁵ Transkript od 01.02.2016. godine, str 22,30

⁵⁶ Transkript od 07.12.2015. godine, str 47

⁵⁷ Transkript od 11.07.2016. godine, str 8.

⁵⁸ Transkript od 07.12.2015. godine, str 35

⁵⁹ Transkript od 01.02.2016. godine, str. 18

Džafer Topuzović, Fikret Memović, Tomo Buzov i 1 NN lice arapskog porijekla. Također, navedeni svjedoci su potvrdili da su svi izvedeni bili muškarci nesrpske nacionalnosti, a što potvrđuje i svjedok Milan Koković koji je izjavio da mu je jedan čovjek u vozu rekao da su izveli samo Muslimane⁶⁰

175. Da su se događanja na stanici u Štrpcima odvijala na opisani način proizilazi iz saglasnih iskaza saslušanih svjedoka, prije svega svjedoka Jovičića, Ranisavljevića, S.I., kojima je Vijeće poklonilo vjeru, jer su isti jasni, uvjerljivi i u potpunosti saglasni u pogledu opisa samog dolaska vojnika na stanicu u Štrpcima, raspoređivanja istih oko voza, legitimisanja i izvođenja civila i njihovog sprovođenja do kamiona, te odlaska svih vojnika u pratnji civila. Radi se o svjedocima koji su bili prisutni samom mjestu događaja i koji na saglasan način opisuju navedena dešavanja

176. Razlika u iskazima svjedoka Jovičića i Ranisavljevića je u tome da je svjedok Ranisavljević negirao učešće optuženog Bobana Inđića u spornom događaju, tvrdeći da ga nije vidio bilo gdje tokom dešavanja kritičnog dana, dok je svjedok Jovičić jasno naveo da je optuženog Inđića vidio na Okolištima kada ih poziva da se sprema za akciju, vidi ga u kabini kamiona kojim su svi pripadnici okupljene grupe došli na stanicu u Štrpcima, potom ga vidi da ulazi u staničnu zgradu kod otpravnika vozova koji nakon toga zaustavlja voz, te ga vidi da ulazi u voz i vrši legitimisane putnika koji se potom izvode iz voza i uvode u kamion. Vijeće je poklonilo vjeru iskazu svjedoka Jovičića obzirom da je isti jasan i uvjerljiv, isti je poznavao optuženog Inđića i detaljno je opisao i naveo okolnosti u kojima ga vidi kritične prilike, pri čemu ovaj svjedok nije imao bilo kakav razlog da neosnovano tereti ovog optuženog. Nasuprot toga, Vijeće nije poklonilo vjeru iskazu svjedoka Ranisavljevića u dijelu u kome on negira prisustvo optuženog Inđića u dešavanjima kritičnog dana, nalazeći da je isti u tom dijelu neuvjerljiv i očigledno usmjeren na izbjegavanje krivične odgovornosti ovoga optuženog, te je u suprotnostima sa iskazima svjedoka Miće Jovičića, „ST-1“, Krste Papića i Dušana Božićakoji su saglasno potvrdili prisustvo optuženog Inđića u pojedinim fazama događanja kritičnog dana, a o čemu će biti riječi u dijelu presude u kome će se Vijeće baviti analizom iskaza ovih svjedoka.

177. Nadalje, svjedoci Mićo Jovičić, Nebojša Ranisavljević i S.I. su saglasno potvrdili da su svi civili koji su izvedeni iz voza i svi vojnici, pripadnici oružane vojne grupe koji su i došli sa Okolišta do stanice u Štrpcima, ušli u vozilo i nastavili put prema školi u Prelovu. Odgovarajući na pitanje u tom pravcu svjedok Mićo Jovičić je izjavio *„Pa ušli smo u taj kamion i ja mislim da smo, ne mislim, nego sam siguran, da smo svi koji smo došli kamionom, svi smo, svi smo ušli u kamion i zatvorili stranicu, cerada je pala odozgo i mi smo krenuli...“*⁶¹

⁶⁰ Transkript od 03.11.2017. godine, str 9.

⁶¹ Transkript od 23.12.2016. godine, str. 26.i

(c) **Škola u Prelovu**

178. O dešavanjima u zgradi Osnovne škole „Želimir Đurić Željko“ u mjestu Prelovo, gdje je ujedno bila komanda I bataljona Višegradske brigade, pored svjedoka Miće Jovičića i Nebojše Ranisavljevića svjedočili su i svjedoci „ST-1“, Krsta Papić i Dušan Božić.

179. Iz saglasnih iskaza navedenih svjedoka nesporno je utvrđeno da su svi pripadnici vojne oružane grupe među kojima je bio i optuženi Inđić, koji su došli sa civilima od stanice u Štrpcima do škole u Prelovu, izašli iz vozila, te su uz prijetnju oružjem natjerali civile da izađu iz kamiona i uđu u fiskulturnu salu, nakon čega su ušli za njima, gdje je civilima naređeno da se skinu, odlože prtljag i izdvoje predmete od vrijednosti, te su isti tučeni i ruke su im vezane žicom, nakon čega su ponovo utjerani u kamion i odvezeni u pravcu Mušića.

180. Govoreći o navedenim dešavanjima svjedok Mićo Jovičić je opisao da su po zaustavljanju kamiona ispred škole, civili uz galamu i prijetnju oružjem istjerivani iz kamiona i tjerani prema sali. Opisujući način na koji su se rasporedili vojnici po izlasku iz vozila, svjedok navodi „*neki su stajali pored vrata, neki su se raštrkali prema hodniku..neko je stajao tamo, neko vamo...sa desne i lijeve strane hodnika*“⁶², te navodi da su vojnici gurali i udarali civile koji su prolazili hodnikom prema sali. Nadalje, ovaj svjedok potvrđuje da su svi vojnici ušli za civilima u fiskulturnu salu, a on je nakratko zastao ispred škole kako bi zapalio cigaru i tu je vidio neko lice da stoji kao stražar, da bi potom čuo galamu i krike koji su dolazili iz pravca sale te je i on otišao u salu.⁶³

181. Opisujući šta vidi po ulasku u salu svjedok navodi: „*pa vojnici su stajali okolo zida, kao tampon zona, zid, pa vojnici, pa putnici, u sredini je bila razbacana odjeca, obuća, šta ja znam i na jednoj hrpi je bilo lične karte, novčanici, satovi, pasoši, dragocjenosti...*“⁶⁴ Opisujući način na koji su stajali vojnici u sali svjedok je naveo „*pa više, manje mirno, drže puške na polugotovs.....ono, ako bi baš neko krenuo, to je trenutak da ga smakneš*“.⁶⁵

182. Nakon toga su, kako svjedok Jovičić navodi, pojedini vojnici, pripadnici grupe počeli tući civile, natjerali su ih da se skinu u donji veš, te su ih udarali i šamarali. Opisujući položaj pojedinih pripadnika grupe u fiskulturnoj sali, svjedok Jovičić je naveo da je optuženi Boban Inđić stajao uz Milana Lukića, koji je, prema kazivanju svjedoka te prilike najviše zlostavljao civile, te je opisao gdje su stajali drugi pripadnici grupe Šekaric Dragan, Obrad Poluga i Novak Poluga. Sve navedeno je po tvrdnji svjedoka trajalo nešto više od sat vremena nakon čega je

⁶² Transkript od 23.12.2016. godine, str 30.

⁶³ Transkript od 23.12.2016. godine, str 28-32

⁶⁴ Transkript od 23.12.2016. godine, str 31.

⁶⁵ Transkript od 23.12.2016. godine, str 32.

neko donio žicu i počeli su ljudima da vežu ruke na leđima, da bi ih potom poluobučene u donjem vešu izveli iz sale i ponovo utovarili u isti kamion kojim su i došli.

183. Svjedok Jovičić je potvrdio da su svi vojnici, koji su došli sa civilima od stanice u Štrpcima do škole i koji su bili u sali za vrijeme opisanih događanja, nakon što su civili ponovo uvedeni u kamion, ušli u vozila kojima su se i dovezli, te da su svi zajedno nastavili put prema Mušićima.

184. I svjedok Nebojša Ranisavljević je saglasno opisao dolazak kamiona pred školu, izlazak civila iz kamiona i njihovo odvođenje do sale. Potvrdio je da su svi vojnici izašli iz kamiona nakon čega su izveli civile te su ih sproveli hodnikom do sale. Također i ovaj svjedok je opisao dešavanja u samoj sali, potvrđujući da su civili natjerani da uđu u salu gdje su udarani, da im je naređeno da povade sve iz džepova, da poskidaju satove i prstenje, nakon čega je neko donio žicu kojom su ih vezali te su ih sve ponovo uveli u kamion kojim su i došli.⁶⁶

185. Saglasno svjedoku Mići Jovičiću i svjedok Nebojša Ranisavljević je saglasno potvrdio da su, svi vojnici koji su došli sa civilima od stanice u Štrpcima do škole, bili u fiskulturnu sali, te da su svi ti vojnici po izlasku iz sale sjeli u vozila kojima su i došli i svi zajedno sa civilima otišli u pravcu prema Mušića.⁶⁷

186. Vijeće je poklonilo vjeru iskazima svjedoka Jovičića i Ranisavljevića u dijelu kojim oni opisuju sama događanja u školi i potvrđuju navode da su svi vojnici prisutni u školi krenuli zajedno sa civilima prema Mušićima, obzirom da su isti jasni, uvjerljivi i međusobno saglasni u pogledu tih ključnih činjenica. Radi se o svjedocima koji su imala neposredna saznanja o svim dešavanjima toga dana, od samog polaska sa Okolišta do dolaska u Mušiće i ubistva civila.

187. Također, Vijeće je poklonilo vjeru iskazu svjedoka Jovičića u pogledu njegove identifikacije optuženog Bobana Inđića koga vidi na određenim dionicama puta i u samoj školi tokom maltretiranja civila, obzirom da je isti na jasan i uvjerljiv način opisao mjesto i okolnosti u kojima ga vidi. Radi se o svjedoku koji je poznao optuženog i zajedno sa njim i drugim pripadnicima grupe je kritičnog dana bio na svim tačkama kretanja, od polaska sa Okolišta do dolaska u Mušiće i ubistva civila. U prilog istinitosti iskaza svjedoka Jovčića, govori i činjenica da on nema razloga da neosnovano tereti optuženog Inđića, te isti navede samo one pripadnike grupe koje je i vidio kritične prilike, dok za ostale pripadnike grupe, od kojih su neki takođe bili optuženi u predmetu koji se zajednički vodio u vrijeme davanja iskaza, ukoliko ih nije vidio u određenim okolnostima, to jasno i kaže pred Sudom. Također, iskaz ovoga svjedoka u pogledu prisustva optuženog Inđića je u skladu sa iskazima svjedoka „ST-1“, Krste Papića i Duška

⁶⁶ Transkript od 10.05.2019. godine, str 17-20.

⁶⁷ Transkript od 10.05.2019. godine, str 18,20.

Božića koji u svojim iskazima, kojima je Vijeće poklonilo vjeru, potvrđuju prisustvo navedenog optuženog prilikom dešavanja u školi.

188. Nasuprot tome, Vijeće nije poklonilo vjeru iskazu svjedoka Ranisavljevića u dijelu u kome on u potpunosti negira prisustvo optuženog Inđića u dešavanjima kritičnog dana, tvrdeći da isti nije bio prisutan prilikom polaska sa Okolišta, niti na stanicu u Štrpcima i školi u Prelovu kao ni ispred kuće u Mušićima. Naime, kada se iskaz ovoga svjedoka dovede u vezu sa drugim provedenim dokazima, jasno je da isti očigledno izbjegava da pomene ime ovoga optuženog, a sve u cilju izbjegavanja njegove krivične odgovornosti, pri čemu potencira učešće i odgovornost Miće Jovičića koji je, također, pravosnažno osuđen za učešće u ubistvu civila kritičnog dana i koji je u svom svjedočenju u ovom postupku pominjao imena nekih od njih. Također iskaz svjedoka Ranisavljevića u pogledu prisustva optuženog Inđića je u suprotnosti sa iskazom svjedoka Miće Jovičića, „ST-1“, Krste Papića i Duška Božića kojima je Vijeće poklonilo vjeru, a o čemu će biti više riječi u nastavku presude.

189. Da je optuženi Boban Inđić kritične prilike bio u školi, zajedno sa drugim pripadnicima vojno oružane grupe, osim svjedoka Jovičića potvrdili su i svjedoci „ST-1“, Krsta Papić i Dušan Božić.

190. Tako je o navedenim dešavanjima u školi svjedočio i svjedok „ST-1“, koji je ... u kojoj je bila smještena komanda I bataljona Višegradske brigade i koji je bio u školi prilikom dolaska kamiona sa civilima. I ovaj svjedok je saglasno opisao sam dolazak kamiona sa civilima ispred škole, njihovo istjerivanje iz kamiona i guranje prema sali.

191. Opisujući dolazak kamiona, svjedok navodi da je kamion stao pred sami ulaz u školu, da su vojnici otvorili zadnju stranicu kamiona, izašli su i počeli gurati civile, njih oko 20, da siđu sa kamiona i idu prema sali. Civili su prema navodima svjedoka bili obučeni u zimskoj civilnoj odjeći, jedan koji je radio na željeznici je nosio plavo odijelo i bijelu košulju, vidio je da nose torbe sa sobom. Opisuje da su se vojnici rasporedili oko kamiona i u hodniku škole navodeći „*nije mog'o miš pobjeći*“.⁶⁸

192. Svjedok „ST 1“ je naveo da je pored kamiona vidio optuženog Bobana Inđića, kojeg kako je naveo, poznaje „*od kad zna za sebe*“, kako sa Oliverom Krsmanovićem, Petkom Inđićem, Milanom Lukićem, Miodragom Mitrašinovićem, Obradom Polugom, Novakom Polugom i drugim, gura civile da što prije siđu sa kamiona i idu prema Sali.⁶⁹ Saglasno svom

⁶⁸ Transkript od 03.02.2017. godine, str 28.

⁶⁹ Transkript od 03.02.2017. godine, str 20-22

svjedočenju na glavnom pretresu, ovaj svjedok je i u svom iskazu iz istrage od 19.05.2014. godine potvrdio učešće optuženog Inđića unavedenim dešavanjima.⁷⁰

193. Također, ovaj svjedok je potvrdio su u konačnici svi ovi vojnici ušli u hodnik škole izuzev Gorana Božića koji je stajao na vratima i nije svjedoku dao da uđe u školu tako da je on ostao stajati kod vrata na ulazu u školu.⁷¹ Potom je, kako navodi čuo galamu i viku iz sale, te je nakon određenog vremena vidio da iz škole izvode civile koji su bili samo u donjem vešu, isprebijani, krvavi po leđima i cijelom tijelu. Opisujući način na koji su ih provodili do kamiona navodi „*ko ovce kad ćeraju ih ispred sebe*“⁷² i tuku ih kundacima po leđima. Ovaj dio iskaza ovoga svjedoka je potvrđen iskazom svjedoka Miće Jovičića koji je naveo da se kratko zadržao ispred vrata škole gdje je vidio neko lice za koga je mislio da je stražar, te da je tada čuo viku iz sale, nakon čega odlazi prema sali. Svjedok Goran Božić je negirao da je kritičnog dana uopšte bio u školi, međutim Vijeće nije prihvatilo ove njegove navode obzirom da je očigledno na taj način želio negirati bilo kakvu svoju povezanost sa kritičnim događajem.

194. Svjedok „ST-1“ je dalje izjavio da su mu se prije odlaska, obratili Boban Inđić i Milan Lukić i naredili mu da počisti salu, a optuženi Inđić mu je dao kanister goriva kako bi zapalio odjeću i dokumente koji su pripadali civilima, a koji su ostali u sali škole. Nakon što su oni otišli, svjedok je ušao u salu i vidio razbacane stvari, odjeću, torbe, lične karte i dokumenta, sve je to iznio vani i zapalio, a pod, koji je bio sav krvav je čistio i ribao.⁷³ Potvrdio je da je kasnije čuo da su ovi civili koji su odvedeni iz škole ubijeni u Mušićima i bačeni u Drinu.⁷⁴

195. I svjedok „ST-1“ koji ostaje u školi nakon odlaska vozila sa civilima, potvrđuje da su svi vojnici koji su došli u školu, bili u školi za vrijeme maltretiranja civila, te da su potom svi izašli iz sale i otišli vozilima zajedno sa civilima koje su prethodno utjerali u kamion.⁷⁵

196. Vijeće je poklonilo vjeru iskazu svjedoka „ST-1“ obzirom da isti na jasan i uvjerljiv način opisuje dešavanja kritičnog dana te potvrđuje prisustvo optuženog Inđića, koga kako navodi poznaje od kada zna za sebe, zna mu oca i cijelu porodicu. Također, iskazi ovoga svjedoka na glavnom pretresu i njegovi iskazi na zapisnicima iz istrage su saglasni kako u pogledu opisanih događanja u školi kritičnoga dana, tako i u pogledu prisustva optuženog Inđića na tom mjestu. Njegov iskaz je potvrđen i iskazima svjedoka Miće Jovičića, Krste Papića i Dušana Božića.

⁷⁰ T-7- Zapisnik o saslušanju svjedoka ST-1, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14, 19.05.2014. godine

⁷¹ Transkript od 03.02.2017. godine, str 27,28 i od 17.02.2017. godine, str 66

⁷² Transkript od 03.02.2017. godine, str 32

⁷³ Transkript od 03.02.2017. godine, str 36

⁷⁴ Transkript od 03.02.2017. godine, str 47

⁷⁵ Transkript od 03.02.2017. godine, str 30-35

197. Kao što je već navedeno, o dolasku civila u školu i prisustvu optuženih na tom mjestu, svjedočili su i svjedoci Krsta Papić (koji je bio komadant I bataljona Višegradske brigade), čije sjedište je bilo u navedenoj školi i njegov vozač Dušan Božić koji su kritične prilike bili u školi. U svojim iskazima iz istrage ovi svjedoci su detaljno opisali sva dešavanja u školi, te su potvrdili prisustvo optuženog Inđića na tom mjestu, da bi u svojim iskazima na glavnom pretresu negirali te svoje iskaze, tvrdeći da su iste dali pod pritiskom.

198. Govoreći na glavnom pretresu o dešavanjima ispred škole u Prelovu svjedok Krsta Papić je izjavio da je oko 17,00 ili 18,00 sati kritičnog dana došao do škole gdje je zatekao kamion 150-tka ili 110-tka i dva putnička vozila od kojih je jedno bilo Lada Niva. Govoreći na glavnom pretresu o licima koja je vidi ispred škole svjedok je izjavio da nije poznavao nikoga od prisutnih vojnika, nego je vidio samo njemu nepoznate Milanove ljude koji su stajali oko vrata i u hodniku škole.⁷⁶

199. Obzirom da je ovaj svjedok negirao da je kritične prilike ispred škole vidio optuženog Bobana Inđića, odnosno bilo koje drugo njemu poznato lice, od strane tužioca mu je predočen njegov iskaz iz istrage koji je dao u svojstvu svjedoka tužiocu Tužilaštva BiH u Ambasadi BiH u Beogradu 29.04.2014.godine a koji je uložen kao dokaz T-5.⁷⁷

200. U navedenom zapisniku iz istrage svjedok je na identičan način opisao svoj dolazak pred školu, zaticanje kamiona i dva putnička vozila pred školom, s tim što je na ovome zapisniku svjedok naveo da je među licima koje je vidio pred školom prepozao optuženog Bobana Inđića, kao i druga lica koja su bila prisutna kritične prilike sa njim, navodeći *„Od pripadnika jedinice vidio sam: Milana Lukića, Bobana Inđića, Lipovac Jovu, njegovog brata kojem ne znam ime, ali je mršav i visok, Momira Nikolića, Obrada Polugu, Novaka Polugu, Nebojšu Ranisavljevića....Gojka Lukića, ali za njega nisam siguran, Radojicu Ristića, Olivera Krsmanovića, izvjesnog Vuka...Mitra Kneževića zv Četnik...koji nije imao jedno oko, Miodraga Mitrašinovića zv Mijo, Zorana Novakovića zv Pukovnik, Šekarića zv Pive, nije mi poznato njegovo ime, znam da je Goraždak, Inđić Petka, Lakića duge kose otac mu bio mesar.....Ovi koje sam vidio nisu svi pripadnici Milanove jedinice, Obrad i Novak Poluga, koji je bio pripadnik policije, da li vojne ili civilne, a Obrad je bio pri vojci...Petko Inđić, je također, mislim pripadao vojsci.“*

201. Također, Tužilac je ovome svjedoku predočio i dio istog iskaza iz istrage u kome je svjedok opisao okolnosti u kojima je vidio optuženog Inđića tokom dešavanja u školi. Tako je opisujući dešavanja po dolasku u školu svjedok na zapisniku iz istrage naveo *„popeo sam se*

⁷⁶ Transkript od 28.10.2016. godine, str 41,43

⁷⁷ T-5- Zapisnik o saslušanju svjedoka Krste Papića, Tužilaštva BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 15 od 29.04.2014. godine

na sprat gdje se nalazila kancelarija u kojoj je bila veza komande i brigade i bataljona. Tu je bio vezista Dragan Simić, a pored njega sam primjetio da stoji Mitar Knežević ili Obrad Poluga. Svi naoružani i u uniformama. Za mnom je odmah došao Milan Lukić i Boban Inđić, jer mislim da im je neko vjerovatno javio da sam došao. Kad su stigli odmah sam ga pitao „Milane šta to radiš“, on je odgovorio nešto kao “radim veliku stvar za koju će čuti cijeli svijet“. Pomenuo je da su se u mjestu Štrpci zaustavili voz koji je saobraćao na relaciji Beograd-Bar, legitimisali putnike i po slobodnom izboru pokupili muslimane, navodne ekstremiste, njih oko 20 ljudi. Tu je pričao i Boban Inđić, pomenuli su i da su pokupili nekog Jordanca ili Sirijca. Neki poslovni čovjek koji je radio u Baru, u Crnoj Gori, koji im je rekao da se bavi biznisom i da nije sa ovih prostora. Sjećam se da mi je mislim Boban pomenuo i nekog otpravnika vozova, da je skinuo željezničku šapku i rekao da tog momenta napušta posao. To mi je govorio sa podsmijehom.... Tu su mi još rekli da su ih smjestili u fiskulturnu salu....⁷⁸ Nakon prezentiranja ovog dijela iskaza iz istrage, svjedok Krsta Papić je jedino negirao prisustvo optuženog Bobana Inđića, dok ostali dio iskaza iz istrage nije negirao. Očigledno je da ovaj svjedok na glavnom pretresu potvrđuje sve navode iz svog iskaza iz istrage, izuzev samog prisustva optuženog Inđića ili drugih njemu poznatih lica, a sve u cilju izbjegavanja njihove krivične odgovornosti.

202. Očitujući se na činjenicu da je na zapisniku iz istrage naveo imene optuženog Bobana Inđića, kao i imena drugih lica koja su bila optužena u postupku kada je davao iskaz, a što je na glavnom pretresu negirao, ovaj svjedok je izjavio da ti navodi iz istrage nisu tačni, tvrdeći da on nije poznavao nikoga od lica koja je zatekao u školi, da mu je prilikom davanja navedenog iskaza iz istrage predočavan neki spisak sa imenima, da su istražiocima koji su ga ispitivala insistirali da je neko od tih lica morao da bude prisutan i da mu je rečeno da je za njega bolje da kaže ko je bio, navodeći „Onda su mi neke stvari predočili. Ja vidim da ljudi znaju bolje nego ja, a ne mogu da se sjetim nekih stvari, ali kad me posjete nekad se prisjetim nečega, nekad ne.“⁷⁹ Pojašnjavajući na koji su mu način predočavana imena sa tog spiska svjedok je izjavio da su mu čitana imena sa negog spiska, a da je on tebao da se prisjeti da li je neko od tih osoba bio tu.⁸⁰ Također, svjedok je izjavio da su osobe koje su ga ispitivale najviše insistirale na Bobanu Inđiću i Obradu Polugi.⁸¹

203. Vijeće nije prihvatilo ovakve navode i pojašnjenja svjedoka Krste Papića u pogledu njegovog na glavnom pretresu, negiranja prisustva optuženog Inđića. Naime, iskaz ovoga svjedoka iz istrage i njegov iskaz sa glavnog pretresa saglasni su u svim dijelovima izuzev u pogledu lica koja vidi po dolasku pred školu. Tako je u svom iskazu iz istrage, svjedok detaljno

⁷⁸ Transkript od 28.10.2016. godine, str 47-53

⁷⁹ Transkript od 28.10.2016. godine, str 37,47

⁸⁰ Transkript od 28.10.2016. godine, str 76

⁸¹ Transkript od 07.11.2016. godine, str 15

opisao okolnosti u kojima je vidio optuženog Inđića za koga je potvrdio da ga je poznavao prije navedenog događaja. Neuvjerljiva je njegova tvrdnja na glavnom pretresu, da nikoga od vojnika koje je zatekao pred školom nije poznavao dok je u istrazi jasno naveo imena lica koja je vidio kritične prilike, pri čemu je za neke od njih naveo samo nadimke jer nije znao puna imena, opisivao je njihov izgled te je navodio čime su se bavili, a za neke je navodio mjesto odakle su. Dakle, potpuno je neuvjerljiva tvrdnja svjedoka da je u istrazi pod pritiskom morao navesti imena lica sa spiska jer je očigledno da je na zapisniku iz istrage svjedok jasno opisivao izgled pojedinih vojnika, te je pojašnjavao kao i odakle ih zna, sa kime su oženjeni i slično, što svakako nisu okolnosti koje su se mogle nalaziti na spisku i uopšte biti poznate istražiocima.

204. Zbog svega navedenog, Vijeće je poklonilo vjeru iskazu svjedoka Krste Papića datog u istrazi⁸² a koji iskazuje u saglasnosti sa iskazima svjedoka Miće Jovičića „ST-1“ i Duška Božića (iz istrage), kojima je Vijeće poklonilo vjeru i koji takođe potvrđuju prisustvo ovoga optuženog Inđića prilikom navedenih dešavanja u školi..

205. I svjedok Dušan Božić koji je bio vozač Krste Papića je kao i svjedok Krsta Papić, na glavnom pretresu negirao svoje iskaze iz istrageu pogledu prisustva optuženog Inđića kritične prilike u školi. Svjedočeći na glavnom pretresu, ovaj svjedok je potvrdio da je navedenog dana došao pred školu gdje je vidio kamion 110-tku ili 150-tku sa ceradom koji je bio zadnjim dijelom okrenut prema školi., s tim da je na glavnom pretresu tvrdio da on te prilike nije ulazio u školu i ne zna šta se tamo dešavalo, da se tu zadržao samo dvije minute nakon čega je otišao.

206. Obzirom da je svjedok u istrazi na potpuno drugačiji način govorio o navedenim okolnostima, od strane tužioca mu je prvo prezentovan njegov iskaz iz istrage od 15.05.2014. godine⁸³ u kome je svjedok detaljno opisao šta je vidio prilikom ulaska u školu, te je jasno opisao kada i u kojim okolnostima vidi optuženog Inđić Bobana. Tako je vezano za navedene okolnosti izjavio: *„Dok smo prilazili pred školu smo vidjeli parkirani kamion 110 vojni smb boje sa ceradom. Okrenut prednjom stranom prema ulazu u školu. U holu smo zatekli na ulazu vrata od kuhinje „ST-1“ i Stanica Marković, koji su bili zaposleni u kuhinji. Ja sam se odmah uputio u kancelariju. Krsta je ostao tu sa Stanicom i ST-1. Zaključio sam da je neko u fiskulturnoj sali, jer je bio parkiran kamion, a nije bilo nikog oko njega. U kancelariji sam se zadržao nekih 15 minuta. U međuvremenu je došao i Krsta. Sada se ne mogu sjetiti, da li sam prilikom dolaska zatekao i vezistu Simić Dragana. Mislim da je prvo došao Krstan. A zatim se popeo Milan Lukić, Boban Inđić, za njih znam sigurno, a da li se popeo Obrad Poluga i još neko, nisam siguran, ne sjećam se. Razgovarali su sa Krstom. I on im je rekao da ne prave nikakve gluposti. I nešto*

⁸² T-5- Zapisnik o saslušanju svjedoka Papić Krsto, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14 od 29.04.2014. godine

⁸³ T-8- Zapisnik o saslušanju svjedoka Božić Dušan, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14 od 15.05.2014. godine

slično. Ne mogu se tačno sjetiti. Razgovarao je sa Milanom i Bobanom. Oni nisu puno obraćali pažnju na to šta on govori. Ne mogu se sjetiti šta su dalje razgovarali i koliko je to trajalo. Nakon ovoga svi silaze dole i ja sa njima. A kada sam sišao u holu škole sam tad vidio te ljude koji su bili do pola obučeni. Mislim do pojasa. Vidio sam povrede na njihovom tijelu. Pretežno na leđima i na glavi. Uglavnom masnice po leđima u vidu dužih tragova, kao da su nanešene nekim predmetom. Nekim od njih je bila krvava glava. Vidio sam da su im ruke bile svezane za leđa nekom žicom. Jednog se sjećam da je bio malo tamne puti, kao Rom. A kasnije sam čuo da je tu bio neki stranac, Arap ili slično. Vidio sam da je neke od njih vezao Milan. Penj'o ih na kamion koji je sada zadnjim dijelom bio okrenut tačno pred vratima. Prije nego su dolazili do kamiona, prolazili su kroz špalir i tukli su ih kundacima i na druge načine. Tu je bilo puno vojske. Kada su se svi ovi ljudi popeli na kamion, svi vojnici su izašli iz škole i zajedno su krenuli.“⁸⁴

207. Također, svjedoku je predočen i dio njegovog iskaza iz istrage u kome je isti nabrajajući imena vojnika koje je vidio pored kamiona ispred škole naveo i ime optuženog Bobana Inđića, navodeći: „*pa kako sam ranije rekao prepoznao sam Milana Lukića, Bobana Inđića, Dobrisava Lipovac, Zorana Novaković zv Pukovnik, Obrada Polugu, međutim ja se sada mogu sjetiti samo ovih ljudi koje sam od ranije poznavao i samo za njih mogu reći sa sigurnošću da sam ih vidio, za sve ostalo što bih rekao ja zbog protoka vremena ne mogu biti siguran i zato ne želim“.*⁸⁵

208. Odgovarajući na upit zašto je na glavnom pretresu izjavio drukčije nego na zapisnik u istrazi, svjedok Božić je izjavio da ranije nije imao šansu da govori pravu istinu i da je sada došao pred sud da kaže istinu. Odgovarajući na dalja pitanja zašto ranije nije mogao reći istinu pred tužiocem, svjedok je objašnjavao da je prvo kod njega kući došao postupajući tužilac zajedno sa istražiteljima iz Srbije, da su tada samo razgovarali, nakon čega je pozvan u Goražde gdje je u prostorijama toga tužilaštva dao izjavu 15.05.2014. godine. Navodi da su prilikom davanja te izjave bili prisutni tužilac Džermin Pašić i daktilograf, a da istražitelja iz Srbije nije bilo. Tvrdi da su oni te prilike na zapisnik napisali ono što su razgovarali prethodno u njegovoj kući, a što je tada govorio istražilac iz Srbije, nakon čega je on to samo potpisao. Odgovarajući na dalja pitanja zašto tada u Goraždu nije rekao postupajućem tužiocu da nije tačno to što je navedeno, svjedok je izjavio da nije mogao da reaguje jer nije znao gdje se nalazi, potvrđujući odmah nakon toga da su tada bili u službenim prostorijama tužilaštva u Goraždu.

209. Ovakvo objašnjenje svjedoka je za Vijeće neuvjerljivo i očigledno usmjereno na izbjegavanje krivične odgovornosti optuženog Bobana Inđića i drugih lica koja su bila prisutna

⁸⁴ Transkript od 06.03.2017. godine, str 20 i T-8

⁸⁵ Transkript od 06.03.2017. godine, str 33 i T-8

kritične prilike, a čija imena je naveo u istrazi. Naime, nelogično i neuvjerljivo je objašnjenje svjedoka da prilikom davanja iskaza u službenim prostorijama tužilaštva u Goraždu, kada nisu bili prisutni istražioc iz Srbije, nije bio u prilici da potpuno slobodno da iskaz pred postupajućim tužiocem Pašićem. Tim prije što je ovaj svjedok nakon pet mjeseci ponovo dao iskaz, ovaj put u prostorijama Tužilaštva BiH u Sarajevu kada je potvrdio svoju izjavu od 15.05.2014. godine, te istu dopunio dodatnim imenima.

210. Naime, svjedok je na glavnom pretresu potvrdio da je ponovo davao iskaz u prostorijama Tužilaštva BiH u Sarajevu i 15.10.2014. godine⁸⁶, te je potvrdio da je te prilike rekao da se slaže sa prethodnim zapisnikom od 15.05.2014 godine. Također, u navedenom zapisniku od 15.10.2014. godine svjedok je izjavio da je u prostorije tužilaštva pristupio dobrovoljno jer želi dopuniti svoj raniji iskaz imenima lica za koja se naknadno sjetio da su takođe bila prisutna u hodniku škole, pri čemu mu je te prilike, od strane tužioca prezentovan dio njegovog prethodnog iskaza iz istrage u kome je on nabrajajući imena lica za koja je bio siguran da su bili prisutni te prilike naveo i optuženog Bobana Indića, što je svjedok ponovo potvrdio

211. Svjedoku su predloženi i dijelovi iskaza iz istrage na zapisniku od 15.10.2014. godine i od 15.05.2014. godine, u kojima je on potvrđuje dešavanja pred školom navodeći da je bila velika gužva, da je vidio kako dovode civile iz sale i utovaraju ih u kamion, nakon čega svi zajedno odlaze. Također, ovaj svjedok je na oba svoja zapisnika iz istrage potvrdio da su svi vojnici koji su bili u školi kritične prilike, napustili školu i otišli dalje zajedno sa civilima.⁸⁷

212. Objašnjavajući zašto je na navedeni način govorio i na ovom zapisniku iz istrage i zašto tada u prostorijama Tužilaštva u Sarajevu nije rekao da nisu tačni navodi sa zapisnika od 15.05.2014.godine, nego je naprotiv potvrdio njegov sadržaj i rekao da je došao da isti dopuni dodatnim imenima lica koja je vidio u školi, a čijih imena se naknadno sjetio, svjedok je izjavio da nije to rekao jer su ga doveli autom na sporedni ulaz u tužilaštvo, a da ga je prethodno Krsto Papić pozvao da se nađu na Zlatiboru gdje su bili i istražioc iz Srbije.⁸⁸ Dalje je svjedok objašnjavao da mu je istražilac iz Srbije dao neki spisak sa imenima i da su to imena koja je on naknadno rekao tužiocu, te da su i sve druge okolnosti o kojima je svedočio te prilike, zapravo ono što je istražilac iz Srbije govorio u njegovoj kući.

213. I ova objašnjenja svjedoka su potpuno neuvjerljiva. Sam svjedok je potvrdio da je ovaj iskaz davao pred tužioca Tužilaštva BiH bez prisutva drugih lica i nije bilo nikakvog razloga da tada svoj iskaz ne da slobodno i da jasno ne ukaže na sve okolnosti koje su eventualno uticale

⁸⁶ T-9- Zapisnik o saslušanju svjedoka Božić Dušan, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14 od 15.10.2014. godine

⁸⁷ Transkript od 06.03.2017. godine, str 49-53

⁸⁸ Transkript od 06.03.2017. godine, str 31,32

na istinitost njegovog prethodnog iskaza. Naprotiv, svjedok potvrđuje svoj prethodni iskaz i dopunjuje ga novim imenima, pri tome jasno navodeći za koga od navedenih lica je siguran da su bili prisutni a za koga nije. Također, za neka lica navodi samo nadimke jer nije znao puna imena uz pojašnjenja koga i odakle poznaje. Neuvjerljivo je pojašnjenje da je sve što je govorio zapravo ponavljanje onoga što mu je rekao istražilac i Srbije u njegovoj kući jer je svjedok očigledno govorio o okolnostima koje su mogle poznate samo njemu a ne i istražiocima.

214. U prilog zaključku da treba pokloniti vjeru iskazima svjedoka Papića i Božića iz istrage a ne onih na glavnom pretresu je i činjenica da su njihovi iskazi iz istrage saglasni kako u pogledu dešavanja u samoj školi, tako i u pogledu prisustva Bobana Inđića razgovorima u kancelariji na spratu škole.

215. Imajući u vidu sve prethodno navedeno, Vijeće je poklonilo vjeru iskazima svjedoka Krste Papića i Dušana Božića datim za istrazi, a ne njihovim iskazima datim na glavnom pretresu, nalazeći da su svjedoci kada su prvi put davali izjavu na navedene okolnosti, opisali događaj i prisustvo optuženog Bobana Inđićana način kako se isti i desio, a da je njihov iskaz na glavnom pretresu izmjenjen sa ciljem da pomognu optuženom Inđiću u ovom predmetu i umanje njegovu krivičnu odgovornost. Njihovi iskazi iz istrage su jasni i objektivni, isti su saglasni kako međusobno, tako i sa iskazima svjedoka „ST-1“, Miće Jovičića.

216. Dakle, iz saglasnih izjava svjedoka Miće Jovičića, „ST-1“, Krste Papića i Duška Božića, van razumne sumnje je utvrđeno prisustvo optuženog Bobana Inđića u školi kritične prilike. Takođe iz saglasnih iskaza navedenih svjedoka kao i iskaza svjedoka Nebojše Ranisavljevića nesporno je utvrđeno i da su svi vojnici koji su bili prisutni u školi, pa samim tim i navedeni optuženi Inđić, čije prisustvo je potvrđeno na svim dionicama puta i u samoj školi, zajedno sa civilima napustio školu i otišao u pravcu Mušića⁸⁹

(d) **Mušići - ubistvo civila**

217. Opisujući polazak kamiona sa civilima iz škole prema Mušićima, svjedok Jovičić je naveo da su svi vojnici ušli u vozila, da je on ponovo ušao pod ceradu kamiona, a da su u kabini kamiona bili Boban Inđić i Milan Lukić koji su, kako svjedok navodi, cijelo vrijeme bili skupa. Takođe, svjedok je izjavio da su se kratko vozili, nekih desetak kilometara, da tokom puta niko ništa nije govorio, navodeći: „*pa već sam pretpostavio u sebi šta ce se desiti*“⁹⁰

218. Govoreći o daljem slijedu događaja, svjedok Jovičić opisuje njihov dolazak pred srušenu kuću u Mušićima, izlazak vojnika iz vozila i njihovo raspoređivanje na licu mjesta. Navodi da su

⁸⁹ Što porizilazi iz iskaza svjedoka „ST-1“, Dušana Božića, Nebojše Ranisavljevića i Miće Jovičića

⁹⁰ Transkript od 23.12.2016. godine, str 37

se svi, sa puškama na gotovs, rasporedili kako bi obezbjedili teritoriju, navodeći „...*pa raštrkali su se okolo, ipak da neko ne bi prišao il da neko ne bi pobjegao*“.⁹¹ Navodi da je on stajao odmah pored kamiona iz koga su polako izvodili civile, a da su pored njega bili Obrad Poluga, vojnik zvani „Pukovnik“ i „Drekalo“. Potvrđuje da je vidio Nebojšu Ranisavljevića kao stoji pored šljivika u blizini kamiona, dok su se ostali vojnici rasporedili oko kuće i u špaliru kojim su sprovedeni civili prema kući.

219. Dalje navodi da su potom polako počeli da svode civile sa kamiona, jer je bila naredba da ih izvode u manjim grupama i sprovode prema kući, do mjesta gdje su se nalazili Boban Inđić i Milan Lukić. Opisuje da su civili koji su i dalje bili vezani, sprovedeni kroz špalir do mjesta egzekucije gdje vidi da Milan Lukić puca u navedene civile, navodeći da ih ubija pucnjima u potiljak. Opisuje da se već bilo smračilo, ali da je od odsjaja prilikom pucnjave i farova vozila koji su bili upaljeni i okrenuti duž puta, vidio da Milana Lukića puca u ove civile, te da tada vidi Bobana Inđića pored njega. Opisujući tačnu poziciju gdje se Boban Inđić nalazio u momentu dok Milan Lukić puca u civile svjedok navodi „*Boban je malo iza njega...pa nisu baš ono u ravni, više ukoso malo pozadi je stajao Boban.*“⁹²

220. Opisujući sam čin egzekucije svjedok Jovičić navodi „*Pa kako mu privode čovjeka, on mu u potiljak tuče, jedinačno puca u svakoga. Jel od obljeska mu vidim šubaru i tada sam prepoznao Bobana da stoji tu kraj njega.*“⁹³ Odgovarajući na upit tužioca da li je moguće da je i Boban Inđić pucao te prilike svjedok odgovara „*Ja nisam vidio, ne mogu...ja nisam vidio da Boban puca ikako....i ne mogu, ne mogu griješiti dušu da rečem da jeste kad nism vidio*“⁹⁴

221. Svjedok je također, na upit tužioca, potvrdio da je kritične prilike dobro mogao da vidi i prepozna navedena lica, pa je naveo „*to je polu mrak.nako sumrak, sumrak....svjetla su upaljena i na kamonu i na autima, tako da može se reći da se vidi dobro.*“⁹⁵

222. Također, odgovarajući na upit branioca vezano za iste okolnosti, svjedok Jovičić je ponovio da su farovi na vozilima bili upaljeni i okrenuti duž puta pored koga se nalazila kuća, te je potvrdio navode branioca da on nije vidio da je Boban Inđić vršio pojedinačna ubistva civila, nego je to radio Milan Lukić. Dalje je branilac pitao svjedoka da mu potvrdi svoju raniju tvrdnju da je Boban Inđić prepustio komandovanje Milanu Lukiću, što je svjedok potvrdio, navodeći da se to njemu tako činilo.⁹⁶

⁹¹ Transkript od 23.12.2016. godine, str 38

⁹² Transkript od 23.12.2016. godine, str 40

⁹³ Transkript od 23.12.2016. godine, str 40

⁹⁴ Transkript od 23.12.2016. godine, str 42

⁹⁵ Transkript od 23.12.2016. godine, str 42

⁹⁶ Transkript od 16.01.2017. godine, str 32

223. Na kraju, svjedok je izjavio da je vidio da je u jednom trenutku jedan od civila počeo bježati i da su u njega počeli pucati Nebojša Ranisavljević i Mitar Četnik i misli još neki vojnici. Takođe svjedok je naveo da su svi civili koji su dovedni pred napuštenu kuću u Mušićima, te prilike i ubijeni. Sve je, kao svjedok navodi trajalo desetak minuta, nakon čega su ušli u vozila i krenuli na Okolišta. Poslije je čuo da su tijela ubijenih bačena u rijeku Drinu.⁹⁷

224. Osim svjedoka Jovičića o dešavanjima ispred kuće u Mušićima i ubistvu civila svjedočio je i svjedok odbrane optuženog Inđića, Nebojša Ranisavljević koji je saglasno opisao dolazak kamiona u blizinu srušene kuće, izvođenje civila iz kamiona, njihovo sprovođenje u grupama po dvoje - troje do samog mjesta egzekucije i u konačnici ubistvo istih. Navodi da je on stajao kod šljivika u blizini kamiona, dok su se ostali, kako navodi, po naredbi Milana Lukića rasporedili svuda okolo. Nadalje opisuje da su potom civili u grupama izvođeni iz kamiona i sprovedeni do kuće gdje su ubijani. Navodi da on nije vidio ko ih je ubijao ali da je čuo tupe, pojedinačne pucnjeve i nakon toga glas Milana Lukića koji govori: „*daj sljedećeg*“.⁹⁸ Potvrđuje da su dvojica civila pokušala pobjeći, bježeći jedan lijevo jedan desno, nakon čega su počeli da pucaju prema njima i on je pogodio jednog od njih. Također i ovaj svjedok potvrđuje da su, nakon što su svi civili ubijeni, svi vojnici, pripadnici grupe sjeli u kamion i krenuli prema kasarni na Okolištima.⁹⁹

225. Odgovarajući na upit branioca, ovaj svjedok je ponovo izjavio da je siguran da optuženi Boban Inđić nije bio prisutan ispred kuće u Mušićima, niti ga je vidio bilo gdje tokom događanja toga dana, od samog polaska iz kasarne, dolaska na stanicu u Štrpcima i potom u školu, te u konačnici tokom ubistva civila u Mušićima.¹⁰⁰

226. Kako je već prethodno navedeno, Vijeće nije poklonilo vjeru iskazu svjedoka Ranisavljevića u dijelu u kome on negira prisustvo optuženog Inđića na bilo kome dijelu puta od kasarne u Okolištima do kuće u Mušićima, pa samim tim i njegovo prisustvo na mjestu egzekucije civila, obzirom da je takva njegova tvrdnja potpuno neuvjerljiva i očigledno usmjerena na izbjegavanje krivične odgovornosti ovog optuženog. Naime, iskaz ovoga svjedoka u pogledu prisustva optuženog Inđića je u suprotnosti sa iskazima svjedoka Miće Jovičića, „ST-1“, Krste Papića i Dušana Božića kojima je Vijeće poklonilo vjeru, obzirom da su isti jasni i uvjerljivi, njihovi iskazi se međusobno nadopunjuju i čine jednu logičku cjelinu, pri čemu svaki od njih potvrđuje okolnosti u kojima vide Bobana Inđića kritičnog dana. Pri tome je bitno naglasiti da se radi o svjedocima koji nemaju bilo kakav razlog da neosnovano terete Bobana Inđića a što potvrđuje i činjenica da svjedok Jovičić ne želeći teretiti optuženog Inđića

⁹⁷ Transkript od 23.12.2016. godine, str 38-41

⁹⁸ Transkript od 10.05.2019. godine, str 22

⁹⁹ Transkript od 10.05.2019. godine, str 20-25

¹⁰⁰ Transkript od 10.05.2019. godine, str 25

za ono u šta nije siguran, na glavnom pretresu odgovarajući na upit tužica, dal li je moguće da je i optuženi Inđić pucao kritične prilike, navodi da on to nije vidio i da ne može da griješi dušu i kaže da je vidio nešto što nije.

227. Da se kritičnog dana desilo ubistvo civila kod srušene kuće u Mušićima, te da su tijela istih naredni dan bačena u rijeku Drinu potvrđuju svojim iskazima i svjedoci Krsto Papić, Dušan Božić i Dragoljub Čarkić. Naime, svjedok Krsta Papić je izjavio da je 28.02.1993. godine, jutro poslije kritičnog događaja prolazio zajedno sa Duškom Božićem kroz selo Mušići i zaustavili su se pored jedne srušene kuće jer su vidjeli neka mrtva tijela, pa navodi : „*pa videli smo par, par leševa koji su bili ispred kuće, četiri pet, koliko se sećam, par leševa. Bilo je dosta krvi, bilo je baš jezivo. U kući je bilo ne znam ni ja, sedam osam leševa i, i, i obišli smo znači kuću, iza kuće i videli smo otprilike tih 20-ak leševa koji su bili na to, na tom, na tom lokalitetu*“.¹⁰¹ Opisujući izgled tijela svjedok je naveo da su pretežno bili goli, odnosno u donjem vešu, poneko je imao i pantalone, a iznad pasa su svi bili goli. Navodi da su tijela bila poredana u redu jedno do drugoga ispred kuće dok su neki bili malo dalje. Opisuje da je prizor je bio strašan i jeziv, bilo je puno krvi, vidio je da su im glave krvave i mogao da zaključi da su ubijeni iz vatrenog oružja pucnjevima u potiljak.¹⁰²

228. Svjedok Papić je dalje izjavio da on te prilike nije znao ko su ubijena lica, ali je pretpostavio da se radi o civilima koje je Milan Lukić pokupio iz voza i koji su prethodno bili u školi. Potvrđuje je vidio da su mnogima od njih bile vezane ruke nekom žicom, kanapom.¹⁰³

229. Dalje navodi da je on potom otišao do Zadruga u selu Sase gdje je zatekao Slavoljuba Papića koji mu je rekao da ga je sinoć posjetio Milan Lukić i rekao mu da ima zadatak da ukopa te leševe. Potom su, obzirom da su imali samo jedan traktor, pozvali Dragu Čarkića da i on dođe sa svojim traktorom i onda su pošto je bilo hladno i nisu da mogli da zakopaju tijela, ista prevukli do rijeke Drine koja je bila udaljena oko 200 metara od te kuće. Opisuje da su vezali po dva leša kanapom i kačili na svaki od traktora i tako ih prebacivali i bacali u Drinu. Ukupno je bilo oko 20-tak ljudi. Svjedok Papić je izjavio da je tu proveo oko sat i po vremena, nakon čega je otišao i misli da su leševi bačeni u Drinu.¹⁰⁴

230. Svjedočeći o navedenim okolnostima svjedok Dušan Božić je ponovo mijenjao svoj iskaz na glavnom pretresu u odnosu na onaj iz istrage. Tako je svjedočeći na glavnom pretresu ovaj svjedok izjavio da je naredno jutro, 28.02.1993.godine, krenuo sa Krstom Papićem prema komandi, te da su se zaustavili pokraj jedne srušene kuće u Mušićima jer su vidjeli neke leševe

¹⁰¹ Transkript od 28.10.2016. godine, str 65

¹⁰² Transkript od 28.10.2016. godine, str 65-68

¹⁰³ Transkript od 28.10.2016. godine, str 65-70

¹⁰⁴ Transkript od 28.10.2016. godine, str 70

ispred. Navodi da je Krsto izašao iz vozila a da je on ostao da sjedi u autu, te da nakon toga idu prema zadruzi u Sasama gdje Krsto razgovara sa Slavom Papićem, ali on ne zna o čemu jer je i dalje ostao da sjedi u autu.

231. Obzirom da je o navedenim okolnostima ovaj svjedok govorio na potpuno drugačiji način u istrazi, prezentovan mu je zapisnik iz istrage¹⁰⁵ u kome je isti detaljno opisao dolazak sa Krstom Papićem pred kuću u Mušićima. U tom zapisniku iz istrage svjedok je naveo da su se zaustavili kada su vidjeli tijela ubijenih ljudi, da su zajedno izašli iz vozila i vidjeli tijela poredana jedna do drugih oko kuće, a neka su bila malo dalje. Opisao je da je bilo puno krvi, da su ruke ubijenih bile vezane žicom, te da je vidio da na potiljku imaju rane od metaka. Također, u svom iskazu iz istrage, ovaj svjedok je na isti način kao i Krsta Papić opisao prevoženje tijela traktorima i bacanje istih u Drinu. Objašnjavajući ove razlike u svojim iskazima i svoje navode na zapisniku iz istrage svjedok je i ovaj put tvrdio da je on tada samo govorio ono što su mu istražiocima govorili.¹⁰⁶ I u ovome dijelu, za Vijeće su potpuno neuvjerljiva ovakva objašnjenja svjedoka u pogledu navedenih razlika u iskazima, što je još jedan pokazatelj ispravnosti zaključka Vijeća o potpunom poklanjanju vjere iskazima koje je ovaj svjedok dao u istrazi, a ne njegovom iskazu na glavnom pretresu, a o čemu se Vijeće detaljnije očitovalo u paragraf u 209 - 215.

232. Dakle, cijeneći sve navedeno, Vijeće je zaključak u pogledu samog učešća optuženog Bobana Inđića opisanim dešavanjima kritičnog dana temeljilo prije svega na saglasnim iskazima svjedoka Miće Jovičića, svjedoka „ST-1“, te iskazima svjedoka Krste Papića i Dušana Božića iz istrage. Svako od navedenih svjedoka je potvrdio učešće optuženog Bobana Inđića u dešavanjima kritičnog dana, te je jasno opisao kada i u kojim okolnostima ga vidi. Tako je svjedok je Jovičić potvrdio da vidi optuženog Inđića prilikom polaska iz kasarne u Okolištima kada ih poziva da krenu u akciju, potom ga vidi u kabini kamiona kojim idu do stanice u Štrpcima, potvrđuje njegovo učešće u događajima na stanici u Štrpcima gdje ga vidi da ulazi kod otpravnika vozova i nakon toga njegov ulazak u voz i legitimisanje putnika, te potvrđuje njegovo prisustvo u sali škole gdje su civili udarani i maltretirani. Takođe, svjedok potvrđuje da se optuženi Inđić nalazio u kabini kamiona kada sa civilima iz škole kreću prema mjestu egzekucije, te detaljno opisuje okolnosti i mjesto gdje se nalazio optuženi Boban Inđić prilikom pucanja i ubistva civila. Također, svjedoci „ST 1“, Krste Papića (istraga) i Dušana Božića (istraga) su saglasno potvrdili prisustvo optuženog Inđića tokom dešavanja u školi, te su

¹⁰⁵ T-8- Zapisnik o saslušanju svjedoka Božić Dušan, Tužilaštvo BiH, broj: T20 0 KTRZ 0008767 14 od 15.05.2014. godine

¹⁰⁶ Transkript od 27.03.2017. godine, str 9-15

saglasno protvrdili da su svi vojnici, pripadnici grupe koji su bili u školi, pa samim tim i optuženi Inđić, zajedno sa civilima, ušli u vozila i otišli u pravcu Mušića.

233. Također, bitno je naglasiti da su i svjedoci Nebojše Ranisavljević i Mićo Jovičić, saglasno potvrdili da su svi pripadnici oružane vojne grupe koja je kritičnog dana krenula sa Okolišta, došli na stanicu u Štrpcima, a potom do škole u Prelovu odakle u konačnici svi zajedno odlaze do kuće u Mušićima gdje su civili i ubijeni.

234. Dakle, kada se analiziraju iskazi svih saslušanih svjedoka, te nakon što su isti dovedeni u međusobnu i logičnu vezu, isti dovode do jedinog mogućeg zaključka, a to je da je optuženi Boban Inđić, zajedno sa drugim pripadnicima navedene grupe nalazio na svim ključnim tačkama kretanja civila kritičnog dana, od samog polaska sa Okolišta, do prisilnog zaustavljanja voza na stanici u Štrpcima, njihovog odvođenja i maltretiranja u školi, do odvođenja pred napuštenu kuću u Mušićima i ubistva istih.

(e) **Svijest – znanje i namjera optuženog**

235. Krivično je odgovoran učinilac koji je uračunljiv i koji je krivično djelo učinio sa umišljajem ili iz nehata (član 11. KZ SFRJ).

236. Tokom postupka nije dovedena u pitanje uračunljivost optuženog Inđića, te Vijeće nalazi da je *tempore criminis* optuženi bio u stanju shvatiti značaj svog djela odnosno da je mogao upravljati svojim postupcima.

237. Zaključak o namjeri optuženog za izvršenje ovoga krivičnog djela, Vijeće je izvelo dovodeći u vezu učešće optuženog Inđića svim dešavanjima koja su prethodila ubistvu civila kritičnog dana, te u konačnici njegovim učestvovanjem, kao saizvršioca u ubistvu istih.

238. Dakle, optuženi Inđić je u potpunosti bio svjetan da su navedeni civili kritičnog dana bez ikakvog razloga izvedeni iz voza koji je prisilno zaustavljen na navedenoj stanici, a u čijem zaustavljanju i legitimisanju putnika je i sam učestvovao, te je bio svjestan da su svi izvedeni civili bili nesrpske nacionalnosti, da su isti nakon što su izvedeni iz voza ubačeni u kamion i odvezeni u školu gdje su skinuti u donji veš, maltretirani i udarani, da su im oduzeti lični dokumenti i dragocijenosti, da su vezani žicom i u konačnici da su takvi ponovo ubačeni u kamion i povezani prema mjestu likvidacije.

239. Ako je optuženi ranije i mogao imati neke sumnje u pogledu dalje sudbine izdvojenih civila, u momentu kada su isti nakon što su maltretirani i udarani u sali škole, nakon što su im oduzete dragocijenosti i lični dokumenti za čije spaljivanje je i dao kanister sa gorivom, te nakon što su isti skinuti samo u donji veš i sa vezanim rukama ponovo ubačeni u kamion, optuženi je

najkasnije tada, definitivno postao svjestan dalje sudbine ovih lica. Navedeno potvrđuje svojim iskazom i svjedok Mićo Jovičić koji je izjavio da u momentu kada su u kamionu krenulu iz škole: „Pa već sam pretpostavio u sebi šta ce se desiti“.¹⁰⁷

240. Dakle, iz svega navedenog nesporno proizilazi da je optuženi Inđić, najkasnije u momentu ponovnog utjerivanja civila u kamion ispred škole i polaska prema Mušićima, bio svjestan sudbine civila, odnosno svjestan da će isti biti ubijeni, nakon čega iste, zajedno sa drugim pripadnicima grupe odvozi do srušene kuće u mjestu Mušićima, koja je bila u vlasništvu Rasima Polje, gdje su svi, držeći oružje spremno za upotrebu okružili mjesto oko kuće rasporedivši se na način kojim bi spriječili eventualni bijeg, pri čemu se optuženi Boban Inđić nalazio sa Milanom Lukićem ispred srušene kuće, na samom mjestu gdje su civili dovođeni u grupama i potom ubijani od strane Milana Lukića, na koji način je, kao saizvršilac, učestvovao u ubistvu civila.

241. Bez obzira što tokom postupka nije dokazano da je optuženi Inđić pucao u navedene civile, Vijeće nalazi da je samim učestvovanjem u svim aktivnostima navedenog dana, odnosno sprovođenju civila do mjesta egzekucije, a nakon što je postao svjestan da će isti biti ubijeni, te svojim prisustvom na opisani način na mjestu egzekucije, kao saizvršilac učestvovao u ubistvu civila odnosno svojim radnjama doprinio zajedničkom ostvarenju djela i nastupanju zabranjene posljedice.

242. Da su svi vojnici, pa tako i optuženi, raspoređeni oko mjesta egzekucije upravo sa ciljem da spriječe svaki eventualni pokušaj bijeg potvrđuje i činjenica da su dva civila koja su te prilike pokušala pobjeći, ubijena pucnjevima iz oružja upravo od strane nekih od prisutnih vojnika, što jasno upućuje na zaključak da su svi prisutni vojnici, bez obzira da li su pucali ili ne doprinjeli da do izvršenja djela dođe.

243. Analizirajući namjeru za izvršenje djela, Vijeće nalazi da nema dokaza koji bi ukazivali da je optuženi Inđić, na bilo koji način manifestovao svoje neslaganje sa navedenim činom, već suprotno tome, on naoružan stoji pored osobe koja vrši ubistva civila, što sve nesumnjivo upućuju na jedini mogući zaključak, a to je da se isti složio sa ubistvima civila i da je odlučio da u tome učestvuju.

244. Dakle, imajući u vidu sve navedeno, Vijeće je našlo da je Tužilaštvo, van svake razumne sumnje, dokazalo, da je optuženi boban Inđić, radnjama opisanim u izreci presude, postupao sa direktnim umišljajem, potpuno svjestan svojih radnji i posljedica koje će nastupiti, koju zabranjenu posljedicu je i htio, te je djelujući, kao saizvršilac oglašen krivim za počinjenje

¹⁰⁷ Transkript od 23.12.2016. godine, str 37

krivičnog djela Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ u vezi sa članom 22. istog zakona.

(f) **Alibi optuženog Bobana Inđića**

245. Odbrana optuženog Inđića je u toku postupka iznijela tezu da optuženi Boban Inđić nije mogao učestvovati u ubistvu civila koji su prethodno izbvedeni iz voza na stanici u Štrpcima, obzirom da je kritičnog dana, odnosno 27.2.1993. godine bio na drugom mjestu. U tom kontekstu ova odbrana je izvela dokaze saslušanja svjedoka Radivoja Tanovića, Slobodana Pavlovića, Želimira Stojanovića, Dragoslava Matovića, Sretena Krstanovića, te se pozvala na iskaze svjedoka odbrane optuženog Obrada Poluge, i to: Radivoja Pljevaljičića, Milana Komada i Radovana Joksimovića. Navedeni svjedoci odbrane drugooptuženog su saglasno potvrdili da je optuženi Inđić u februaru 1993. godine bio komandir Interventne čete, te su naveli da su negdje od polovine februara do početka marta 1993. godine pripadnici Interventne čete sa pripadnicima Goraždanske brigade bili na plato na Sjemeču, te da je u tom periodu zajedno sa njima bio i Boban Inđić. Tako je svjedok Tanović Radivoje izjavio da je on na Sjemeču bio od polovine februara do 25.2.1993. godine, kada odlazi u posjetu porodici u Srbiji gdje je i čuo da se desila otmica putnika u Štrpcima ali ne zna ništa o tome. Svjedok Pavlović Slobodan i Stojanović Želimir su izjavili da je sredinom februara 1993 godine formirana Goraždanska brigada i da oni negdje u tom periodu vidie Inđić Bobana, na platou Sjemeča, te navode da da su čuli za otmicu putnika iz voza ali da im nije poznato ništa o tome. Svjedokci Matović Dragoslav i Krstanović Sreten su izjavili da su jedne prilike o mjeseca februara 1993.godine sjedili zajedno sa Inđić Bobanom u prostoriji za odmor kada je na TV bila informacija o otmici putnika iz voza, ali se nisu mogli decidno izjasniti kada je to tačno bilo.

246. Odbrana Inđić Bobana je ukazivala i na iskaze svejdoka odbrane optuženog Obrada Poluge (koji su salušani za vrijeme dok se vodio jedinstven postupak u odnosu na ove optužene), te se u tom smisu pozivala na iskaz svjedoka Milana Komada koji je naveo da je negdje u februaru 1993. godine Interventna četa bila na Sjemeču gdje im zadatak im je bio da obezbjeđuju taj plato dok se Goraždanska brigada ukopa na tom području. Tvrdi da su tu ostali 25-30 dana i da je svakodnevno viđao Bobana Inđića te da je za otmicu putnika iz voza u Štrpcima saznao taj ili naredni dan. I svjedok Dragoslav Matović je izjavio da su na Brdinama jedan dan gledali televiziju, u prostoriji u kojoj se nalazio i optuženi Boban Inđić, kada su čuli za otmicu putnika iz voza

247. Po mišljenju Vijeća, iskazi navedenih svjedoka ne potvrđuju tezu odbrane da je optuženi Inđić Boban dana 27.02.1993 godine bio na drugom mjestu i da nije učestvovao u ubistvu civila. Naime, niko od navedenih svjedoka se decidno ne izjašnjava da li ga vide i gdje je tačno bio

Boban Inđić na dan 27.02.1993. godine, nego samo uopšteno navode da je bio sa njima na Sjemeču od polovine februara do početka marta 1993. godine, pri čemu neki od njih, prema vlastitim navodima 27.02.1993.godine nisu ni bili na tom području, a neki od njih samo navode da su sa Inđićem gledali televiziju kada su javili za otmicu putnika u Štrpcima, ne precizirajući kada je to tačno bilo. Također, neuvjerljiva je tvrdnja svjedoka Milana Komada da se on, sa ove vremenske distance, od skoro 30 godina, može sjećati da je tokom boravka na Sjemeču, među kako je naveo 80 drugih vojnika, svakodnevno viđao optuženog Bobana Inđića, pri čemu ovaj a ni drugi svjedoci odbrane ne navode bilo koju okolnost na osnovu koje bi Vijeće stekalo dojam da su baš 27.02.1993. godine znali da se optuženi Inđić nalazi u vrijeme ubistva civila. U skladu sa navedenim, Vijeće nije poklonilo vjeru iskazima navedenih svjedoka kojim oni potvrđuju alibi optuženog obzirom da su isti nelogični i neuvjerljivi te su u suprotnosti sa iskazima svjedoka kojima je Vijeće poklonilo vjeru i koji nesporno potvrđuju učešće optuženog Inđića u predmetnim inkriminacijama. Također, radi se o svjedocima koji su prijatelji optuženog, što sve ukazuje da su njihova svjedočenja usmjerena u pravcu olakšanja njegovog procesnog položaja. Zbog svega navedenog, Vijeće nije prihvatilo tvrdnju odbrana da se optuženi nalazio na drugom mjestu u vrijeme počinjenja predmetne inkriminacije.

(g) **Kredibilitet svjedoka i prigovori istaknuti u toku postupka**

248. U toku postupka, kako odbrana optuženog Inđića, tako i odbrane u razdvojenom postupku za vrijeme u kojem je optuženi sa ostalim licima bio u procesnoj zajednici, su u najvećoj mjeri osporavale kredibilitet svjedoka i prigovarale iskazima svjedoka „ST-1“ i svjedoka Miće Jovičića iz kog razloga će se Vijeće na ovome mjestu posebno baviti analizom navedenih prigovora.

249. U toku postupka najviše se osporavao iskaz svjedoka „ST-1“, uz izvođenje dokaza na okolnosti njegovog kredibiliteta, tačnije njegovog obrazovanja i motiva da svjedoči protiv optuženih u ovom predmetu.

250. Sve odbrane tokom cijelom postupka su tvrdile da se radi o svjedoku koji nije završio osnovnu školu i koji je nepismen. Također su tvrdili da se radi o osobi koja je alkoholičar i da kao takav ne može biti kredibilan svjedok. Ove svoje navode su temeljili na iskazima svjedoka Stanice Marković (koja je radila u školi u kritičnom periodu zajedno sa svjedokom „ST-1“), G.G., Krste Papića i Gorana Božića koji su kroz svoje iskaze tvrdili da je svjedok „ST-1“ osoba skromnih intelektualnih kapaciteta, da nije završio školu i da je nepismen, da je alkoholičar, kao i svjedoka Slaviše Jeremića koji je potvrdio da ga je vidio kako konzumira alkohol kod neke prodavnice.

251. U vezi sa navedenim navodima, svjedok „ST-1“ je potvrdio da je sa devet godina krenuo u osnovnu školu koju nije završio, jer mu kako navodi „nije išla škola“. Također je potvrdio da je ranije povremeno konzumirao alkohol, ali ne u velikim količinama, te da se nikada nije liječio od alkohola. Negirao je navode svjedokinje Stanice Marković koja je izjavila da joj je on jedne prilike rekao da je nešto zabrljao i da će se osvetiti svim župljanima, a na što je odbrana ukazivala.

252. Osim toga, odbrana Obrada Poluge, a na koje se pozvala i odbrana optuženog Bobana Inđića, je izvodila dokaze na okolnost svoje tvrdnje da je svjedok „ST-1“ imao motiv da svjedoči protiv optuženih, jer je zauzvrat dobio mnoge pogodnosti, uključujući i život van Bosne i Hercegovine i finansijska primanja. U tom kontesktu je saslušanja supruga ovog svjedoka, G.G., koja je na glavnom pretresu zatvorenom za javnost izjavila [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

253. Dakle, odbrana je pokušala da dokaže tezu da iskaz svjedoka „ST-1“ ne može biti pouzdan ne samo zbog njegovog konzumiranja alkohola, nego i zbog toga jer je isti, kako navode, profitirao od ovog svjedočenja, obzirom da je zbrinut u drugoj državi, gdje mu je došao i sin.

254. Međutim, nakon što je analiziralo sve navedene prigovore odbrana, Vijeće je našlo da navedeni prigovori odbrana ne mogu uticati na zaključak suda u pogledu vjedorodostojnosti iskaza svjedoka „ST-1“. Naime, okolnosti da svjedok nije završio osnovnu školu, da je povremeno konzumirao alkohol, kao i tvrdnje da se odselio u inostranstvo ne mogu uticati na donošenje konačnog zaključka o istinitosti njegovog iskaza i mogućnosti da reproducira događaj kome je prisustvovao. Pri tome treba imati u vidu da je svjedok prije rata radio u preduzeću Varda, da je služio JNA u bivšoj državi, kao i da je bio angažovan u vojsci RS, što mu je i uvedeno u vojnu knjižicu, dakle, bio je potpuno sposoban za obavljanje normalnih životnih aktivnosti.

255. Vijeće je, kako je to u prethodnom dijelu presude jasno obrazložilo, poklonilo vjeru iskazu svjedoka „ST-1“ cijeneći da je isti svoj iskaz dao razložno, na jasan i uvjerljiv način, navodeći detalje koje su mogle biti poznate samo licu koji je bio očevidac događaja, pri čemu je njegov iskaz potvrđen i iskazima svjedoka Jovičića, Ranisavljevića, Papića i Božića kojima je Vijeće poklonilo vjeru. Vijeće se uvjerilo da je svjedok svjedočio o svojim zapažanjima saglasno na glavnom pretresu i u zapisnicima iz istrage, u njegovim iskazima nije bilo zabune kako u pogledu događaja, tako i u pogledu identiteta učesnika događaja. Osim toga, svjedok je poznavao optuženog Bobana Inđića: „*pa njega poznajem od kad sebe i oca mu znam, svijju*

znam..¹⁰⁸, te nije izveden nijedan dokaz na okolnosti koje bi ukazale da je svjedok imao razloga da ga neosnovano inkriminiše. U prilog ovome zaključku ide i činjenica da svjedok „ST-1“ je svojim iskazom nije teretio Luku Dragičevića, koji je, također, bio optužen u ovome predmetu.

256. Vezano za tvrdnje odbrana koje se tiču pogodnosti svjedoka koje je, prema njihovim navodima dobio zbog svjedočenja u ovome predmetu, kao i iskaza njegove supruge u dijelu u kojem je svjedočila o njegovom preseljenju u drugu državu, gdje je otišao i njihov sin, te njenom odbijanju da pođe sa njima, nisu dokazi koji bi mogli osporiti kredibilitet ovog svjedoka. Naime, iz ovih dokaza ne proizilazi niti jedna okolnost iz koje bi Vijeće izvelo zaključak da je svjedok ili lažno svjedočio ili imao razloga da inkriminiše bilo koju osobu, za koju je tvrdio da je učesnik događaja, niti su Sudu poznati razlozi i okolnosti odlaska ovoga svjedoka u inostranstvo.

257. Da je svjedok „ST-1“ svjedočio o svojim zapažanjima i da je svjedočio o potpunom događaju, uključuje i dio njegovog iskaza kojim i sam svjedoči o tome koje je on radnje poduzeo, a tiču se spaljivanja odjeće civila i njihovih dokumenta, kao i čišćenje sale. Osim toga, njegov iskaz je saglasan sa dijelovima iskaza svjedoka Krste Papića i Dušana Božića, a koji se odnose na naknadno uklanjanje tijela u Mušićima, identifikujući i on lice koje je sa traktorom došlo da ukloni tijela, te prepričavajući okolnosti za koje je čuo da su se dogodile prilikom uklanjanja tijela, a koje okolnosti su u saglasnosti sa kazivanjima svjedoka, direktnih učesnika.

258. Nadalje, obzirom da se radi u svjedoku koji je potvrdio prisustvo kako optuženog Inđića, tako i prisustvo svih drugih lica u školi kritične prilike, branioci su na glavnom pretresu detaljno ispitali svjedoka „ST-1“ vezano za sve detalje i razlike u njegovim iskazima, kao i okolnostima od kada i kako poznaje kako optuženog Inđića, tako i druge učesnike događaja, pa će se Vijeće na ovome mjestu osvrnuti na isto.

259. Kada je u pitanju optuženi Boban Inđić, branilac je kroz unakrsno ispitivanje pokušao da dovede u sumnju vrijeme i mjesto gdje je mogao da vidi optuženog Inđića kritične prilike. Međutim, svjedok je jasno opisao gdje ga vidi: „U to vrijeme možete li se sjetiti da je Boban Inđić u kamionu ili je u Ladi, to nam niste rekli?“, na šta je svjedok odgovorio: „Pa nisam ni ja gled'o ko izla... ima njihke, nisam ih vidio, ja sam ga vamo vidio sa Milanom Lukićem i da je staj'o s lijeve strane, desne, lijeve strane...“¹⁰⁹ Svjedok se kroz svoje svjedočenje nije dao zbuniti, niti je ni u jednom dijelu svog iskaza bio pokoleban oko uloge i prisustva ovog optuženog.

¹⁰⁸ Transkript od 03.02.2017. godine, str 12

¹⁰⁹ Transkript od 03.02.2017. godine, str 61,62

260. Osim toga, Tužilac je u dodatnom ispitivanju prezentovao ovome svjedoku njegov zapisnik koji je isti dao u svojstvu svjedoka pod brojem KTI 2/14 od 16.01.2015.godine u Tužilaštvu za ratne zločine Srbije, te mu je citirao dio u kome je ovaj svjedok nabrajajući imena prisutnih vojnika u školi naveo i ime Novaka Poluge navodeći: „*Od trideset Milanovih vojnika vidio sam to veče Milana Lukića, Sredoja Lukića, Gojka Lukića, Petka Inđića, Bobana Inđića, Jovu Lipovca, Draganu, Ljubišu, Obrada Polugu, Novaka Polugu, Olivera Krsmanovića, Dragana Lakića, Razonodu, Miku Vujčića itd....*“ Svjedok je potvrdio da su tačni navodi sa ovoga zapisnika.¹¹⁰

261. Odbrana je prigovarala prezentovanju od strane Tužioca ovoga iskaza datog pred Tužilaštvom za ratne zločine Srbije, ističući da je Vijeće zabranilo korištenje iskaza svjedoka Krste Papića koji je dat u istim okolnostima. Vijeće je dopustilo korištenje ovoga iskaza svjedoka „ST-1“, obzirom da se radi o iskazu koji je ovaj svjedok dao u svojstvu svjedoka pred Tužilaštvom druge države i nisu postojala nikava ograničenja za njegovo korištenje dok se u slučaju svjedoka Krste Papića radilo o svjedoku koji je od strane Tužilaštva BiH dobio imunitet od krivičnog gonjenja, vezano za događaj koji je predmet ovoga krivičnog postupka, dok nije imao imunitet od gonjenja od strane Tužilaštva R Srbije zloupotreba prezentovanih dijelova toga iskaza, Vijeće nije dozvolilo prezentovanje njegovog pred kojim je davao iskaz koji mu se želio prezentovati, pa u cilju zaštite interesa svjedoka Krste Papića i eventualnih iskaza datog pred Tužilaštvom Srbije, uz dozvolu da se eventualne razlike i nedoumice mogu riješiti postavljanjem pitanja ovome svjedoku, bez citiranja dijelova toga zapisnika.

262. Iako je u iskazu ovog svjedoka bilo manjih nepreciznosti, ali koje se ni u jednom dijelu ne odnose na optuženog Bobana Inđića za kojeg bez sumnje spominje svake prilike, Vijeće nalazi da manje nepreciznosti u nekim iskazima svjedoka „ST-1“ iz istrage, nisu bile takvog značaja da bi uticale na vjerodostojnost iskaza ovog svjedoka na glavnom pretresu, čiji je iskaz o odlučnim činjenicama prihvaćen i koji je u potkrijepljen iskazima drugih svjedoka, te je Vijeće van svake razumne sumnje utvrdilo da se predmetna inkriminacija dogodila kako je to, između ostalih opisao i svjedok „ST-1“.

263. Osim iskaza svjedoka „ST-1“ odbrana optuženog Inđića, kao i ostalih učesnika u prvobitnom postupku, su osporavale iskaz svjedoka Miće Jovičića, tvrdeći da se na iskazu svjedoka koji je sklopio sporazum o priznanju krivnje ne može zasnovati osuđujuća presuda. Međutim, prilikom ocjene iskaza ovog svjedoka, Vijeće je imalo u vidu standard koje je postavio Ustavni Sud Bosne i Hercegovine, koji je zauzeo stav da činjenica da se radi o iskazu svjedoka koji je prethodno zaključio sporazum o priznanju krivice, ne umanjuje vrijednost njegovog iskaza

¹¹⁰ Transkript od 17.02.2017. godine, str 79

ukoliko je isti ocijenjen u smislu člana 281. stav 2. ZKP BiH, s tim da će postojati kršenje prava na pravično suđenje ukoliko se osuđujuća presuda u najvećoj mjeri zasniva na iskazu svjedoka koji je sa tužiocem sklopio sporazum o priznanju krivice, a Sud ne daje logično i uvjerljivo obrazloženje za ocjenu, kako tog, tako i drugih provedenih dokaza, već se ta ocjena doima proizvoljnom.

264. U tom smislu, Ustavni sud BiH je u Odluci o dopustivosti i meritumu AP 661/04 utvrdio povredu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Prije svega, u ovoj odluci je Ustavni sud BiH primijetio da je kod dokaza pribavljenih putem svjedočenja svjedoka koji su prethodno zaključili sporazum o priznanju krivnje neophodno *„...primijeniti druga, osnovna načela krivičnog procesnog prava, kao što su brižljiva i savjesna ocjena dokaza pojedinačno i u međusobnoj vezi, te princip in dubio pro reo. Kao što je već rečeno, primjenom načela slobodne ocjene dokaza sudovi ne mogu a priori dati veću vrijednost ovom dokazu zato što je dobijen na osnovu sporazuma o priznanju krivice sa svjedokom koji je ranije bio optužen za isto djelo. Naprotiv, sudovi moraju i ovaj dokaz cijeliti na isti način i po istim pravilima koje Zakon predviđa za svaki drugi izvedeni dokaz, dakle, pojedinačno i zajedno sa drugim dokazima, te dovesti sve provedene dokaze u uzajamnu logičnu vezu¹¹¹”*. S tim u vezi Ustavni sud je u navedenoj odluci konstatovao da je *„...prvostepeni sud osuđujuću presudu protiv apelanta zasnovao, u najvećoj mjeri, na iskazu svjedoka koji je zaključio sporazum sa tužilaštvom o priznanju krivice, kao jedinom neposrednom dokazu. Ostali dokazi, koji prema stanovištu i prvostepenog i drugostepenog suda potvrđuju tačnost ključnog svjedočenja, ustvari su posredni dokazi ili indicije. Što se tiče svjedočenja navedenog svjedoka, iako ovakvi svjedoci često mogu biti nepouzdana, to samo po sebi nije razlog da se iskazu takvog svjedoka ne pokloni vjera. Zakon, s druge strane, daje mogućnost odbrani da korištenjem unakrsnog ispitivanja pokuša pokazati nedosljednost u izjavama takvog svjedoka i da ga, eventualno, na taj način diskredituje¹¹²”*.

265. Također, Ustavni sud BiH je u svojoj Odluci o dopustivosti i meritumu AP- 1394/07¹¹³ iznio stav da se ne radi o istoj situaciji kako je to bilo u predmetu AP 661/04, pa je odbio apelaciju Ferida Okića podnesenu protiv presuda Suda Bosne i Hercegovine¹¹⁴. Naime, u

¹¹¹ Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-661/04 od 22.04.2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“, br. 44/05, paragraf 38

¹¹² Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-661/04 od 22.04.2005. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“, br. 44/05, paragraf 37.

¹¹³ Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP- 1394/07 od 17.12.2009. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“, br.23/10

¹¹⁴ Apelaciono vijeće Suda BiH je rješenjem broj KPŽ 18/06 od 17. maja 2006. godine uvažilo žalbe apelanta i njegovog branioca, te je prvostepena presuda Suda BiH broj KPV-04/05 od 22.11.2005. godine ukinuta i određeno održavanje pretresa, nakon čega je presudom Apelacionog vijeća Suda BiH broj: KPŽ-18/06 od 12.02.2007. godine apelant oглаšen krivim za inkriminisana krivična djela, te mu je izrečena jedinstvena kazna dugotrajnog zatvora.

predmetnoj apelaciji apelant je navodio da je presuda zasnovana isključivo na iskazima suoptuženika, što je suprotno stavu Ustavnog suda izraženom u Odluci broj AP 661/04, ali je Ustavni sud zaključio upravo suprotno navodeći da je: „... Sud BiH saslušao više lica koja su prvo bila optužena zajedno sa apelantom, a potom su sklopila sporazume o priznanju krivnje. Dalje, Ustavni sud smatra da je u obrazloženju presude kojom je apelant pravosnažno proglašen krivim detaljno navedeno zašto je Apelaciono vijeće iskaze ovih svjedoka prihvatilo kao istinite. Ustavni sud zapaža da je Apelaciono vijeće obrazložilo da je utvrdilo da su iskazi ovih svjedoka međusobno saglasni, da se potvrđuju u svim detaljima, te da su saglasni iskazima drugih saslušanih svjedoka kao i materijalnim dokazima izvedenim na glavnom pretresu. Dalje, Apelaciono vijeće je obrazložilo da iskazi ovih svjedoka tvore jednu logičku cjelinu i da objašnjavaju pojedine detalje cjelokupnog toka događaja za koje se apelant tereti. Zbog toga, Ustavni sud ističe da se ne radi o istoj situaciji kao u predmetu koji je riješen Odlukom Ustavnog suda broj AP 661/04 i da su ovi apelantovi navodi neosnovani.“¹¹⁵

266. Vijeće je prilikom ocjene iskaza ovog svjedoka, cijenilo njegovo držanje i ponašanje tokom davanja iskaza, ispitalo konzistentnost njegovog iskaza datog na glavnom pretresu, te je uporedio činjenice o kojima je svjedok svjedočio sa činjenicama koje su utvrđene od strane drugih svjedoka, te činjenicama utvrđenim materijalnim dokazima, a sve kako bi se utvrdilo da li su potkrijepljeni ili osporeni drugim dokazima u ovom predmetu.

267. Pri tome, Vijeće je imalo u vidu da je svjedok Mićo Jovičić neposredni očevidac događaja, koji je pored svjedoka Nebojše Ranisavljevića, jedino lice koje je saslušano u postupku, a sudjelovao je u događaju od okupljanja vojno oružane grupe na Okolištima, do krajnjeg ishoda, ubistva oštećenih u Mušićima. Vijeće, je u prethodnom dijelu presude već dalo svoju ocjenu i analizu iskaza Miće Jovičića, te je njegove iskaze dovelo u vezu sa iskazima dugih saslušanih svjedoka, pa se na ovome mjestu neće ponavljati u tom pravcu, nego će samo kratko podsjetiti da je sa posebnom pažnjom analiziralo iskaz ovog svjedoka obzirom da se radi o svjedoku koji je zaključio sporazum o priznanju krivnje za iste radnje koje su predmet ovoga postupka, te je istom poklonilo vjeru obzirom da je isti jasan i precizan u pogledu opisa samog događaja i mjesta gdje vidi optuženog, kojeg poznaje i koji mu je bio komandir.

268. Nadalje, Vijeće na strani svjedoka Miće Jovičića nije našlo razloga ili motiva da optuženog tereti za nešto što nije učinio, odnosno isti nije imao bilo kakav razlog da neosnovano tereti optuženog Inđića čije je prisustvo potvrdio u dešavanjima navedenog dana. Da isti nije imao bilo kakvu namjeru da svjedoči o bilo čemu u šta nije siguran i da nekoga neosnovano

¹¹⁵ Odluka o dopustivosti i meritumu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP- 1394/07 od 17.12.2009. godine, objavljena u „Službenom glasniku BiH“, br.23/10, paragraf 62

274. Na okolnosti ekshumacije lica Halila Zupčevića i Ilijaza Ličine, nalaz i mišljenje je sačinio dr Vedo Tuco¹¹⁷ koji je izjavio da su posmrtni ostaci Halila Zupčevića ekshumirani na lokalitetu Sjedaće, opština Srebrenica dana 11.04.2008. godine, a da je ekspertiza obavljena 27.02.2009. godine u Tuzli. Posmrtni ostaci ovog oštećenog nisu bili kompletirani, sačinjavali su ih samo lobanja i gornja vilica. Ekspertizom tih posmrtnih ostataka je utvrđeno da isti pripadaju odrasloj osobi muškog posla na kojoj nisu evidentirana neka oštećenja perimortalnog karaktera koja vi se mogla dovesti u vezu sa mogućim uzrokom smrti. Uzet je uzorak DNK kosti lobanje i utvrđeno je da posmrtni ostaci pripadaju Halili Zupčeviću, sinu Ahmeta.

275. Posmrtni ostaci Ilijaza Ličine su ekshumirani na lokalitetu Crni Potok, opština Srebrenica dana 15.10.2010. godine i isti nisu kompletni. Uzeti su uzorci lijeve palčane kosti radi DNK analize. Ni na ovim posmrtnim ostacima nisu se mogla evidentirati oštećenja perimortalnog karaktera koja bi se mogla dovesti u vezu sa neposrednim uzrokom njegove smrti. Evidentirana su brojna postmortalna oštećenja na kostima koja su nastala nakon njegove smrti kao posljedica djelovanja raznih faktora spoljašnje sredine. Vrijeme smrti se nije moglo utvrditi, a ni način smrti.

276. Na okolnosti koja su lica izvedene kritične prilike iz voza, kao i utvrđivanja identiteta oštećenih, Tužilaštvo je saslušalo porodice oštećenih, kao i druge putnike u vozu, koji su potvrdili da se radi o oštećenim poimenično navedenim u izreci osuđujućeg dijela izreke presude.

277. Činjenica da su pronađeni posmrtni ostaci samo četiri oštećena lica, za Vijeće je očekivano obzirom da su provedeni dokazi iz kojih proizilazi da su nakon ubistva tijela bačena u rijeku Drinu, koja ih je dalje povukla iz kog razloga nikada i nisu nađena. Naime, saglasno standardima uspostavljenim sudskom praksom MKSJ i (MKSR), nije neophodno imati tijelo kao dokaz smrti, budući da se može izvesti zaključak da je žrtva mrtva na osnovu posrednih dokaza, odnosno indicija, pod uslovom da je to jedini razuman zaključak¹¹⁸.

278. Pred MKSJ-om, takvi dokazi uključuju: svjedok očevidac ustanovio je da je žrtva ubijena (što je ispunjeno u konkretnom slučaju), svjedok je dao iskaz da je žrtva nestala ili da

Rasim; DNA Report protokol broj 13250/10R za lice Ćorić Rasim; Zapisnik o primopredaji posmrtnih ostataka za lice Rastoder Jusuf, Komisija za nestala lica Vlade R.Srbije, broj:203-00-01/2011-01/05 od 23.03.2011.godine; Odluka komisije za nestala lica broj 203-00-01/2011-01/03 od dana 21.03.2011.godine; Odluka komisije za nestala lica broj 203-00-01/2011-01-01 od dana 17.03.2011.godine vezano za predaju posmrtnih ostataka; DNA Report protokol broj 13252/10 za lice Rastoder Jusuf; DNA Report protokol broj 13252/10R za lice Rastoder Jusuf; DNA Report protokol broj 13252/10R za lice Rastoder Jusuf; Obdukcioni zapisnik, Medicinski fakultet R.Srbija – Institut za sudsku medicinu „Milovan Milovanović“, broj S.br 932/2010; Zapisnik o pregledu i uzimanju uzoraka za DNK analizu nn posmrtnih ostataka koji su se nalazili u vreći označenoj kao „lokacija x“ od 04.10.2010.g

¹¹⁷ Vještak je nalaz i mišljenje iznio na glavom pretresu održanom dana 09.06.2017. godine

¹¹⁸ *Brđanin*, presuda Pretresnog vijeća, paragrafi 383-385; *Tadić*, presuda Pretresnog vijeća, paragraf 240; Milorad Krnojelac, predmet br. IT-97-25-T, presuda Pretresnog vijeća od 15.03.2002. godine, paragraf 326.

je mrtva, žrtva imenom navedena u smrtovnici koju je izdao lokalni sud¹¹⁹, dokaz o incidentima maltretiranja žrtve, dosljednost maltretiranja i nestanaka drugih pojedinaca, opću atmosferu bezakonja, mjesto gdje su djela počinjena, dužinu vremena proteklog od nestanka osobe, činjenicu da između te osobe i osoba za koje bi se očekivalo da de im se ona javiti, npr. članova porodice, nije bilo nikakvog kontakta¹²⁰, izvještaji lokalne policije koji navode imena žrtava koje su ubijene ili povrijeđene, ili bolnički dokumenti koji pokazuju prijem pacijenata i njihovu kasniju smrt.

279. Primjenom navedenih standarda, a pritom imajući u vidu da dokazivanje smrti kod krivičnih djela počinjenih u toku rata, odnosno oružanog sukoba nesumnjivo može biti otežano, ovisno o raspoloživim dokazima, Vijeće je pri odlučivanju imalo u vidu da su saslušani svjedoci dali nesumnjiv dokaz o identitetu i broju ubijenih civila kritične prilike. Dakle, Vijeće je imajući u vidu navedene dokaze nesporno utvrdilo da su kritične prilike smrtno stradalo 20 civila nesprške nacionalnosti, poimenično navedeni u izreci presude, u čijem ubistvu je učestvovao optuženi Boban Indić, te je van razumne sumnje utvrdilo da je počinio inkriminacije u osuđujućem dijelu izreke presude, čime je počinio krivično djelo Ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 12. stav 1. KZ SFRJ u vezi sa članom 22. istog zakona, zbog čega ga je Vijeće i oglasilo krivim.

C. DIJELOVI OPTUŽNICE KOJI SU ISPUŠTENI ILI DJELIMIČNO IZMIJENJENI

280. Vijeće je u činjeničnom opisu izreke presude, načinilo određene minimalne izmjene, pri čemu je vodilo računa da se time ne naruši subjektivni i objektivni identitet između uređene optužnice i presude.

281. Naime, Vijeće je izvršio intervencije u činjeničnom opisu predmetnog djela na način da je iz činjeničnog opisa u optužnici izostavilo sve okolnosti i činjenice koje nisu u toku postupka dokazane, te je preciziralo određene činjenice koje proizilaze iz provedenih dokaza, pri tome ne narušavajući integritet bića krivičnog djela u konkretnom slučaju.

282. Prilikom ovih intervencija, Vijeće se rukovalo stavom da su intervencije Suda u činjeničnom opisu djela dozvoljene, vodeći računa da se optužba ne prekorači, odnosno da se optuženi ne dovede u težu procesnu situaciju koja obuhvata težu kvalifikaciju ili veću kriminalnu količinu. Imajući u vidu sve naprijed navedeno, Vijeće smatra da je činjenični opis djela naveden u izreci presude usklađen sa utvrđenim činjeničnim stanjem, da pravna kvalifikacija djela nije

¹¹⁹ *Stakić*, presuda Pretresnog vijeća, paragraf ¶ 939

¹²⁰ *Krnjelac*, presuda Pretresnog vijeća, paragraf ¶ 327

teža po optuženog, a izmijenjeni dijelovi optužnice nisu doveli optuženog u teži procesno-pravni položaj.¹²¹

283. Tako je Vijeće iz činjeničnog opisa izbacilo dio koji se odnosi na vrijeme trajanja oružanog sukoba u Bosni i Hercegovini, obzirom da za utvrđenje činjeničnog stanja nije potreban vremenski interval u kojem se odvijao oružani sukob na teritoriji cijele države, nego je neophodno dokazati da se u vrijeme i mjestu počinjenja predmetne inkriminacije odvijao oružani sukob, što je Vijeće našlo i dokazanim. Također, iz činjeničnog dijela je izostavljen dio: *„Po prijemu Naređenja komande TG Višegrad, broj: str.pov 01-282/42-1 od 21.02.1993.godine, proslijeđenog na osnovu zahtjeva vrhovnog komadanta Vojske Republike Srpske, u cilju obezbjeđenja dokaza o učešću muslimana iz Sandžaka u borbama na teritoriji BiH, s naređenjem organizovanja i izvođenja akcije u cilju zarobljavanja istih, Luka Dragičević svjestan da izvršenje naredbe dovodi do protuzakonitog odvođenja i zatvaranja civilnog stanovništva nesrpske nacionalnosti, što je i htio, te svjestan moguće posljedice nanošenja tjelesnog i duševnog bola i patnje, te ubijanja civilnog stanovništva, jer je bio upoznat sa ranijim postupanjem pripadnika Interventne čete, u sličnim okolnostima i njihovom vezom sa Lukić Milanom, na što je pristao, pa je zadatak za izvršenje naređenja povjerio komandiru Interventne čete Indić Bobanu”*, obzirom da u spis nije uložen nijedan dokaz koji potkrijepljuje osnovanu sumnju da se desio ovaj događaj.

284. Vijeće je činjenični opis događaja, koji se tiče izvođenja civila iz voza, njihovo odvođenje i zlostavljanje u školi i u konačnici njihovo ubistvo, u cjelosti kvalifikovalo, kao ubistvo ratnog zločina protiv civilnog stanovništva iz člana 142. stav 1. KZ SFRJ, u vezi sa članom 22. istog zakona. Naime, Tužilaštvo je inkriminisani događaj kvalifikovalo kao protivzakonito odvođenje i zatvaranje, nečovječno postupanje, mučenje i ubistvo, čime je očito predvidjelo činjenicu da ubistvo kao djelo sa smrtnom posljedicom konzumira sve druge radnje koje nemaju takvu posljedicu, posebno kada u konkretnom slučaju sve ranije poduzete radnje prethode njihovom usmrćivanju, a što je Vijeće ispravilo, obzirom da u skladu sa članom 280. stav 2. ZKP BiH, Sud nije vezan za prijedloge Tužilaštva u pogledu pravne ocjene djela.

¹²¹ Sličan stav zauzelo je Apelaciono vijeće Suda u predmetu Ekrem Ibračević broj S1 1 K 016488 17 Krž od 12.07.2017.godine.

D. ODMJERAVANJE KAZNE

285. Vijeće je prilikom odmjerenja kazne, polazeći od opće svrhe kažnjavanja propisane članom 33. KZ SFRJ i sljedeći pravila za odmjerenje kazne predviđena članom 41. KZ SFRJ, cijenilo i uzelo u obzir sve okolnosti i optuženom Bobanu Inđiću izreklo zatvorsku kaznu u vremenskom trajanju od 15 godina, nalazeći da će se istom u potpunosti ostvariti svrha kažnjavanja.

286. U tom smislu, Vijeće je cijenilo da je djelo naročito teško obzirom da su svi oštećeni bili civili koji su putovali u vozu koji je saobraćao na relaciji Beograd-Bar, koji voz je prisilno zaustavljen, kako bi se iz istog izveli samo punoljetni muškarci nesrpske nacionalnosti, nakon čega su zlostavljani i u konačnici lišeni života.

287. Niti jedna kazna ne može adekvatno odraziti težinu oduzimanja života ovolikog broja ljudi, duševnu bol nanесenu njihovim porodicama. Međutim, ma koliko da je ovaj zločin bio stravičan, postoje i oni koji su počinili teža djela, kao što je krivično djelo genocida ili počinjenje većeg broja masovnih ubistava.

288. Prilikom odmjerenja kazne Vijeće je imalo u vidu da na strani optuženog cijenilo da je optuženi u vrijeme počinjenja inkriminacije bio mlađe životne dobi, da je imao nepunih 21 godinu starosti, dok je od od otežavajućih okolnosti cijenjena bezobzirnost optuženog u izvršenju predmetne inkriminacije, odnosno usmrćivanje većeg broja lica, zbog čega ga je Vijeće osudilo na kaznu zatvora u trajanju od 15 godina, nalazeći da je ista srazmjerna težini počinjenog djela i ličnim svojstvima optuženog, te da će se ovom kaznom ispuniti svrha kažnjavanja.

289. Isto tako, Vijeće smatra da izrečena kazna predstavlja adekvatan odraz osude krivičnog djela od strane šire društvene zajednice, te da će kao takva poslati jasnu poruku svim budućim, potencijalnim izvršiocima da i u slučaju ratnih okolnosti, neće proći nekažnjeno i da nisu izvan zakona i pravde obzirom da je poštivanje zakona i općeprihvaćenih pravila ponašanja obaveza svakog pojedinca, ne samo u mirnodopskim uslovima, već i za vrijeme neprijateljstava. Dakle, Vijeće nalazi da će se izrečenom kaznom ostvariti i generalna prevencija.

290. Optuženom Bobanu Inđiću se u skladu sa članom 50. KZ SFRJ u izrečenu kaznu zatvora uračunava vrijeme koje je proveo u pritvoru u periodu od 05.12.2014 – 06.03.2015. godine, zatim od 13.03.2015 – 13.04.2015. godine i od 20.10.2022. godine pa nadalje, po rješenjima Suda BiH broj: S1 1 K 013061 14 Krn 10 od 06.12.2014. godine, broj: S1 1 K 013061 15 Kv 3 od 05.01.2015. godine, broj: S1 1 K 013061 15 Kv 6 od 05.03.2015. godine, S1 1 K

013061 15 Krž 2 od 13.03.2015. godine, broj: S1 1 K 041550 21 Kri od 21.10.2022. godine i broj: S1 1 K 041550 21 Kri od 19.01.2023. godine.

V. ODLUKA O TROŠKOVIMA POSTUPKA

291. Sud je primjenom odredbe člana 188. stav 4. ZKPBiH odlučio osloboditi optuženog obaveze naknade troškova po stupka, obzirom da je isti prema ličnim podacima u spisu lošeg materijalnog stanja, te imajući u vidu da su u dosadašnjem toku postupka troškovi njihovog zastupanja putem branioca po službenoj dužnosti, plaćani iz budžetskih sredstava Suda, to Vijeće cijeni da bi dosuđivanjem obaveze naknade troškova bila dovedena u pitanje egzistencija ovog optuženog i članova njegove porodice, kao i iz razloga što je osuđen na višegodišnju kaznu zatvora, a u vrijeme izdržavanja kazni neće biti u mogućnosti da ostvaruje primanja iz kojih bi mogao plaćati troškove ovog krivičnog postupka.

VI. ODLUKA O IMOVINSKO PRAVNIM ZAHTJEVIMA

292. Primjenom odredbi člana 198. stav 2 ZKP-a BiH, radi ostvarivanja imovinskopravnog zahtjeva oštećeni Sahret Babačić, Ifeta Topuzović, Almir Zeković, Đorđije Vujović, Kaće Preljević, Selma Čolović, Nail Kajević, Etem Softić, Bahto Husović, Alija Kapetanović, Edina Bakija, R.M. i drugi se upućuje na parnicu, obzirom da podaci prikupljeni u toku ovog postupka nisu Vijeću pružili pouzdan osnov za potpuno ili djelimično dosuđenje, pa bi utvrđivanje visine imovinsko pravnog zahtjeva predstavljalo nepotrebno odugovlačenje predmetnog postupka.

Zapisničar

Pravni savjetnik - asistent

Dženana Sipović

PREDSJEDNIK VIJEĆA

SUDIJA

Vesna Jesenković

POUKA O PRAVNOM LIJEKU: Protiv ove presude stranke i branioci mogu izjaviti žalbu vijeću Apelacionog odjeljenja Suda Bosne i Hercegovine u roku od 15 (petnaest) dana od dana prijema pismenog otpravka presude.

U skladu sa odredbom člana 293. stav 4. ZKP BiH oštećeni presudu mogu pobijati žalbom, samo u dijelu koji se odnosi na odluku Suda o troškovima krivičnog postupka i odluku o imovinsko pravnom zahtjevu.

*Žalba se podnosi Sudu u dovoljnom broju primjeraka.